សុខាភិយាចនគាថា

ពុទ្ធំសុមាលី ទិបទុត្តមោ តមោ
ហន្ត្វាន ពោធេសិធ បន្ថដំ ភជំ
មគ្គគ្គសេលម្ហិ សុខុដ្ឋិតោ ឋិតោ
សោ មំ ចិរំ បាតុ សុខំ សទា សទា ។

ព្រះពុទ្ធដូចអាទិត្យ	ឧត្តមពិតជាងពួកជន
កំចាត់នូវមោហន្ធ	ហើយចេញចាកសព្វកិលេស ។
ទ្រង់ឋិតនៅលើភ្នំ	ដ៏ឧត្តមមគ្គវិសេស
ដាស់សត្វជាប់កិលេស	ឲ្យភ្លឺថៃសក្នុងលោកា ។
សូមទ្រង់ប្រោសគ្រប់គ្រង	យើងខ្ញុំផងរាល់វេលា
ឲ្យបានសុខគ្រប់គ្នា	អស់កាលយូរអង្វែងទៅ ។

សម្រាប់ជាធម្មទាន

បែបរៀនភាសាបាលី ភាគទី ៤

ព.ស. ២៥៥៩

ប្រាក់ ឃុន

បែបរៀនភាសាបាលី

ភាគទី ៤

វិធីទំនើបសម្រាប់រៀន និង បង្រៀនភាសាឞាលី

នៅកំរិតពុទ្ធិកបឋមសិក្សា

រៀបរៀងដោយ

ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព

ធម្មបាលោ ប្រាក់ ឃុន

កំណែលម្អជាថ្មី

ព.ស. ២៥៥៩ គ.ស. ២០១៥

ធម្មបាលោ ប្រាក់ ឃុន

ព្រះជន្មាយុ ៨៩ ឆ្នាំ

កិត្តិបណ្ឌិតភាសាបាលី សាស្ត្រាចារ្យពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ

បែបរៀនភាសាបាលី

ភាគទី ៤

វិធីទំនើបសម្រាប់រៀន និងបង្រៀនភាសាបាលី

នៅកំរិតពុទ្ធិកបឋមសិក្សា

រៀបរៀងដោយ

ធម្មបាលោ ប្រាក់ ឃុន

កិត្តិបណ្ឌិតភាសាបាលី សាស្ត្រាចារ្យពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ

បានពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់សារជាថ្មី
នៅវត្តព្រះគន្ធកុដិ ខេត្តបាត់ដំបង

ព.ស. ២៥៥៩ គ.ស. ២០១៥

ឈ្មោះសៀវភៅ : បែបរៀនភាសាបាលី ភាគទី ៤

រៀបរៀងដោយ : ធម្មបាលោ ប្រាក់ យុន

កិត្តិបណ្ឌិតភាសាបាលី សាស្ត្រាចារ្យពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ

ផ្នែកអក្ខរាវិរុទ្ធ

ភិក្ខុ ញាណកោសល បណ្ឌិត យ៉ន សេងយៀត

ព្រះសាកលវិទ្យាធិការរង ព.ស.ស ភ្នំពេញ

ភិក្ខុ ចូឡវរធម្មោ ហ៊ី ជីភៅ : វិនយាចារ្យ និងធម្មាចារ្យ

ភិក្ខុ ជោតបញ្ញោ ជឹម សុវណ្ណដា : វិនយាចារ្យ និងធម្មាចារ្យ

ភិក្ខុ យសបាលោ ជ័យ សុហុន : វិនយាចារ្យ និងធម្មាចារ្យ

ភិក្ខុ នាគទីបោ នាគ ទី : សមណសិស្ស

ផ្នែកកុំព្យូទ័រ

សីលធរោ ស៊ីម ជៀនលី

កោវិទោ ឡោះ សូវៀត

បោះពុម្ពលើកទី២ : ព.ស. ២៥៥៩ គ.ស. ២០១៥

កំណែលម្អជាថ្មី

សៀវភៅ បែបរៀនភាសាបាលី ភាគទី ១ ដល់ភាគទី ៥ និងបាលីវេយ្យាករណ៍ ១ ក្បាល ដែលជាស្នាដៃរបស់ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព **ធម្មចារោ ប្រាក់ យ៉ុន** កំពុងតែចរាចរ ទៅក្នុងប្រទេសនិងក្រៅប្រទេស អមដំណើរដោយសម្លេងបង្រៀនវេយ្យាករណ៍ និងប្រែធម្មបទ - មង្គល - វិសុទ្ធិមគ្គ - នៅក្នុងខ្សែអាត់ និង ឌិសផង ដើម្បីឲ្យសិក្ខាកាមជាប់ចិត្តជិតអារម្មណ៍ ខំសិក្សារៀនសូត្រភាសាបាលីតរៀងទៅ ។

ដើម្បីសម្រួលដល់ការចង់ចេះដឹងភាសាបាលី របស់ព្រះសង្ឃ គ្រហស្ថ និងដើម្បីរក្សាវប្បធម៌មរតកអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ឲ្យគង់វង្សនិងរីកចំរើនតរៀងទៅ ។

ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព និងព្រះសង្ឃវត្តព្រះគន្ធកុដិ ខេត្តបាត់ដំបង ជួយឧបត្ថម្ភ ព្រមទាំងសមណនិស្សិត សិស្ស នៅខេត្ត ក្រុងដទៃទៀត ជួយឧបត្ថម្ភ **កំណែលម្អជាថ្មី** ធ្វើឲ្យ "បែបរៀនភាសាបាលី" ឲ្យមានភាពសុក្រឹត្យប្រសិទ្ធភាពពិត

ប្រាកដជាមូលដ្ឋាន នៃវប្បធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ រុងរឿង ស្ថិតស្ថេរចេរកាលយូរអង្វែងតរៀងទៅ ។

សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងប្រសើរបំផុត ចំពោះសាស្ត្រាចារ្យ វិនយាចារ្យ ធម្មាចារ្យ និស្សិត សិស្ស ដែលបានជួយឧបត្ថម្ភតាមសមត្ថភាពគ្រប់ព្រះអង្គ ជួយផ្តល់យោបល់ និងជួយកែតម្រូវ ដើម្បីធ្វើឲ្យសៀវភៅនេះ រឹងរឹតតែល្អប្រសើរឡើងទៀត ។

សូមអនុមោទនាយកផលានិសង្សនៃមហាធម្មទាន បានសម្រេចមគ្គ ផល ដល់ព្រះនិព្វាន កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

វត្តព្រះគន្ធកុដិ ថ្ងៃ ១២ រោច ខែ ភទ្របទ ព.ស. ២៥៥៩ / គ.ស. ២០១៥

អ្នករៀបរៀង

ធម្មបាលោ ប្រាក់ ឃុន

បុព្វកថា

នាងខ្ញុំមានសេចក្តីរីករាយ ចំពោះការសរសេរបុព្វកថានេះ ។ គឺឯកឧត្តម ឈន អៀម, អនុរដ្ឋលេខាធិការ ទទួលបន្ទុកពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ដែលបានប្រាប់អោយនាងខ្ញុំដឹងមុនគេ ចំពោះហេតុដែលថា ការរៀនភាសាបាលីនៅកម្ពុជា ត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅតាមការរៀនសូត្រចាំមាត់, ហើយដោយហេតុនេះ ត្រូវការយ៉ាងបន្ទាន់អោយមានការផ្លាស់ប្តូរក្នុងវិធីបង្រៀន ។ ការនិយាយប្រាប់នេះ បានកន្លងទៅពីរឆ្នាំហើយ តាំងពីពេលដែលនាងខ្ញុំកំពុងធ្វើការជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាម្ល៉េះ ។

ក្រោយពេលនាងខ្ញុំបានមកធ្វើការនៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នាដើមឆ្នាំ ១៩៩៦, ឯកឧត្តម ដោក ណារិន, អនុរដ្ឋលេខាធិការ ទទួលបន្ទុកពុទ្ធិកសិក្សា បានធ្វើសំណូមពរអោយនាងខ្ញុំជួយឧបត្ថម្ភថវិកាដល់កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលខ្លីសម្រាប់គ្រូបង្រៀនភាសាបាលី ជិត ២៥០ នាក់ ដែលមិនធ្លាប់បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលដ៏សមស្រប ។ នាងខ្ញុំបានឆ្លៀតយកឱកាសនោះ ពិនិត្យមើលសៀវភៅវេយ្យាករណ៍បាលីដែលមានស្រាប់ ហើយសរសេរជាភាសាខ្មែរ ។ ឯកឧត្តម ដោក ណារិន ក៏បានប្រាប់អោយនាងខ្ញុំដឹងផងដែរ អំពីសំណៅមេរៀនភាសាបាលីបែបថ្មីមួយ រៀបរៀងឡើងដោយលោក ប្រាក់ ឃុន ដែលមិនទាន់បានបោះពុម្ពផ្សាយនៅឡើយ ។ នៅក្នុងសំណៅនោះ នាងខ្ញុំបានមើលឃើញមានសក្តានុពល ដែលអាចនាំទៅកាន់ការធ្វើអោយមេរៀនភាសាបាលីបានត្រឹមត្រូវ ប្រកបដោយវិធីបង្រៀនទំនើប ។ នាងខ្ញុំ បានអង្គុយប្រជុំជាមួយលោក ប្រាក់ ឃុន និងក្រុមគ្រូបង្រៀនបាលីមកពីក្រសួងធម្មការ និងសាសនា និងមកពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ហើយបានណែនាំ

អស់លោកទាំងនោះ អំពីវិធីទំនើបបង្រៀនភាសាដល់អ្នករៀនដំបូង តាមរយៈការការតែងជាឃ្លាប្រយោគ ។ ដ៏ជាទិដ្ឋភាពមួយដែលខ្វះនៅក្នុងមេរៀនភាសាបាលីបច្ចុប្បន្ន ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ នេះគឺជាវិធីដែលព្រះតេជព្រះគុណ សាស្ត្រាចារ្យ អ.ប. ពុទ្ធទត្តះ មហានាយកត្ថេរ នៃប្រទេសស្រីលង្កា ធ្លាប់បានប្រើនៅក្នុងសៀវភៅ « The New Pali Course » (វិជ្ជាសិក្សាភាសាបាលី បែបថ្មី) បោះពុម្ពផ្សាយជាភាសាអង់គ្លេស ក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៧ ដែលនាងខ្ញុំធ្លាប់បានសិក្សា និងធ្លាប់បានបង្រៀននៅក្នុងប្រទេសស្រីលង្កា និងនៅក្នុងប្រទេសអង់គ្លេសផងដែរ ។

បាលី ឬ មាគធី, ដូចដែលគេធ្លាប់ហៅពីកាលនោះ, គឺជាភាសាដែលព្រះពុទ្ធតែងបានប្រើសម្រាប់ទេសនា នៅក្នុងសតវត្សទី ៦ មុនគ្រិស្តសករាជ នៅក្នុងប្រទេសស្រីលង្កា ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក អដ្ឋកថាព្រះត្រៃបិដកជាច្រើន, អត្ថបទស្តីពីទស្សនវិជ្ជាពុទ្ធសាសនាជាច្រើន, ក៏ដូចជាអត្ថបទផ្លូវលោកទាំងឡាយផងដែរ ត្រូវបានគេសរសេរជាភាសាបាលី នៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា និងនៅក្នុងប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាថេរវាទ ដូចជា ស្រីលង្កា, ភូមា, សៀម, និងកម្ពុជា ។ ជាងនេះទៀត កាលណាបព្វជិតទាំងឡាយមកពីប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាថេរវាទ បាននិមន្តទៅកាន់ប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាថេរវាទមួយទៀត កាលពីអតីតកាល, ភាសាបាលី គឺជាភាសាអន្តរជាតិ ដែលបព្វជិតទាំងនោះបានប្រើ សម្រាប់ប្រាស្រ័យឆ្លើយឆ្លងគ្នា ។ ថ្វីបើភាសាបាលិ មិនត្រូវបានប្រជាជននិយាយក៏ដោយ, ក៏ភាសានេះ នៅតែជាភាសារួមរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនៅឡើយ, ដែលតាមរយៈភាសានេះ បព្វជិតពុទ្ធ. សាសនិកពីប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាថេរវាទ តែងប្រាស្រ័យឆ្លើយឆ្លងគ្នា ។ ជាឧទាហរណ៍ បព្វជិតមកពីស្រីលង្កា, កាលណាលោកនិមន្តទៅកាន់ប្រទេសថៃ, តែងសន្ទនាជាមួយបព្វជិតថៃ ជាភាសាបាលិ ។ ដោយហេតុនេះ ការរៀនភាសាបាលី តាមរយៈការតែងជាឃ្លា . ប្រយោគ ជួយសម្រួលដល់ការសន្ទនា, បន្ថែមទៅលើការយល់

អត្ថបទជាភាសាបាលិ ពិបុរាណកាលទៀតផង ។

សៀវភៅ « វិជ្ជាសិក្សាភាសាបាលិ » នេះ គឺជាតម្រុយមួយ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ពិព្រោះ នេះគឺជាការខិតខំមួយជាលើកដំបូង ដើម្បីបង្រៀនបាលិដល់អ្នករៀនដំបូង តាមរយៈការតែងជាឃ្លា-ប្រយោគ ។ នាងខ្ញុំ សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ចំពោះលោក ប្រាក់ ឃុន និងចំពោះក្រុមគ្រូបង្រៀនបាលិដែលបានធ្វើការយ៉ាងនឿយហត់ ដើម្បីបង្កើតឡើងនូវសៀវភៅនេះ, ព្រមទាំងអំណរគុណចំពោះសម្ដេចព្រះមង្គលទេពាចារ្យ អ៊ុម ស៊ុម, អគ្គាធិការនៃពុទ្ធិក-សិក្សា, ចំពោះព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ ហេង លាងហោ , នាយកពុទ្ធិកវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រឹត, និងចំពោះសម្ដេចព្រះធម្មលិខិត លាស់ ឡាយ ព្រះចៅអធិការវត្តសន្សំកុសល, ទីក្រុងភ្នំពេញ, ដែលបានពិនិត្យយ៉ាងល្អិតល្អន់នូវសំណៅចុងក្រោយ ។ នៅទីអវសាន, នាងខ្ញុំ សូមថ្លែងអំណរគុណ លោក ឱម ខែម, នាយកពុទ្ធសាសន-បណ្ឌិត្យ ដែលបានយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំង ធ្វើអោយសៀវភៅនេះ សម្រេចបោះពុម្ពបាន ។

បណ្ឌិត *ហេម៉ា គូណាតិលកេ*

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រសួងធម្មការ និង សាសនា
លេខ : 672 / 96 ក.ធ.ស

លិខិតបញ្ជាការ

មន្ត្រីរាជការ នៃក្រសួងធម្មការ និង សាសនា ដូចមានរាយនាមខាងក្រោមនេះ ត្រូវបានចាត់តាំងឱ្យទៅពិនិត្យ និងសម្រេចបោះពុម្ពសៀវភៅសិក្សា « បាលីវេយ្យាករណ៍ » ជាមួយលោកស្រីបណ្ឌិត ហេម៉ា នៅសាលប្រជុំពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ចាប់ពីថ្ងៃទី ៣០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៦ វេលាម៉ោង ៨ ព្រឹក តទៅ រហូតដល់ចប់ជាស្ថាពរ ។

១. លោក រស់ សាវេន
២. លោក នួច ជឹម
៣. លោក ប្រាក់ ឃុន
៤. លោក ម៉ែន ប្រាង
៥. លោក អាំ ឆន
៦. លោក អ៊ុង សុវណ្ណ
៧. លោក ជិត ជន

មន្ត្រីរាជការ ដូចមានរាយនាមខាងលើ ត្រូវអនុវត្តភារកិច្ចរៀងៗខ្លួន ឱ្យបានសម្រេចលទ្ធផលល្អប្រសើរ ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៦
រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការ និង សាសនា

ះរៀន - វណ្ណារ៉ៃ

និវេទនកថា

គណៈកម្មការឯកទេសភាសាបាលិ បានត្រួតពិនិត្យសំណៅ « បាលិវេយ្យាករណ៍ ភាគទី ១ » របស់លោក ប្រាក់ ឃុន គ្រូពុទ្ធិកបឋមសិក្សា វត្តពោធិវាល ខេត្តបាត់ដំបង ជាពីរលើក នៅសាលប្រជុំពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ៖

. លើកទី ១ នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ។ គណៈកម្មការបានពិនិត្យ និងសម្រេចឱ្យកាត់បន្ថយត្រង់អន្លើខ្លះ ខាងផ្នែកមេរៀនវេយ្យាករណ៍ ទុកសម្រាប់សៀវភៅ ភាគទី ២ ហើយបានសុំឱ្យលោក ប្រាក់ ឃុន រៀបរៀង កែសម្រួល និងបំពេញបន្ថែមផ្នែកលំហាត់មួយចំនួនទៀត ។ បន្ទាប់មក អង្គប្រជុំបានសម្រេចដូរឈ្មោះ « បាលិវេយ្យាករណ៍ ភាគទី ១ » នេះទៅជា « បែបរៀនភាសាបាលិ » វិញ ដើម្បីឱ្យស្របទៅនឹងមេរៀន និងលំហាត់ ក្នុងសៀវភៅនេះ ។

. លើកទី ២ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ គណៈកម្មការបានពិនិត្យឃើញថា សៀវភៅ «បែបរៀនភាសាបាលិ ភាគទី ១ » ដែលបានរៀបរៀង កែសម្រួលឡើងវិញនេះ មានលក្ខណៈសមស្របតាមវិធីទំនើបសម្រាប់រៀន និងបង្រៀនភាសាបាលិ នៅពុទ្ធិកបឋមសិក្សា នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។

គណៈកម្មការឯកទេសភាសាបាលី បានធ្វើសំណូមពរឱ្យគណៈកម្មការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិកសិក្សា ដាក់បញ្ចូលសៀវភៅ បែបរៀនភាសាបាលិនេះ ក្នុងពួកសៀវភៅ « សម្រាប់ការសិក្សាភាសាបាលី » ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា តទៅ ។

ភ្នំពេញ, ខែ ១៣ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៧

ជ. គណៈកម្មការឯកទេសភាសាបាលី

ម៉ែន ប្រាជ

សេចក្ដីដកស្រង់កំណត់ហេតុ
របស់គណៈកម្មការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិកសិក្សា

បន្ទាប់ពីគណៈកម្មការឯកទេសភាសាបាលី បានពិនិត្យសំណៅ « *បែបរៀនភាសាបាលី ភាគទី ១* » ដែលរៀបរៀងឡើងដោយលោក ប្រាក់ យុន រួចមក គណៈកម្មការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិកសិក្សានៃក្រសួងធម្មការ និងសាសនា បានប្រជុំគ្នាត្រួតពិនិត្យយ៉ាងម៉ត់ចត់នូវសំណៅ បែបរៀនភាសាបាលី ភាគទិ ១ នេះ នៅថ្ងៃទី ១២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ គណៈកម្មការយល់ឃើញថា :

. មេរៀនសង្ខេប លំហាត់តែង និងបំពេញពាក្យជាឃ្លា . ប្រយោគ ក្នុងសៀវភៅនេះ មានលក្ខណៈឆ្លើយតបតាមសំណូមពរ របស់សិស្សនិងគ្រូនៃសាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សា ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលទទួចចង់បានជាយូរមកហើយ ។

. សៀវភៅនេះ ជាជំហានដំបូង ស្របតាមទិសដៅនៃការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិក-សិក្សា នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា នាបច្ចុប្បន្ន ។

. សៀវភៅនេះ ស្របតាមសង្វាក់នៃការសិក្សាផ្នែកភាសាអន្តរជាតិផងដែរ ។

គណៈកម្មការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិកសិក្សា បានសម្រេចបញ្ចូលសៀវភៅ *បែបរៀនភាសាបាលី* នេះ ក្នុងពពួកសៀវភៅ « សម្រាប់ការសិក្សាភាសាបាលី កម្រិតពុទ្ធិកបឋមសិក្សា ឆ្នាំទី ១ » តទៅ ។

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៧

ជ. គណៈកម្មការអភិវឌ្ឍន៍ពុទ្ធិកសិក្សា

ដោក ណារិន

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា

លេខ ៣៧ / ៩៧ ក.ធ.ស

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៧

សេចក្តីសម្រេច

ស្តីពីការបោះពុម្ពសៀវភៅបែបរៀនភាសាបាលីភាគ ។

រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការ និង សាសនា

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៣,
- បានឃើញព្រះរាជក្រម លេខ នស.រកម. ០១៩៦.១៩ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងធម្មការ និងសាសនា,
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ២២ អនក្រ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៧,

សម្រេច

ប្រការ ១ : អនុញ្ញាតឱ្យបោះពុម្ពសៀវភៅ បែបរៀនភាសាបាលីភាគ ។ ។

ប្រការ ២ : សៀវភៅបែបរៀនភាសាបាលីភាគ ។ ត្រូវបោះពុម្ពខ្នាត ទំហំ ១៤ x ២០,៥ ។

ប្រការ ៣ : អនុអញ្ញាតឱ្យបោះពុម្ពលើកទី ។ ចំនួន ៣.៥០០ ក្បាល ។

ប្រការ ៤ : វិជ្ជាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ អនុវិទ្យាល័យ [illegible] មានភារកិច្ចអនុវត្តឱ្យបាន សម្រេចលទ្ធផលល្អ តាមសេចក្តីសម្រេចនេះ [illegible]

ចម្លងជូន :

- ក្រសួងសម្តេចព្រះសង្ឃរាជទាំងពីរ [illegible]
- ឯកសារ

ពៀន-ភណ្ណារ័ត្ន

អារម្ភកថា

ភាសាមគធៈ ឬភាសាបាលី ជាភាសាសំខាន់ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ព្រោះជាភាសាចារឹកពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ដោយសារព្រះបរមសាស្តា ទ្រង់បានសម្តែងធម៌ប្រោសវេនេយ្យជនដោយភាសាមគធៈជាច្រើន ។ គម្ពីរសំខាន់ៗផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចជាព្រះត្រៃបិដក អដ្ឋកថា ដីកា ជាដើម សុទ្ធតែចារឹកដោយភាសាមគធៈទាំងអស់ ។ អ្នកមានបំណងសិក្សាគោលធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា ចាំបាច់ត្រូវតែចេះដឹងភាសាមគធៈ ដែលនិយមហៅថា **ភាសាបាលី** ។

សូម្បីពុទ្ធប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយ មានការសម្តែងព្រះបាដិមោក្ខ ការឱ្យត្រៃសរណគមន៍ដល់សាមណេរ ការសូធ្យញត្តិផ្សេងៗ ក៏ត្រូវប្រើភាសាបាលី តែម្យ៉ាង ។

ដោយអាស្រ័យហេតុទាំងនេះ ទើបខ្ញុំពេញចិត្តក្នុងកិច្ចការបង្រៀន និង ការសរសេរបែបរៀនភាសាបាលីតាំងពីភាគទី១ ទី២ ទី៣ សម្រាប់ពុទ្ធិកបឋមសិក្សា ឯភាគទី៤នេះ

សម្រាប់ពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយជាធម្មទានដែលជាទានឈ្នះអស់ទានទាំងពួង ។

ម្យ៉ាងទៀតក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ ខ្ញុំមានអាយុ ៨០ ឆ្នាំ ជាបុគ្គលប្រៀបដូចស្លឹក ឈើទុំមានពណ៌លឿង ប្រាកដជានឹងទៅកាន់មាត់មច្ចុរាជក្នុងពេលឆាប់ៗខាង មុខនេះមិនខាន ឯបងប្អូនកូនចៅញាតិសន្តាន គេជួយបានត្រឹមតែឈាបនដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ហួសពីនោះមានតែបុណ្យកុសលសីលទានទើបជា យានដ៏ប្រសើរទៅកាន់បរលោក ដរាបដល់ព្រះនិព្វាន ។

សៀវភៅបែបរៀនភាសាបាលីភាគទី៤នេះ ខ្ញុំសង្កេតឃើញថា អដ្ឋកថា ធម្មបទមានប្រយោគ សំនួនវោហារបាលីនិងវិធីប្រើសព្វល្អប្រពៃ ជាថ្វីព្រះហស្ថ របស់ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ១០ ដែលសមណសិស្សបានសិក្សាជាដំបូងបង្អស់ ចេះចាំស្ទាត់ហើយ ទើបខ្ញុំដកស្រង់យកជាឧទាហរណ៍ មករៀបរៀងទុកក្នុងទីនេះ តែបើមានកំហុសឆ្គងត្រង់កន្លែងណា សូមមេត្តាជួយកែតម្រូវដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សមណសិស្សជំនាន់ក្រោយតរៀងទៅ ។

សូមរួបរួមផលានិសង្ស ដែលកើតពីការព្យាយាម
បង្រៀនសមណសិស្សអស់ ១៦ ឆ្នាំប្រែបាលីលោតប្រយោគ
គម្ពីរធម្មបទ មង្គល វិសុទ្ធិមគ្គទុកក្នុងខ្សែ អាត់ច្រើនរយខ្សែ
និងរៀបរៀងបែបរៀនភាសាបាលីបាន ៤ ភាគ ផ្សព្វផ្សាយ
ជាធម្មទាន សូមឧទ្ទិសជូនមាតាបិតា គ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យ
ញាតិកាទាំង ៧ សន្តាន ក្នុងវដ្តសង្សារ សូមទទួល
អនុមោទនាយកផលាមហាកុសល បាននូវឥដ្ឋ មនុញ្ញផល
គឺសម្បត្តិមនុស្ស ទេវតា និងព្រះនិព្វានកុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

ចិរំ តិឞ្ឋតុ ពុទ្ធសាសនំ

សូមពុទ្ធសាសនា	ឋិតថេរយូរយារ	រុងរឿងថ្លៃថ្លា
	អង្វែងវែងឆ្ងាយ ។	
រូបគ្រូបាត់ទៅ	កេរ្តិ៍ឈ្មោះគង់នៅ	នឹងសិស្សទាំងឡាយ
ដែលមានកតញ្ញូ	នឹងគ្រូបាធ្យាយ	អាចឱ្យពណ្ណរាយ
	នៅនាលោកីយ៍ ។	
អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ	ថ្កុំថ្កើងហូរហែ	ដោយពាក្យបាលី
ព្រមទាំងសំស្ក្រឹត	ជួយផ្សំសេចក្តី	មិនចេះបាលី
	សរសេរមិនត្រូវ ។	
ព្រះធម្មវិន័យ	ពុទ្ធបញ្ញត្តិក្តី	ព្រះអង្គតម្រូវ
ឱ្យអានបាលី	ទើបបានត្រឹមត្រូវ	ហេតុនេះកូនចៅ
	ត្រូវរៀនបាលី ។	

វត្តដំរីស ថ្ងៃទី ០១ ខែ មិថុនា $\frac{\text{ព.ស. ២៥៥០}}{\text{គ.ស. ២០០៦}}$

មាតិកា

ឈ្មោះអត្ថបទ **ទំព័រ**

១. ការតែងប្រយោគបាលី... ១
២. គម្រោងនៃការតែងប្រយោគ.................................. ៧
៣.វិធីរៀងប្រយោគ.. ១៥
៤. វិធីរៀងបឋមាវិភត្តិ.. ១៦
៥. វិធីរៀងទុតិយាវិភត្តិ.. ២១
៦. វិធីរៀងតតិយាវិភត្តិ.. ២៦
៧.វិធីរៀងចតុត្ថីវិភត្តិ.. ៣០
៨. វិធីរៀងបញ្ចមីវិភត្តិ.. ៣២
៩. វិធីរៀងឆដ្ឋីវិភត្តិ.. ៣៥
១០. វិធីរៀងសត្តមីវិភត្តិ.. ៣៧
១១. វិធីរៀងអាលបនៈ.. ៤០
១២. វិធីរៀងវិសេសនៈ.. ៤៣
១៣.វិធីរៀងកិរិយាសព្ទ.. ៤៦
១៤. វិធីរៀងកិរិយាវិសេសនៈ...................................... ៦២
១៥. វិធីរៀងវិកតិកត្តា.. ៦៥
១៦. វិធីរៀងនិបាតសព្ទ..៦៩

១៧.វិធីប្រើនាមសព្វ.. ៧៩
១៨.និយមន័យ(ភាសាខ្មែរ+ភាសាបាលី)................... ១៦១
១៩. វិធីរៀងភាសាបាលី.. ១៦៧
២០.កាលក្នុងអាខ្យាត... ១៧៧
២១. វាចកៈ.. ១៨៦
២២. បច្ច័យ... ១៩០
២៣.សម្ពន្ធ... ១៩១
២៤. លំហាត់.. ១៩៥

ការតែងប្រយោគភាសាបាលី

ពាក្យនិយាយគ្នាក្នុងភាសាបាលី លោកចែកជា ៣ យ៉ាងគឺ ៖

១. **សព្ទ** : មួយតួក្តី ច្រើនតួក្តី ដែលមិនទាន់ផ្សំ នឹងវិភត្តិ ហៅថា **សព្ទ** មាន ៣ពួកគឺ ៖

ក. **អព្យយសព្ទ** : សព្ទដែលមិនត្រូវផ្សំនឹងវិភត្តិ បានដល់ ឧបសគ្គ, និបាត , បច្ច័យ ។

ខ. **នាមសព្ទ** : សព្ទដែលត្រូវផ្សំនឹងវិភត្តិ បានដល់ នាមនាម, គុណនាម , សព្វនាម ។

គ. **កិរិយាសព្ទ** : សព្ទជាកិរិយាដែលត្រូវផ្សំនឹងវិភត្តិ បានដល់ កិរិយាអាខ្យាត និង កិរិយាកិតក: ។ ឧទាហរណ៍ : **ភវ សុណា ករោ សុណន្ត ករោន្ត** ។

២. **បទ** : សព្ទតែមួយដូចជា **បុរិស ភាតុ នព ចីវរ** ក្តី សព្ទច្រើនដូចជា **បុត្តធីតុ ហត្ថិអស្សគោណមហីសាទិ** ក្តី បើប្រកបផ្សំនឹងវិភត្តិណាមួយ សម្រេចរូបជា **បុរិសោ ភាតោ នពំ ចីវរំ បុត្តធីតរោ ហត្ថិអស្សគោណមហីសាទយោ**

សុណាន្តោ យ៉ាងនេះ ហៅថា **បទ** ។

ឝ. **ប្រយោគ** : បទច្រើនៗ ឬវាក្យាង្គច្រើនៗ តាំងពីត្រឹមពីរ-បីឡើងទៅ សម្ដៅដល់ពាក្យ និយាយដែលមានន័យគ្រប់គ្រាន់ អាចស្ដាប់បាន យល់សេចក្ដីច្បាស់លាស់បាន ដូចជាភាសាខ្មែរថា : ខ្ញុំទៅធ្វើការ, គេមកអំពីវត្ត ជាដើម ហៅថា **ប្រយោគ** ។

ឯប្រយោគក្នុងភាសាបាលី នឹងរៀបរៀងថា : **អហំ គមករ កម្ម, ត អាគម អាវាស** ដូច្នេះមិនត្រឹមត្រូវទេ ព្រោះគ្មានគ្រឿងប្រដាប់សម្រាប់សម្គាល់ថាជា នាមសព្ទ ឬកិរិយាសព្ទ ។

ប្រៀបដូចជាល្ខោនត្រូវសម្ដែងរឿងអ្វី ? រឿងនោះមានតួសម្ដែងប៉ុន្មាននាក់ ? ម្នាក់ៗ ត្រូវតាក់តែងខ្លួនដោយគ្រឿងប្រដាប់អ្វីខ្លះ ? តួអង្គណាត្រូវចេញទៅសម្ដែងមុនគេ ? បើមិនតែងតួពាក់គ្រឿងប្រដាប់ទេ គេមិនអាចស្គាល់ថាជា តួព្រះរាជា ឬតួអាមាត្យជាដើមបានឡើយ ។

ផ្ទៃរឿងល្ខោនគឺជាឈ្មោះប្រយោគមួយៗ , តួអ្នកសម្ដែងគឺជាឈ្មោះ សព្ទ, គ្រឿងប្រដាប់គឺជាឈ្មោះវិភត្តិវចនៈ ជាដើម,

អ្នកចាត់ចែងឱ្យសម្តែងគឺ វិធីរៀង និងសម្ពន្ធ ។

នាមសព្ទ ត្រូវប្រកបដោយគ្រឿងប្រដាប់គឺ : លិង្គ , វចនៈ , វិភត្តិ ។

កិរិយាសព្ទ បើជាអាខ្យាត ត្រូវប្រកបដោយគ្រឿងប្រុង ៨ គឺ : វិភត្តិ, កាល ,បទ , វចនៈ , បុរិសៈ , ធាតុ , វាចក, បច្ច័យ ។ បើជាកិរិយាកិតកៈ ត្រូវប្រកបដោយគ្រឿងប្រុង ៦ គឺ : វិភត្តិ , វចនៈ , កាល , ធាតុ , វាចកៈ , បច្ច័យ ។

មុននឹងសម្តែងល្ខោន យើងត្រូវចេះរឿងល្ខោនឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយតាក់តែងតួពាក់គ្រឿងប្រដាប់ឱ្យសមស្របតាមដំណើររឿង ។ ចំណែកភាសាបាលីក៏ដូច្នោះដែរ មុននឹងនិយាយ ឬសរសេរប្រយោគក្នុងភាសាបាលីត្រូវចេះអត្ថន័យនៃសព្ទនីមួយៗ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ព្រោះហេតុនោះ យើងអាចចែកប្រយោគក្នុងភាសាបាលីតាមលក្ខណៈវេយ្យាករណ៍ជា ៦ យ៉ាងគឺ ៖

១. ប្រយោគលិង្គត្ថៈ ដូចជា : **ធម្មោ បសាទោ** ។ **សេដ្ឋិនោ បុត្តា** ។ **អាវាសេ ភិក្ខូ** ។

២. ប្រយោគកត្តុវាចក: ដូចជា : **សោ តស្សា គព្ភបរិហារំ អទាសិ ។**

៣. ប្រយោគកម្មវាចក: ដូចជា : **អយំ ធម្មទេសនា ភគ្គ ភាសិតា ។**

៤. ប្រយោគហេតុកត្តុវាចក: ដូចជា : **អហំ តន្តេ វិបស្សនាធុរំ ម្ចុរេស្សាមិ ។**

៥. ប្រយោគហេតុកម្មវាចក: ដូចជា : **សាមិកេន សូទេន ឱទនោ បាចាបិយតេ ។**

៦. ប្រយោគភាវវាចក: ដូចជា : **ននុ អប្បមត្តេហិ ភវិតព្វំ ។**

យើងឃើញបានថា ប្រយោគលិង្គត្ថ:មានតែតួប្រធានប៉ុណ្ណោះ រីឯប្រយោគដទៃទៀតមានទាំងតួប្រធានមានទាំងតួកម្ម និងតួកិរិយាឃុំគ្រង ប្រយោគ ។

ម្យ៉ាងទៀត បើយើងសង្កេតមើលអត្ថន័យឬសាច់រឿងក្នុងប្រយោគ ហើយអាចបែងចែកប្រយោគចេញជា ៣

ប្រភេទទៀតគឺ ៖

១.ឯកត្ថប្រយោគ

២.អនេកត្ថប្រយោគ

៣.សង្ករប្រយោគ

១. ឯកត្ថប្រយោគ : គឺប្រយោគតូចៗ មានសេចក្តីខ្លីៗ មានបទប្រធាន បទកម្ម បទកិរិយាគ្រប់គ្រាន់ ឬមានបទពង្រីកប្រធានជាមួយកិរិយាក៏បាន ដូចជា **សោ គច្ឆតិ ។ តុម្ហេ អាហារំ តុញ្ជថ ។ តវតុ សព្វមង្គលំ ។ ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ ។ សាវត្ថិយំ កិរ មហាសុវណ្ណោ នាម កុដុម្ពិកោ អហោសិ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ អបុត្តកោ ។** ដោយសង្ខេបគឺប្រយោគដែលមានកិរិយាឃុំគ្រងពាក្យតែ មួយៗ ។

២. អនេកត្ថប្រយោគ : គឺប្រយោគដែលមានសេចក្តីច្រើនវគ្គតភ្ជាប់គ្នា ទើបបានន័យគ្រប់គ្រាន់ អាចដឹងអត្ថន័យច្បាស់លាស់ បានដល់ឯកត្ថប្រយោគ តាំងពីចំនួនពីរប្រយោគឡើងទៅ ដោយមាននិបាតជាតួតភ្ជាប់សេចក្តី ដូចជា **ហិ ច បន សចេ យទិ កញ្ចាបិ វា អថវា** ជាដើម ដូចជា **តន្តេ**

អហំ មហល្លកកាលេ បព្វជិតោ គន្ថធុរំ បូរេតុំ ន សក្ខិស្សាមិ , វិបស្សនាធុរំ បន បូរេស្សាមិ ។ សចេ តេ អគរុ , វសេយ្យាម ឯករត្តឹ សាលាយំ ។ បឋមាគតោ ឥមិនា សទ្ធឹ ឯកតោ វសិតុកាមោ ភវេយ្យ វា , នោ វា ។

ដោយសង្ខេប គឺប្រយោគដែលមានកិរិយា ឃុំគ្រងពាក្យពីរ-បីឡើងទៅ តែមានទំនាក់ទំនងសេចក្ដីជាប់តៗគ្នា ។

៣. **សង្ករប្រយោគ** : គឺប្រយោគដែលមានសេចក្ដីយោងគ្នា ជួយពង្រីកអត្ថន័យគ្នាឱ្យលេចធ្លោឡើង បានដល់ឯកត្តប្រយោគមួយ ដែលមានឯកត្តប្រយោគមួយទៀតជួយធ្វើអត្ថន័យក្នុងប្រយោគទី១ ឱ្យជាក់ច្បាស់ឡើង ដែលយើងធ្លាប់ហៅថា ប្រយោគ **យ** - **ត** នោះឯង ដូចជា :

អន្នបានភេសជ្ជេសុ យោ យំ ឥច្ឆតិ , តស្ស តំ យថិច្ឆិតមេវ សម្បជ្ជតិ ។ យោ មំ បស្សតិ , សោ ធម្មំ បស្សតិ ។ យោ ធម្មំ បស្សតិ , សោ មំ បស្សតិ ។ យថេវ តុម្ហេ តំ ន បស្សថ តថា សោបិ តេ ពាលោ ន បស្សតិ ។

មានប្រយោគពិសេស ២ ទៀតគឺ : ប្រយោគអនាទរៈ

១. ប្រយោគលក្ខណៈ ១ ជាប្រយោគជ្រែកចូលក្នុង

ប្រយោគធំខាងលើ មិនអាចប្រើដាច់ដោយឡែកតែម្នាក់ឯងបានទេ ។

គម្រោងនៃការតែងប្រយោគ

ប្រយោគក្នុងភាសាបាលី ច្រើនប្រកបដោយផ្នែក សំខាន់ធំៗ ៣ គឺ : បទប្រធាន , បទកម្ម , បទកិរិយា , ក្រៅពីនោះក៏នៅមានបទពង្រីកប្រធាន, ពង្រីកកម្ម, និងបទពង្រីកកិរិយា ព្រមទាំងបទអាលបនៈនិបាតទៀត ។

ប្រយោគខ្លះ មានតែតួប្រធាន និងកិរិយា ។ ឧទាហរណ៍ : **សោ យាតិ** "គេទៅ" ។ ប្រយោគខ្លះមាន តួប្រធាន និងបទពង្រីកប្រធានមានតួកិរិយា និង បទពង្រីកកិរិយា ។ ឧទាហរណ៍ : **អញ្ញតរោ ភិក្ខុ សាវត្ថិយំ វិហាសិ** "ភិក្ខុមួយរូបនៅហើយក្នុងក្រុងសាវត្ថី" ប៉ុន្តែមិនមានតួកម្ម ក៏រាប់ថាជាប្រយោគបាន ។ ភាវវាចកៈ មានតែតួកិរិយា ឧទាហរណ៍ : **អាវាសេ ភិក្ខូ ។ សត្ថេហិ មរិតព្វំ ។**

សរុបសេចក្ដីថា ផ្នែកសំខាន់ក្នុងប្រយោគមាន ៨ យ៉ាង គឺ :

១. បទប្រធាន

២. បទពង្រីកប្រធាន

៣. បទកម្ម

៤. បទពង្រីកកម្ម

៥. បទកិរិយា

៦. បទពង្រីកកិរិយា

៧. បទអាលបនៈ

៨. និបាត

១. បទប្រធាន

បទប្រធាន : ជាចំណែកសំខាន់របស់ប្រយោគ បានដល់សព្ទដែលប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ប្រែថា " រី " សូម្បីប្រយោគខ្លះមិនឃើញមានរូបបទប្រធាន ក៏ត្រូវតែដាក់បំពេញចូលមកឱ្យគ្រប់គ្រាន់ ដូចជាប្រយោគថា **សព្វំ នោគំ ទិន្នំ-យេវ ខិខរេស្ស៊ំ** ។ ប្រយោគដែលមានបទប្រធាន ដូចជា

អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ ។ អយំ ធម្មទេសនា ភគ្គ ភាសិតា ។

២. បទពង្រីកប្រធាន

បទពង្រីកប្រធាន : បានដល់បទវិសេសនៈ , វិសេស-នសព្វនាម , សញ្ញាវិសេសនៈ , សាមិសម្ពន្ធៈ និង អាធារៈ ទាំងអស់ និងបទដទៃទៀតដែលធ្វើបទប្រធាន ឱ្យមានអត្ថន័យជាក់ច្បាស់ក្រៃលែងឡើង បទពង្រីកប្រធាននេះ និយមរៀងទុកខាងមុខ (ខាងដើម) តួប្រធាន ដូចជា :

- **បទវិសេសនៈ** : **ទុក្ករំ កម្មំ មយា កតំ ។**
- **វិសេសនសព្វនាម** : **អយំ មហាជនោ កុហឹ គច្ឆតិ ។**
- **សញ្ញាវិសេសនៈ** : **សាវត្ថិយំ កិរ អនិន្ទបុព្វកោ នាម ព្រាហ្មណោ អហោសិ ។**
- **សាមិសម្ពន្ធៈ** : **តុម្ហាកំ ធីតា បុត្តំ បដិលភិត្វា កុដុម្ពស្ស សាមិនី ភវិស្សតិ ។**
- **អាធារៈ** : **តស្មឹ អាវាសេ ភិក្ខូ សន្និបតឹសុ ។**

៣. បទកម្ម

បទកម្ម : គឺបទទុតិយាវិភត្តិដែលប្រែថា " នូវ.." ហៅតាមវិធីសម្ពន្ធថា អវុត្តកម្ម ។ បទកម្មនេះត្រូវរៀងទុកខាងមុខ (ខាងដើម) កិរិយាជាសកម្មធាតុប៉ុណ្ណោះ ដូចជា **សោ តស្សា គព្ភបរិហារំ អទាសិ** ។ **សាមណេរោ តត្ថ និមិត្តំ គហេត្វា យដ្ឋិកោដឹ វិស្សជ្ជេត្វា តស្សា សន្តិកំ គតោ** ។

៤. បទពាក្យវិភត្តិកម្ម

បទពាក្យវិភត្តិកម្ម : បានដល់បទដែលធ្វើនាទីជាវិសេសនៈរបស់បទកម្ម ធ្វើបទកម្មឱ្យជាក់ច្បាស់ឡើង ទោះជានាមនាម គុណនាម សព្វនាម ឬកិរិយា ប្រកបដោយ **ត**, **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យ ដែលមានលិង្គ វចនៈ វិភត្តិ ស្មើគ្នានិងបទកម្ម ឬបទដទៃដែលសម្ពន្ធចូលនឹងបទកម្ម ដូចជា ៖

- **សោ ឯកទិវសំ នហានតិត្ថំ គន្ត្វា... សម្បន្នសាខំ ឯកំ វនប្បតឹ ទិស្វា** ... ។
- **សត្ថា ទ្វីហិ ជនេហិ កថិតំ កថំ បកាសេន្តោ សព្វំ មដ្ឋកុណ្ឌលិវត្ថុំ កថេសិ** ។

៥. បទកិរិយា

បទកិរិយា : គឺជាបទដែលសម្តែងអាការៈរបស់ប្រធានឱ្យមានដំណើរ ប្រព្រឹត្តទៅតាមលំដាប់ គឺជាផ្នែកសំខាន់របស់ប្រយោគ ជាគូនឹងបទប្រធាន ។ បទកិរិយាមាន ២ ប្រភេទគឺ

១. បទកិរិយាធំ (**មហាកិរិយា**)

២. បទកិរិយាតូច (**អនុកិរិយា**)

បទកិរិយាធំ ហៅថាកិរិយាឃុំគ្រងពាក្យ ឬថាកិរិយាប្រចាំប្រយោគ មានមុខនាទីគ្រប់គ្រងប្រយោគជាកិរិយាទីបំផុតរបស់ប្រយោគ យើងអាចស្គាល់ថាជាប្រយោគកត្តុវាចកៈ ឬកម្មវាចកៈជាដើមបាន ត្រូវពិនិត្យមើលកិរិយាធំ បានដល់កិរិយាអាខ្យាតទាំងអស់ និងកិរិយាកិតកៈដែលប្រកបដោយ **ត, តព្វ, អនីយ**-បច្ច័យ ។

បទកិរិយាធំនេះ ច្រើនរៀងទុកនៅទីបំផុតនៃប្រយោគដូចជា :

សា ឧសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ ។ ឯវំ សម្បទមិទំ វេទិតព្វំ ។

បទកិរិយាតូច ហៅថាអនុកិរិយា ឬអព្ភន្តរៈកិរិយា បានដល់កិរិយាកិតកៈដែលប្រកបដោយ **អន្ត**, **មាន**, **ត**, **ត្វា**-បច្ច័យជាដើម ដែលរៀងទុកនៅខាងក្នុងប្រយោគវែងៗ ឬមានកិរិយាច្រើនៗ ដូចជា ៖

សោ ឯកទិវសំ នហានតិត្ថំ គន្ត្វា នហាត្វា អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ សម្បន្នសាខំ ឯកំ វនប្បតឹ ទិស្វា ។បេ។ **បក្កាមិ** ។

បច្ឆា វិនយធរោ តត្ថ បវិដ្ឋោ តំ ឧទកំ ទិស្វា និក្ខមិត្វា ឥតរំ បុច្ឆិ ។

៦. បទពង្រីកកិរិយា

បទពង្រីកកិរិយា : គឺជាបទដែលធ្វើឱ្យកិរិយាមានន័យគ្រប់គ្រាន់លេចធ្លោក្រៃលែងឡើង បានដល់បទដែលសម្ពន្ធចូលនឹងកិរិយាទាំងអស់ វៀរតែបទកម្មចេញ បានដល់សព្ទដែលប្រកបដោយ ទុតិយា តតិយា ចតុត្ថី បញ្ចមី សត្តមីវិភត្តិដែលសម្ពន្ធចូលកិរិយា និងបទកិរិយាវិសេសនៈ វិកតិកត្តា ដូចជា ៖

•ទុតិយាវិភត្តិ : (សោ) ទុក្ខី ទុម្មនោ សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ ។

•តតិយាវិភត្តិ : **សោ កិរ សត្ថារិ អធិមត្តសិនេហេន បញ្ញំ ន បុច្ឆតិ ។**

•ចតុត្ថីវិភត្តិ : **សោ តំ អាហរិត្វា បុត្តស្ស តេសជ្ជំ អកាសិ ។**

•បញ្ចមីវិភត្តិ : **បាបា ចិត្តំ និវារយេ ។**

•សត្តមីវិភត្តិ : **តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។**

•កិរិយា-វិសេសនៈ : **សត្ថា បន តេន ហត្ថិនា ឧបដ្ឋិយមានោ សុខំ វសិ ។**

•វិកតិកត្តា : **បាបោ ជាតោសិ សាមណេរ ។**

៧. បទអាលបនៈ

បទអាលបនៈ : គឺជាបទជ្រែកចូលមកជាពាក្យហៅគ្នាក្នុងប្រយោគ វេលាប្រែត្រូវប្រែមុនបទប្រធាន មានវិធីសម្ពន្ធចំពោះតែតួឯង មិនចូលនឹងបទដទៃទេ ដូចជា :

តន្តេ ឥមស្មិំ សាសនេ កតិ ធុរានិ ។

វទេហិ តាវ អាវុសោ បាលិត ។

អច្ឆរិយា វត ភោ ពុទ្ធគុណា ។

៨. និបាត

និបាត : និបាតផ្សេងៗ ដែលធ្វើនាទីខាងដើមប្រយោគ ដូចជា និបាតប្រាប់កាល និបាតប្រាប់អាលបនៈ ជាដើម និបាតទាំងនេះសម្ពន្ធតែម្នាក់ឯងខ្លះ ចូលនឹងនាមខ្លះ ចូលនឹងកិរិយាខ្លះ ដូចជា ៖

- **អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ** ។
- **ពុទ្ធា ច នាម ធម្មំ ទេសេន្តា** ... ។
- **សាវត្ថិយំ កិរ បញ្ចសតា ធម្មិកឧបាសកា នាម អហេសុំ** ។

សូមសង្កេតមើលប្រយោគដូចតទៅនេះ ហើយប្រាប់តួនាទីរបស់បទមួយៗ ក្នុងប្រយោគ :

ពុទ្ធា ច នាម ធម្មំ ទេសេន្តា សរណសីលបព្វជ្ជាទីនំ ឧបនិស្សយំ ឱលោកេត្វា អជ្ឈាសយវសេន ធម្មំ ទេសេន្តិ , តស្មា តំ ទិវសំ សត្ថា តស្ស ឧបនិស្សយំ ឱលោកេត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ អនុបុព្វីកថំ កថេសិ ។

ពុទ្ធោ បទប្រធាន, **ច** និបាតផ្ដើមសេចក្ដី, **នាម** និបាត, **ធម្មំ** បទកម្ម, **ទេសេន្តោ** អព្ភន្តរកិរិយា, **សរណសីលប្បព្វជ្ជាទីនំ** បទពង្រីកកម្ម, **ឧបនិស្សយំ** បទកម្ម, **ឱលោកេត្វា** កិរិយាតូច, **អជ្ឈាសយវសេន** បទពង្រីកកិរិយា, **ធម្មំ** បទកម្ម ; **ទេសេន្តិ** កិរិយាធំ (គ្រប់គ្រងប្រយោគ កត្តុវាចក:) , **តស្មា** បទពង្រីកកិរិយា, **តំ ទិវសំ** បទពង្រីកកិរិយា, **សត្ថា** បទប្រធាន, **តស្ស** បទពង្រីកកម្ម, **ឧបនិស្សយំ** បទកម្ម, **ឱលោកេត្វា** កិរិយាតូច, **ធម្មំ** បទកម្ម, **ទេសេន្តោ** កិរិយាតូច, **អនុបុព្វីកថំ** បទកម្ម, **កថេសិ** កិរិយាធំ ។

វិធីរៀងប្រយោគ

ការរៀបរៀងប្រយោគបាលីជាការសំខាន់ បើរៀងខុសចាកទីកន្លែង ឬខុសចាកការនិយម នឹងមានអត្ថន័យ មិនច្បាស់លាស់ ដូចជាភាសាខ្មែរថា : "ភិក្ខុឲ្យចីវរដល់សាមណេរ" ប្រែជាភាសាបាលីថា : **ភិក្ខុ សាមណេរស្ស ចីវរំ ទេតិ** បើយ៉ាងនេះ អាចប្រែថា : ភិក្ខុឲ្យចីវររបស់ សាមណេរក៏បាន ព្រោះត្រូវសម្ពន្ធថា **សាមណេរស្ស** សាមិសម្ពន្ធៈក្នុង **ចីវរំ**ៗ

អវុត្តកម្ម... ត្រូវរៀងជាថ្មីថា : **ភិក្ខុ ចីវរំ សាមណេរស្ស ទេតិ** សម្ពន្ធថា **សាមណេរស្ស សម្បទាន:** ក្នុង **ទេតិ** ។ល។ **ឥមំ កឋិនចីវរំ សង្ឃស្ស ទេម** ដូច្នេះជាដើម ។

ហេតុនេះ ការរៀបរៀងសព្ទចូលក្នុងប្រយោគភាសាបាលី ចាំបាច់ត្រូវរៀងតាមវេយ្យាករណ៍និងវិធីសម្ពន្ធ ។

វិធីរៀងបឋមាវិភត្តិ

សព្ទប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ដែលធ្វើនាទីជាបទប្រធានក្នុងប្រយោគ នោះ មានច្រើនយ៉ាងដូចតទៅនេះ :

១. នាមសព្ទ

ក. **នាមនាម** ដូចជា **សេដ្ឋី មនុស្ស ថេរ ហត្ថី** ។ល។

ខ. **គុណនាម** ដូចជា **បណ្ឌិត ពាល អន្ធ** ។ល។

គ. **សព្វនាម** ដូចជា **អហំ ត្វំ មយំ តុម្ហេ (បុរិស)**

ឃ. **សង្ខ្យានាម** តាំងពី ៥៥ ឡើងទៅ ដូចជា :

- **បញ្ចសុវណ្ណសិវិកាសតានិ បរិវារានិ ហោន្តិ ។**
- **បញ្ច យោធសតានិ បរិវារា** ។
- **ភិក្ខុសហស្សំ បរិវារោ អហោសិ** ។
- **អឌ្ឍរាសហស្សំ បរិវារេសិ ។**

- ទ្វេ ភិក្ខុសហស្សានិ ភុញ្ជន្តិ ។

- អម្ហាកំ មយា ភិក្ខុសហស្សំ និមន្តិតំ ។

- តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។

- បញ្ច អរិយសាវកកោដិយោ តុម្ហាកំ អាគមនំ បច្ចាសីសន្តិ ។

២. អព្យយសព្ទ

ត្ដូខ្លះធ្វើជាប្រធានបាន ដូចជា **ឥទានិ អតិសាយញ្ហោ** , **មេឃោ ច ឧដ្ឋិតោ** ។ **ភន្តេ ឥទានិ មេ នវុតិវស្សសហស្សបរិមាណស្ស អាយុនោ កោដិយំ និសីទិត្វា និទ្ទាយនកាលោ វិយ** ។ **មដ្ឋកុណ្ឌលី សោតាបន្នោ ភវិស្សតិ** , **តថា អទិន្នបុព្វកោ ព្រាហ្មណោ** ។ **សាវត្ថិយំ ហិ ទេវសិកំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គេហេ ទ្វេ ភិក្ខុសហស្សានិ ភុញ្ជន្តិ** , **តថា វិសាខាយ មហាឧបាសិកាយ** ។ **អលំ ឯត្តកេន ឥមស្ស** ។ **អលំ ភិក្ខវេ មា ភណ្ឌនំ** ។ **ឯវំ ភន្តេតិ** ។ **ឯវំ ភិក្ខវេតិ** ។ **អជ្ជ សត្តមោ ទិវសោ** ។

៣. កិរិយាសមាស

បានដល់កិរិយាសព្ទ តភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទ និងកិរិយាអាខ្យាត ដូចជា :

អហោសិកម្មំ នត្ថិប្ចូវោ ។

កិរិយាកិតក: ដូចជា : **ភិក្ខវេ តទា មម បុត្តេន កតកម្មំ បច្ឆតោ បច្ឆតោ អនុពន្ធិ ។ ននុ តេ បុត្តេន មជ្ឈកុណ្ឌលិនា មយិ មនំ បសាទេត្វា អត្តនោ សគ្គេ និព្វត្តភាវោ កថិតោ ។ បសន្នេន ហិ មនេន កតកម្មំ ទេវលោកំ មនុស្សលោកំ គច្ឆន្តំ បុគ្គលំ ឆាយាវ ន វិជហតិ ។ ឥមំ នគរំ សម្បត្តបព្វជិតា កត្ថ វសន្តិ ។ សេសជនេហិ កតសស្សំ អតិឧទកេន វា អនោទកេន វា នស្សតិ ។ និព្វត្តសត្តា បនេត្ថ កម្មពលេន មាតុកុច្ឆិគតា វិយ ន វិលីយន្តិ ។**

៤. នាមកិតិក:

គឺកិតក:ដែលជានាមនាម ដូចជា : **ឆារណំ ភជនំ វចនំ គហនំ សវនំ គមនំ គណនា បត្ថនា គតិ សតិ ពុទ្ធោ ភាតុំ វសិតុំ ទាតុំ និសីទិតុំ ឧបសង្កមិតុំ** ។ល។

៥. សមាស

បានដល់សមាសនាម ដូចជា : **មហាបុរិសោ ធម្ម-ទេសនា មាតាបិតរោ ម្ចូវគន្ធោ** ។ល។

៦. តទ្ធិត

បានដល់តទ្ធិតនាម ដូចជា : **ភាសាវំ សាមណេរោ មេធាវី សហាយតា សីលវា ទុព្វចតាវោ** ។

វិធីរៀងបឋមាវិភត្តិ

ការរៀងបឋមាវិភត្តិជាបទប្រធាន មិនមែនកំណត់ថា ត្រូវតែរៀងទុកជា បទទី ១ ឬទី ២ ទេ ស្រេចហើយតែ ប្រយោគវែង ឬខ្លី ។

១. បើប្រយោគតូចៗ ខ្លីៗ មិនមាននិបាតដើមសេចក្តី មិនមានបទពង្រីកបន្ថែមសេចក្តីជាដើមទេ ក្នុងប្រយោគ កត្តុវាចកៈ ហេតុកត្តុវាចកៈ ឱ្យរៀងទុកដើមប្រយោគ ដូចជា :

- **សូទោ ឱទនំ បចតិ** ។ **សាមិកោ សូទំ ឱទនំ បាចេតិ** ។ **សោ តស្សា គព្ភបរិហារំ អទាសិ** ។ **សា ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ** ។ **មនុស្សា វត្តសម្បន្នេ ភិក្ខូ ទិស្វា បសន្នចិត្តា** ។

២. ក្នុងប្រយោគកម្មវាចកៈ ហេតុកម្មវាចកៈ ឱ្យរៀង ទុកខាងក្រោយតួ អនភិហិតកត្តា ដូចជា :

- **សូទេន ឱទនោ បចិយតេ** ។

- **សាមិកេន សូទេន ឱទនោ បាចាបិយតេ** ។

- **ភន្តេ មយា តេលំ បេសិតំ ។**

- **តាត មយា សត្ថុ ធម្មទេសនា សុតា ។**

- **មយា ឯកវារេនេវ វូបសមនសមត្ថំ តេលំ បេសិតំ ។**

- **តយា មេ កុលុបច្ឆេទោ កតោ ។**

- **ឥមាហិ អត្តនោ សាមិកោ គហិតោ ។**

- **មយា ឯវរូបោ នាម បព្វជិតោ ន ទិដ្ឋបុព្វោ យេវ ។**

រៀងទុកខាងមុខ អនភិហិតកត្តា :

- **បណ្ណំ មម សហាយកេន តុយ្ហំ បេសិតំ ។**

- **កឹ បន សោ តុម្ហេហិ មារេន្តោ ទិដ្ឋោ ។**

- **ឥទានិ តាវស្ស ភន្តេ ទុព្វចភាវោ អម្ហេហិ ញាតោ ។**

- **ឥទំ អនគ្ឃកាសាវំ ឯកេន កុដុម្ពិកេន ឯវំ នាម វត្វា ទិន្នំ ។**

- **សព្វំ តុម្ហេហិ ញាតំ ។**

៣. ក្នុងប្រយោគដែលមាននិបាតដើមសេចក្ដីឬកាលត្ថសត្តមី ឬមានសព្វពង្រីកកិរិយា ដូចជា : **អថ យទិ តទា កឹ ការណា** ជាដើមនៅខាងមុខក្ដី មានបទពង្រីកប្រធានក្ដី ឱ្យរៀងទុកខាងក្រោយបទទាំងនោះ ដូចជា :

- សចេ ត្វំ អតិក្ខមានោ អាគតោសិ ។

- តទា កិរ សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។

- អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ ។

- អយំ ធម្មទេសនា ភគ្គ ភាសិតា ។

- តាត យំ ឥមស្មិំ កុលេ សវិញ្ញាណកាវិញ្ញាណកំ ធនំ កិញ្ចិ អត្ថិ ។

- ព្រាហ្មណ តវ គេហេ ពហុំ ធនំ អត្ថិ ។

- មយ្ហំ រត្តឹ សាលាយំ កិច្ចំ នត្ថិ ។

- តាតា អម្ហាកំ ពុទ្ធានំ អនុច្ឆិវិកោ ទេយ្យធម្មោ នត្ថិ ។

- កុហឹ កិរ សម្ម អម្ហាកំ សត្ថា វសតិ ។

- សាវត្ថិយំ ហិ ទេវសិកំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គេហេ ភិក្ខុសហស្សានិ ភុញ្ជន្តិ ។

- តទា បន នវវុឌ្ឍាយ ភូមិយា ពហូ ឥន្ទគោបកា ឧដ្ឋហឹសុ ។

វិធីរៀនទុតិយាវិភត្តិ

បទទុតិយាវិភត្តិ សម្ពន្ធចូលកិរិយាសព្ទតែម្យ៉ាងប្រែថា : “នូវ... កាន់... ញុំាង... អស់... នឹង... ចំពោះ...” ។

១. បទទុតិយាវិភត្តិ និយមរៀងទុកខាងមុខកិរិយា ដូចជា :

- **អត្តនោ សីសំ ឆិន្ទិត្វា អគ្គិនិ ឧប្បាទេត្វា ហទយមំសំ ឧព្វត្តេត្វា បុត្តទារំ បរិច្ចជិត្វា បារមិយោ បូរេន្តោ** ។ល។

- **សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ទានំ ទេហិ ធម្មំ សុណាហិ បញ្ហំ បុច្ឆាហិ** ។

រៀងទុកខាងក្រោយកិរិយាបានខ្លះ ដូចជា :

- **កោសម្ពិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ** ។

- **អហំ ខោ អាវុសោ នវោ អចិរបព្វជិតោ អធុនាគតោ ឥមំ ធម្មវិនយំ** ។

- **ចណ្ឌា ខោ សាកិយា "ឥមិនា កុមារា និបាតិតាតិ" ឃាតេយ្យុំបិ មំ** ។

២. ការលំបាកក្នុងវិធីរៀងទុតិយាវិភត្តិច្រើនបទ ចូលក្នុងកិរិយាសព្ទតែមួយរួមគ្នា ឱ្យសង្កេតដូចតទៅ :

ក. អវុត្តកម្ម រួមជាមួយ ការិតកម្ម ឱ្យរៀងអវុត្តកម្ម ក្រោយការិតកម្ម (ញ៉ាំង + នូវ) ដូចជា :

- **សាមិកោ សូទំ ឱទនំ បាចេតិ** ។

- **កលហំ និស្សាយ ហិ លដុកិកាបិ សកុណា ហត្ថិនាគំ ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ** ។

- **សចេ តន្តេ អយ្យោ ឥមស្មឹ ឋានេ ឯវំ វិហរន្តោ បព្វជិតកិច្ចំ មត្ថកំ បាបេតុំ សក្ខិស្សតិ** ។

- **អម្ហាកំ សត្ថា... ... អដ្ឋារសព្រហ្មកោដិយោ អមតបានំ បាយេន្តោ...** ។

ខ អវុត្តកម្ម រួមជាមួយ អកថិតកម្ម រៀងអវុត្តកម្មក្រោយ
. អកថិតកម្ម (នឹង ឬ ចំពោះ + នូវ) ដូចជា :

- **សត្ថារំ បព្វជ្ជំ យាចិត្វា** ... ។
- **អាគន្ត្វា កនិដ្ឋំ ឯតទវោច** ។
- **តេ សត្ថារំ ឯតទវោចុំ** ។
- **អកាលោ ខោ ឥមំ ភិក្ខុំ បញ្ហំ បុច្ឆិតុំ** ។
- **ខេត្តំ វិតជិត្វា ពហូ មនុស្សេ ហត្ថកម្មំ យាចិត្វា** ... ។
- **គច្ឆ នំ ទាយជ្ជំ យាចាហិ** ។

គ អវុត្តកម្ម រួមជាមួយ អច្ចន្តសំយោគ រៀងអវុត្តកម្ម
. ក្រោយ អច្ចន្តសំយោគ (អស់ + នូវ) ដូចជា :

- **សោ សព្វរត្តឹ សមណធម្មំ ករិត្វា** ... ។

- **អថ នំ បព្វាជេត្វា អឌ្ឍមាសមត្តំ បត្តចីវរគ្គហណា-ទីនិ សិក្ខាបេត្វា** ។

- **ទីបិនី អាគន្ត្វា តយោ វារេ បុត្តកេ ខាទិ** ។

- **តយោ វារេ អណ្ឌានិ ខាទិត្វា**... ។

- **ឯត្តកន្តរាម កាលំ ឯត្ត វសនតាវំ ជានាម** ។

- **សដ្ឋីវស្សសហស្សានិ បញ្ច សីលានិ រក្ខឹសុ** ។

- **ឯត្តកំ កាលំ តវ ទានំ បច្ចាសីសមានា**... ។

- **សេសកាលំ ពុទ្ធានំ អញ្ជលី បគ្គយ្ហ**... ។

- **ឯត្តកំ មេ កាលំ ឥមំ នត្ថិបូវន្តរាម ន បចិ** ។

- **ឥមស្មឹ អាវាសេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ ឧបេមិ** ។

ឃ អវុត្តកម្ម រួមជាមួយសម្បាបុណិយកម្ម ឱ្យរៀងអវុត្ត-
. កម្ម នៅមុខសម្បាបុណិយកម្ម (នូវ + កាន់) ដូចជា :

- **និពទ្ធំ យាគុភត្តំ វិហារមេវ បេសេន្តិ** ។

- **មធុបដលំ សត្ថុ សន្តិកំ ហរិត្វា** ។

- **តមេនំ ញាតយោ ទារុតេលាទីហិ សទ្ធឹ សាយំ សុសានំ នេត្វា**... ។

- **តំ តុម្ហាកំ បាទមូលំ អានេតុកាមា...** ។

- **ហត្ថតោ បត្តំ អគ្គណ្ហិត្វា ច តំ វិហារំ នេត្វា...** ។

រៀងអវុត្តកម្ម នៅពីក្រោយ សម្បាបុណិយកម្ម បានខ្លះ (កាន់ + នូវ) ដូចជា :

- **សោ មយ្ហំ សន្តិកំ កញ្ចិទេវ បហិណិស្សតិ ។**

ង. ការិតកម្ម រួមជាមួយ អច្ចន្តសំយោគ រៀងការិតកម្ម នៅ ក្រោយ អច្ចន្តសំយោគ (អស់ + ញុំាង) ដូចជា :

- **ទ្វេ ទារេ គព្ភំ បាតេសិ** ។

- **សត្ថាហំ មហាទានំ បវត្តេត្វា** ។

- **ឥមេ សត្ត ទិវសេ សូករេ មារេតិ** ។

ច. អវុត្តកម្ម រួមជាមួយបទវិកតិអវុត្តកម្ម រៀងអវុត្តកម្ម មុខ បទវិកតិអវុត្តកម្ម (នូវ + ឱ្យជា) ដូចជា :

- **ទ្វេ ទាសទារកេ តុជិស្សេ កត្វា... ។**

- **សចេ មេ អក្ខីនិ បាកតិកានិ កាតុំ សក្ខិស្សសិ ។**

- **ឥទានិ តំ អន្ធំ ករិស្សាមិ ។**

- **នេវ តេ សមគ្គេ កាតុំ អសក្ខិ ។**

- **អម្ហេ សមគ្គេ ភាតុំ ខាយមិ ។**

- **ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ ។**

អវុត្តកម្ម និង បទវិកតិអវុត្តកម្ម ផ្សេងវចនៈគ្នាក៏បាន ដូចជា :

- **តេនហិ ខេត្តំ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា មម កោដ្ឋាសំ អនាមិសិត្វា ។**

- **នន្ទោ សត្ថារា ទេវច្ឆរា អាមិសំ កត្វា ទិនីតោ ។**

- **តំ សុត្វា តុម្ហេទេវេ អាទី កត្វា ។**

សរុបការរៀនទុតិយាវិភត្តិ

១. បទទុតិយាវិភត្តិ មករួមគ្នាច្រើនបទឱ្យរៀងបទអវុត្តកម្ម (នូវ) ទុកខាងមុខ បទសម្បាបុណិយកម្ម (កាន់) និង បទវិកតិកម្ម (ឱ្យជា) ក្រៅពីនោះ ឱ្យរៀងបទ អវុត្តកម្មទុកខាង ក្រោយដូច្នេះ ៖

នូវ + កាន់ , នូវ + ឱ្យជា ឬ ថាជា.

ញុំាង + កាន់ , អស់ + នូវ , នឹង ឬ ចំពោះ + នូវ ។

រៀនតតិយាវិភត្តិ

បទតតិយាវិភត្តិ សម្ពន្ធចូលនាម កិរិយា និងអព្យយសព្ទ

១. និយមរៀងទុកខាងមុខបទដែលខ្លួនពង្រីក និងសម្ពន្ធចូលនោះ ដូចជា :

- **ន មេ ឯតាយ ឥន្ទតិយា អត្ថោ ។**

- **អត្ថិ នុ ខោ មយ្ហំ ឯត្ថ គតប្បច្ចយេន អត្ថោ ។**

- **តេ ឧយប្បត្តេ យវពន្ធនេន ពន្ធឹសុ ។**

- **សោ ធម្មេន វជ្ជំ ភាវេសិ ។**

- **ព្រាហ្មណស្ស សកលសរីរំ បីតិយា បរិបូរិ ។**

- **អម្ហ តយា កតសស្សំ នេវ អច្ចោទកេន នស្សតិ ន អនោទកេន នស្សតិ ។**

រៀងខាងក្រោយបទដែលខ្លួនត្រូវពង្រីកសេចក្តីក៏មាន:

- **អហំ ខោ អាកិណ្ណោ វិហរាមិ ហត្ថីហិ ហត្ថិនីហិ ហត្ថិកលភេហិ ។**

២. បទអនភិហិតកត្តា (គឺ... ដែល...) រៀងទុកខាងមុខ ឬ ខាងក្រោយបទ ប្រធានក៏បាន ដូចជា :

- **តយា មេ កុលុបច្ឆេទោ កតោ ។**

- **តុម្ហេហិ គោមាសំ ឯកកេហិ តិដ្ឋន្តេហិ និសីទន្តេហិ ច ទុក្ករំ កតំ ។**

- **ភន្តេ ញាយំ មយា សត្តាហំ បុប្ផច្ឆត្តំ ធារេន្តេន សក្ការោ កតោ ។**

- **កឹ បន សោ តុម្ហេហិ មារោន្តោ ទិដ្ឋោ ។**

- **កិន្នាមេតំ សត្ថារា កតំ ។**

- **ឯវរូបំ ករោន្តេន ភារិយំ តយា កតំ ។**

៣. បទតតិយាវិភត្តិនៅរួមបទទុតិយាវិភត្តិ នឹងរៀងបទណាមួយខាងមុខ, ខាងក្រោយក៏បាន ដូចជា :

- **តុម្ហេ មម វចនេន ទសពលញ្ច អសីតិមហាថេរេ ច វន្ទថ ។**

- **ធនច្ឆេទភយេន មម ភេសជ្ជំ អការេត្វា ។**

- **អយំ តវ ឥស្សរិយភយេន គព្ភបាតនភេសជ្ជំ យោជេត្វា ទេតិ ។**

- **សត្ថារញ្ច មហាថេរេ ច ថេរស្ស វចនេន វន្ទិត្វា ។**

- **ន ខោ បន មំ សណ្ហេន សមុទាចរិស្សតិ ។**

- **បគ្ឃរន្តំ លោហិតំ ភាជនេន បដិគ្គហេត្វា មំសំ លោហិតេន មទ្ទិត្វា ។**

៤. បទតតិយាវិភត្តិសម្ពន្ធចូល **កឹ** ឬ **អលំ** ឱ្យរៀងទុកខាងក្រោយ **កឹ** ឬ **អលំ** ដូចជា :

- **កឹ មេ យាវាសេន ។ អលន្តេ ឥធ វាសេន ។**

- **កិន្តេ សល្លក្ខិតំ ។ អលំ ឯត្តកេន ឥមស្ស ។**

- **អលំ តេ ឯត្តកំ ជីវភាយ ។**

៥. គតិយាវិភត្តិជាឥត្ថម្ភូត " មាន " រៀងទុកក្រោយបទប្រធានខាងមុខកិរិយាធំ , ឯឥត្ថម្ភូតកិរិយា រៀងក្រោយឬមុខឥត្ថម្ភូតនាមក៏បានដូចជា :

- **តំខណញ្ញេវ រាជា ឧក្កាហិ ធារិយមានាហិ គត្ថគន្ធា ។**

- **សោ ឯកស្មឹ ខាណុមត្ថកេ បតិត្វា និព្វុទ្ធគត្តោបសន្នេន ចិត្តេន កាលំ កត្វា ។**

- **សោ រោគមានោ... ហាគយេន ផលិតេន កាលំ កត្វា ។**

- **សាបិ តំ សុត្វា ឧគកពិន្ទូហិ បគ្ឃរន្តេហេវ អឡ្ហល្លិខិតេហិ កេសេហិ ទេគេន គន្ធា ។**

- **មនសា ចេ បសន្នេន ភាសតិ វា ករោតិ វា ។**

៦. គតិយាវិភត្តិជាសហាត្ថគតិយាចូលជាមួយ **សហ** ឬ **សទ្ធឹ** ឲ្យរៀងទុកខាងមុខ **សទ្ធឹ** , ខាងក្រោយ **សហ** ដូចជា :

- **អហំ ទុព្វលោ , មយា សទ្ធឹ គច្ឆន្តស្ស តវ បបញ្ចោ ភវិស្សតិ ។**

- ភិក្ខូ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណឹសុ ។

- បាបកំ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សហ ចិត្តុប្បាទេន ឥទ្ធិតោ បរិហាយិត្វា ។

- សរីរំបិ អត្តនា សទ្ធឹ ន គច្ឆតិ ។

- អថស្ស អាហារេនេវ សទ្ធឹ គព្ភបាតនភេសជ្ជំ អទាសិ ។

សេចក្ដីសង្ខេប តតិយាវិភត្តិ

១. ពង្រីកសេចក្ដីបទណា រៀងទុកមុខបទនោះ ។

២. មករួមជាមួយទុតិយា រៀងទុកមុខបទទុតិយាវិភត្តិ ។

៣. បទអនភិហិតកត្តា រៀងទុកមុខបទប្រធានច្រើនជាង ។

៤. បើពង្រីក **ភី-អលំ** រៀងទុកក្រោយ **ភី-អលំ** ។

៥. បទឥត្ថម្ភូតៈ រៀងទុកក្រោយប្រធាន មុខកិរិយា ។

៦. សហាត្ថតតិយា រៀងទុកមុខ **សទ្ធឹ** តែក្រោយ **សហ** ។

វិធីរៀងចតុត្ថីវិភត្តិ

បទចតុត្ថីវិភត្តិច្រើនធ្វើនាទីពង្រីកសេចក្ដីបទកិរិយាសម្ពន្ធចូលកិរិយា តែម្យ៉ាង ។

១. រៀងទុកមុខកិរិយាទូទៅ ដូចជា :

- **បារមិយា ប្ញូរន្តោ បរសេំ ធម្មទេសនត្ថមេវ ប្ញូរេតិ ។**

- **ឥត្ថី ឧប្បន្នេ ឥស្ស ករថេយ្យាម ។**

- **អថ តេ គន្ត្វា តថាគតស្ស អារោចេសុំ ។**

២. រួមជាមួយបទអវុត្តកម្ម រៀងទុកមុខឬក្រោយក៏បាន តែបើរៀងទុកក្រោយបទអវុត្តកម្ម សេចក្តីច្បាស់លាស់ជាង ។

- **សោ តំ អាហរិត្វា បុត្តស្ស តេសជ្ជំ ករោតិ ។**

- **អថ នំ ទេវទត្តស្ស អទំសុ ។**

- **អានន្ទត្ថេរោ អន្តនោ ជីវិតំ សត្ថុ បរិច្ចជិត្វា ។**

៣. រួមជាមួយសម្បាបុណិយកម្ម ឬបទអាធារៈរៀងទុកក្រោយបទទាំងពី (កាន់ + ដើម្បី. ក្នុង + ដើម្បី) ដូចជា :

- **តេ និពទ្ធំ តមេវ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសន្តិ ។**

- **យត្ថ ថេរស្ស កនិដ្ឋោ វសតិ, តំ វិថឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ ។**

- **រាជគហំ គន្ត្វា តត្ថ (រាជគហេ) បិណ្ឌាយ ចរិត្វា...។**

- **អាយស្មន្តំ អានន្ទត្ថេរំ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា... ។**

- **សោ ញាតិសមាគមេយេវ បិណ្ឌាយ ចរតិ ។**

សេចក្ដីសង្ខេបចតុត្ថីវិភត្តិ

១. ពង្រីកសេចក្ដីបទណា រៀងទុកខាងមុខបទនោះ ។

២. រួមជាមួយបទទុតិយា, សត្តមីវិភត្តិ រៀងទុកខាងមុខអវុត្តកម្មខ្លះ តែរៀងទុកក្រោយបទសម្បាបុណិយកម្ម និងអាធារៈ ដល់ + នូវ , កាន់ + ដើម្បី , ក្នុង + ដើម្បី ។

វិធីរៀងបញ្ចមីវិភត្តិ

បទបញ្ចមីវិភត្តិ ធ្វើនាទីពង្រីកកិរិយា និងនាម បើពង្រីកបទណាឲ្យរៀងទុកខាងមុខបទនោះដូចជា :

- **ពារាណសិតោ អវិទូរេ សត្តសិរីសរុក្ខា អត្ថិ ។**

- **នវហិ វណ្ណមុខេហិ បុព្វវឌ្ឍិយោ ចេវ បុឡវាច បត្ថរីសុ ។**

១. នៅខាងមុខបទដែលពង្រីកជានិច្ច ដូចជា :

- **មយំ ហិ ធរមានស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកា កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ។**

- **ឆិទ្ទឃដតោ ឧទកធារា វិយ អគ្គីហិ ធារា បត្ថរន្តិ ។**

២. រួមជាមួយទុតិយាវិភត្តិ រៀងទុកខាងមុខ ឬក្រោយក៏បាន

- **អថេកោ ទិសាវាសិកោ ភិក្ខុ រាជគហា សាវត្ថឹ គន្ត្វា ។**

- **ទេវលោកេ និព្វត្តិ ទេវលោកា ទេវលោកំ សំសរន្តោ ។**

- **តេ ទូរតោ វ ទិស្វា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ ។**

- **អហមេវ សមណំ គោតមំ ជីវិតា វោរោបេស្សាមិ ។**

- **រាជា សេនាបតឹ រដ្ឋតោ បព្វាជេសិ ។**

៣. រួមចូលនិបាតសព្ទគឺ **យាវ វិនា អញ្ញត្រ** រៀងទុកខាងក្រោយនិបាតទាំងនោះ ដូចជា :

- **យាវ អកនិដ្ឋភវនា បន ឯកនិន្នាទំ កោលាហលំ អគមាសិ ។**

- **សោ អនុក្កមេន យាវ គោប្ផកា យាវ ជន្នុកា យាវ ថនតោ យាវ គីវតោ បវិសិត្វា ។**

- **ន មយំ វិនា ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តាម ។**

- **អជ្ជតគ្គេ ទានាហំ អាវុសោ អានន្ទ អញ្ញត្រេវ ភគវតា អញ្ញត្រ ភិក្ខុសង្ឃេន ឧបោសថំ ករិស្សាមិ ។**

២. បើរួមចូលនិងនិបាតគឺ **ឧទ្ធំ នានា បដ្ឋាយ** ឲ្យរៀងបទបញ្ចមីវិភត្តិទុកខាងមុខនិបាតទាំងនេះ ដូចជា :

- **តតោ ឧទ្ធំ កិញ្ចិ គយ្ហុបគំ នត្ថិ ។**

- **មតេន តេ ភី នានាករណា ច ហោន្តិ ។**

- **សាបិ តតោ បដ្ឋាយ សព្វេសំ កម្មន្តំ ឱលោកេន្តី ។**

៥. បទហេតុគឺ **យស្មា តស្មា កស្មា កឹការណា** ឲ្យរៀង ទុកដើមសេចក្តី ដូចជា :

- **យស្មា សោ ន តថាភាសិ, តស្មា ឯវមាហ , កស្មា មយ្ហំ គព្ភស្ស បតិដ្ឋិតភាវំ ន កថេសិ កឹការណា យដេសិ យដេសិ កឹការណា យដេសិ... ។**

បើ **យស្មា តស្មា** មកជាគូនឹងបទកាលត្តសត្តមី ឬនិង និបាតគឺ **យថា** ឲ្យរៀង **យស្មា តស្មា** ទុកខាង មុនដូចជា :

- **តស្មា តំទិវសំ សត្ថា តស្ស ឧបនិស្សយំ ឱលោកេត្វា... ។**

- **តស្មា យថា កណ្ដកោ ផលានិ គណ្ហន្តោ** ។ល។ **សោបិ អត្តនោ ឃាតាយ ផល្លតិ ។**

- **អថ កស្មា ឯវមភាសិ ។**

សេចក្តីសង្ខេបបញ្ចមីវិភត្តិ

១. ធ្វើនាទីពង្រីកបទណា ឲ្យរៀងទុកខាងមុខបទនោះ ។

២. មករួមនិងបទទុតិយារៀងទុកខាងមុខ ឬក្រោយ ទុតិយាក៏បាន ។

៣. រៀងទុកក្រោយនិបាត **យាវ វិនា អញ្ញត្រ** , តែរៀងទុក ខាងមុខនិបាត **ឧទ្ធំ នានា បដ្ឋាយ** ។

៤. **យស្មា តស្មា កស្មា កឹការណា** រៀងទុកដើមប្រយោគ ។

វិធីរៀងឆដ្ឋីវិភត្តិ

បទឆដ្ឋីវិភត្តិ ជាបទពង្រីកនាម សម្ពន្ធចូលបទណា ឲ្យរៀងទុកមុខបទនោះ ។

១. រៀងនៅមុខបទដែលពង្រីកជានាម ដូចជា :

- **អម្ហាកំ ឯកំ កិច្ចំ អត្ថិ ។**
- **អថាហំ មយ្ហំ ទោសោ នត្ថិ, យស្ស ទោសោ អត្ថិ, តស្សេវ ឧបរិ សោបោ បតតូតិ វត្វា ។**

២. ប្រយោគអនាទរៈ ជាប្រយោគជ្រែកចូល ត្រូវរៀងទុកផ្សេងដោយឡែកដូចជា :

- **តស្ស វិរវន្តស្សេវ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ។**
- **ថេរស្ស និទ្ធំ អនោក្កមន្តស្ស បឋមមាសេ អតិក្កន្តេ, អក្ខិរោគោ ឧប្បជ្ជិ ។**
- **អាចរិយ មយ្ហំ ទោសោ នត្ថិ, មម វទន្តស្សេវ តុម្ហេ អតិសបិត្ថ ។**

- **បស្សន្តស្សេវ សរទតាបសស្ស អាកាសតោ ឱតរិត្វា ។**

៣. បទថា **តេ មេ , វោ នោ** មិនរៀងដើមប្រយោគទេ

- **ព្រាហ្មណ បុត្តស្ស តេ រោគោ ឧប្បន្នោ ។**

- **អស្សុកេន មេ បក្កំ ។**

- **មា វោ អាវុសោ ឯវំ រុចិត្ថ ។**

- **អយ្យោ នោ គន្ត្វេ ឥមស្មឹ ឋានេ វិហរតិ ។**

- **តេសង្ឃន្តេ គរិស្សាម ។**

- **តុម្ហេបិ នោ បុរិមសទិសា វ ហោថ ។**

៤. **វោ នោ នេសំ** មិនមានបទដទៃនាំមុខឲ្យរៀង ទុកក្រោយបទនិទ្ធារណីយៈ ដូចជា :

- **សចេ បន វោ ឯកោបិ អប្បមត្តោ អគវិស្ស ។**

- **កោ នីធ កន្ថតំ ពាលក្យតរោ ។**

- **ឯកោបិ ច នេសំ អប្បមាទំ នាបជ្ជិ ។**

សេចក្ដីសង្ខេបឆដ្ឋីវិភត្តិ

១. បទសាមិសម្ពន្ធៈ រៀងទុកខាងមុខបទជានាមនាម ។

២. បទ **តេ , វោ** មកពី **តុម្ហ** និង **មេ នោ នេសំ** មិនរៀងនៅដើមប្រយោគទេ ។

៣. **តេ** មកពី **ត** និង **នោ** និបាតបដិសេធរៀងខាងដើមបាន ។

វិធីរៀងសត្តមីវិភត្តិ

បទសត្តមីវិភត្តិ សម្ពន្ធចូលនាម ចូលកិរិយា

១. ធ្វើនាទីពង្រីកបទប្រធាន ឲ្យរៀងដើមប្រយោគ ឬនៅមុខបទដែលពង្រីក ដូចជា :

- **ចក្ខុសុ សមុទ្ទេសុ ជលំ បរិត្តំ** ។
- **ឯកិស្សា ឥត្ថិយា គីតសទ្ទំ សុត្វា សរេ និមិត្តំ គណ្ហិ** ។

២. ពង្រីកកិរិយា ឲ្យរៀងទុកខាងមុខកិរិយា ដូចជា :

- **សត្ថា ជេតវនមហាវិហារេ វិហរតិ** ។

៣. បើមកប្រួមបទអវុត្តកម្មឲ្យរៀងទុកមុខ បទអវុត្តកម្ម នោះ

- **វត្តសម្បន្នា ហិ តរូនំ សយនេ វា អាសនេ វា អត្តនោ បរិក្ខារំ ន ឋបេន្តិ** ។

៤. កាលត្ថសត្តមី គ្រប់សេចក្តីទូទាំងប្រយោគឲ្យរៀងទុកដើមប្រយោគ ឬទីពីរនៃប្រយោគ ដូចជា :

- **តស្មឹ សមយេ សត្ថា បវត្តិតប្បវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន...** ។

- **តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។**

៥. កាលត្ថសត្តមីមកពីនិបាតគឺ **អថ** មកពីបច្ច័យគឺ **តទា យថា ឥទានិ** ជាដើមឲ្យរៀងនៅដើមប្រយោគ ដូចជា :

- **អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ ។**

- **តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។**

៦. កាលត្ថសត្តមីរួមគ្នាច្រើនបទ ឲ្យរៀងកាលធំខាងមុខកាលតូច តាមលំដាប់សម័យ... ឆ្នាំ... ខែ... ថ្ងៃ... ដូចជា :

- **តំទិវសំ បន សត្ថា បច្ចូសកាលេ លោកំ វោលោកេន្តោ... ។**

- **ហិយ្យោ សាយំ កុម្ភការសាលំ អាគតា ទេវ ។**

- **អថ សាយណ្ហសមយេ ភិក្ខូ ឥតោ ចិតោ ច ។**

៧. វេសយិកាធារៈ រួមគ្នាច្រើនបទ ឲ្យរៀងទីធំទូលាយជាងគេនៅខាងមុខទីតូចៗ ដូចជា :

- **ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ... ។**

- **កោសម្ពិយំ ហិ ឃោសិតារាមេ បញ្ចសតបញ្ចសតបរិវារា ទ្វេ ភិក្ខូ ។**

៨. បើសំដៅទីនៅនៃមនុស្សច្រើននាក់ដូច ស្រុក ខេត្ត ក្រុង ឲ្យរៀងទុកដើមប្រយោគ ដូចជា :

- **សាវត្ថិយំ កិរ អនិន្ទបុព្វកោ នាម ព្រាហ្មណោ អហោសិ ។**

- **តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។**

៩. បើសំដៅទីនៅផ្ទាល់ខ្លួនដូច កុដិ វិហារ ផ្ទះ រោង ឲ្យរៀងខាងមុខកិរិយា ដូចជា :

- **តទាបិ សត្ថា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោ... ។**

- **អាយស្មា ហិ មហាកស្សបោ បិប្ផលិគុហាយំ វិហរន្តោ... ។**

១០. ប្រយោគលក្ខណៈមានជ្រែកចូលត្រង់ណាឲ្យរៀងត្រង់នោះ :

- **ត្វំ មេ មាតរិ មតាយ មាតា វិយ, បិតរិ មតេ បិតា វិយ លទ្ធោ ។**

- **បឋមមាសេ អតិក្កន្តេ, អគ្គិរោគោ ឧប្បជ្ជិ ។**

១១. ប្រយោគនិទ្ធារណៈ ឲ្យរៀងខាងមុខជិតបទនិទ្ធា-រណីយដូចជា :

- **តេសុ អនាថបិណ្ឌិកេន ឯកមេវ ទិវសំ សត្ថារំ បញ្ហោ... ។**

- **សម្ម កោលិត អម្ហេសុ យោ បឋមំ អធិគច្ឆតិ... ។**

- **ន ហិ សក្កា អម្ហេសុ ឯកេន អបព្វជិតុំ ។**

សេចក្តីសង្ខេបសត្តមីវិភត្តិ

១. ពង្រីកបន្ថែមបទណា ឲ្យរៀងទុកខាងមុខបទនោះ ។

២. មករួមនិងបទអវុត្តកម្ម រៀងទុកខាងមុខអវុត្តកម្ម ។

៣. កាលត្តសត្តមីប្រាប់កាលធំគ្រប់ប្រយោគនិងមកពីអព្យយសព្ទគឺ **អថ**, **តទា**, **តទានិ**, ជាដើមឲ្យរៀងទុក ដើមប្រយោគ ។

៤. កាលធំ រៀងទុកខាងមុខកាលតូចតាមលំដាប់ ។

៥. វេសយិកាធារៈទីនៅធំទូលាយ រៀងទុកដើមប្រយោគទីនៅតូចៗ ផ្ទាល់ខ្លួន រៀងទុកខាងមុខបទដែលខ្លួនពង្រីក ។

វិធីរៀងអាលបនៈ

អាលបនៈ គឺជាពាក្យហៅរកគូសន្ទនា ប្រើបានតែក្នុងប្រយោគលេខក្នុងប៉ុណ្ណោះ ជានាមប្រកបបឋមាវិភត្តិ និង ជានិបាតសព្ទ អាចរៀងទុកទី១ ទី២ ទី៣ ខាងដើម ឬខាងចុងបំផុតនៃប្រយោគតាមគួរដល់សេចក្តី ។

១. ក្នុងប្រយោគទូទៅ រៀងទុកដើមប្រយោគ ដូចជា :

- **ភន្តេ សចេ អយ្យា ឥមំ តេមាសំ ឥធ វសេយ្យុំ ។**
- **ភោតិ សចេ វេជ្ជំ អានេស្សាមិ ។**
- **ភទ្ទេ អហំ សមណំ គោតមំ និមន្តេត្វា បញ្ហំ បុច្ឆិស្សាមិ ។**
- **កុដជដិល អញ្ញតោ អាគន្ត្វា មម ជដាសុ អក្កមសិ ។**
- **មហារាជ នាយំ យថាមនេន ខមាបេមិ ។**
- **អជ្ជតគ្គេទានាហំ អាវុសោ អានន្ទ អញ្ញត្រេវ ភគវតា... ។**

២. ប្រយោគសន្ទនា សួរ-ឆ្លើយខ្លីៗ រៀងទុកចុងបំផុត ដូចជា :

- **កិមេតំ ភន្តេ ។ អាម ឧបាសកា ។**
- **កុហឹ យាសិ ឧបាសក ។ សាវត្ថិយំ ភន្តេ ។**
- **យាហិ អាវុសោ ។**
- **បាបោ ជាតោសិ សាមណេរ ។**
- **ខីណាសវានំ មរណចេតនា នាម នត្ថិ ភិក្ខវេ ។**
- **ហិយ្យោ សាយំ កុម្ភការសាលំ អាគតា អត្ថិ ទេវ ។**
- **កនិដ្ឋោ មេ អត្ថិ ភន្តេ ។**

- **អជ្ជហិ បរិក្ខិបិត្វា គហិតោ ភី ករិស្សតិ ភន្តេ ។**

៣. អាលបនៈនាមរួមជាមួយអាលបនៈនិបាត រៀង អាលបនៈនាមទុកខាងក្រោយ ដូចជា :

- **ចទេហិ តាត អាវុសោ បាលិត ។**

- **អាវុសោ ទុព្វិនីត មហល្លក អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសិ ។**

- **ហន្ទ ភណេ ឧបាលិ និវត្តស្សុ ។**

- **ភោ គោតម តុម្ហាកំ ទានំ អទត្វា បូជំ អកត្វា ។**

និបាតដើមសេចក្តីមករួមជាមួយអាលបនៈ និងរៀង និបាតនោះមុខឬ ក្រោយអាលបនៈក៏បានព្រោះបាលីមិនរាប់ អាលបនៈ ថាជាបទមួយទេ ដូចជា :

- **ភន្តេ សចេ អយ្យា ឥមំ តេមាសំ ។**

- **សចេ ភន្តេ បឋមុបគតោ រោចេស្សតិ ។**

- **ភោតិ សចេ ចេដ្ឋំ អានេស្សាមិ ។**

- **ភន្តេ អយ្យស្ស ភិរ អក្ខី វាតោ វិជ្ឈតិ ។**

- **ព្រាហ្មណ បុត្តស្ស តេ រោគោ ឧប្បន្នោ ។**

- **ភោ គោតម អធិវាសេហិ មេ អជ្ជត្តនាយ ភត្តំ... ។**

សេចក្ដីសង្ខេបអាលបនៈ

១. តាមធម្មតា អាលបនៈរៀងទុកដើមប្រយោគ ។

២. ប្រយោគសួរ-ឆ្លើយខ្លីៗ រៀងទុកខាងចុងបំផុត ។

៣. អាលបនៈមិនរាប់ថាជាបទទេ បទណាត្រូវរៀងដើមប្រយោគ ឬទី២ ទី៣ មិនត្រូវរាប់អាលបនៈឡើយ ។

វិធីរៀងវិសេសនៈ

វិសេសនៈ បានដល់បទគុណ និងវិសេសនសព្វនាម ។

បទគុណ គឺគុណនាម សំខ្យាគុណ សមាសគុណ តទ្ធិតគុណ ។

កិតកគុណ វិសេសនសព្វនាម ទាំងនិយម ទាំងអនិយម ។

បទគុណ និងវិសេសនសព្វនាម ហៅថា បទវិសេសនៈ ។

១. បទវិសេសនៈរបស់នាមណា ត្រូវមានលិង្គ វចនៈ វិភត្តិ ស្មើគ្នានឹងនាមនោះ ដូចជា :

- **អថេកោ ទិសាវាសិកោ ភិក្ខុ រាជគហា សាវត្ថឹ គច្ឆន្តោ... ។**

- អថេកា ទិសាទាសិកា ភិក្ខុនី សាវត្ថឹ គច្ឆន្តិ ។

- អថេកំ ទិសាទាសិកំ កុលំ សាវត្ថឹ គច្ឆន្តំ ។

- តស្មឹ ខណេ ឆហិ ទេវលោកេហិ សព្វាលង្ការប្បដិមណ្ឌិតា សហស្សសិន្ធវយុត្តា ច រថា អាគមឹសុ ។

២. វិសាមញ្ញវិសេសនៈ ដែលសំដែងយស , ឋានៈ តំណែងត្រកូល គុណវិសេស ឲ្យរៀងទុកខាងក្រោយបទនាមនាមនោះ ។

-សមណោ គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្វជិតោ ។

-វិសាខាបិ មហាឧបាសិកា និពទ្ធំ ទិវសស្ស ទ្វេ វារេ... ។

- ទិដ្ឋោ ខោ មេ មហាលិ សក្កោ ទេវានមិន្ទោតិ ។

- អថ មហានាមោ សក្កោ អនុរុទ្ធំ ឧបសង្កមិត្វា ។

៣. បទនាមនាមច្រើនបទ ត្រូវប្រកបវិសេសនៈ ឲ្យមានលិង្គ វចនៈ វិភត្តិស្មើគ្នានឹងនាមដែលជិតបំផុត ។

- សីលវតី ភិក្ខុនី វា ភិក្ខុ ។ សីលវា បុរិសោ វា ឥត្ថី វា... "កេសា លោមា នខា ទន្តា តចោ សោភណោតិ" គណ្ហាតិ ។

- តេនហិ ឆ បញ្ហេ ចត្តារិ តីណិ ទ្វេ ឯកំ សំវច្ឆរំ... ។

- **តេសុ ឯកេកស្ស ឯកេកា សលាកយាគុ សលាកភត្តំ បក្ខិកភត្តំ ឧបោសថិកភត្តំ អាគន្តុកភត្តំ វស្សាវាសិកំ**... ។

៤. ក្នុងប្រយោគគួរមានវិសេសនៈ ច្រើនយ៉ាងឲ្យរៀងតាមលំដាប់ គឺ : អនិយម, និយម, គុណនាម , សំខ្យាគុណ , នាម , ឧទាហរណ៍

- **យេ បនិមេ អវសេសា បញ្ចវីសតិ ជនា**... ។

- **យេ ចត្តារោ យោគា មហាជនំ វដ្ដេ ឱសីទាបេន្តិ** ។

- **ឯតេ តេ ភិក្ខវេ ឧភោ អន្តេ អនុបគម្ម មជ្ឈិមា បដិបទា** ។

- **កតមេ តេ ភន្តេ ភណ្ឌាគារកា កោសម្ពិកា ភិក្ខូ** ។

៥. វិសេសនៈដែលសម្រេចមកពី **អន្ត**, **មាន**, **ត**-បច្ច័យ ដែលមិនមែន បឋមាវិភត្តិ រៀងទុកមុខឬក្រោយនាមបាន

- **បសន្នេន ហិ មនេន កតំ កម្មំ ទេវលោកំ មនុស្សលោកំ គច្ឆន្តំ បុគ្គលំ ឆាយាវ ន វិជហតិ** ។

- **តេន នីហរិត្វា ឧស្សិតំ ភាសាវំ ឱស្វា**... ។

- **អថេកទិវសំ មហាបាលោ អរិយសាវកេ គន្ធមាលាទិហត្ថេ វិហារំ គច្ឆន្តេ ទិស្វា**... ។

- **ឥទានាហំ វិហារំ គន្ត្វា ថេរំ តយា ភារិត បណ្ណសាលាយំ និសិន្នកំ ទិស្វា អាគតោម្ហិ ។**

វិធីរៀនកិរិយាសព្ទ

កិរិយាសព្ទ គឺការធ្វើចលនា មាន ដេក អង្គុយ ឈរ ដើរ ស៊ី ផឹក និយាយ ស្តាប់ គិតជាដើម ហៅថា កិរិយាមាន ២ យ៉ាងគឺ : អនុកិរិយា ១ មហាកិរិយា ១ ។

១. អនុកិរិយា

អនុកិរិយា គឺកិរិយារាយរងតូចតាច រៀងទុកក្នុងប្រយោគ មាន ២ យ៉ាងគឺ :

ក. **ត្វាទិកិរិយា** បានដល់កិរិយាប្រកបដោយ **ត្វា, ត្វាន តូន**-បច្ច័យ ។

- **មនុស្សា ថេរំ ទិស្វា "ភន្តេ អម្ហាកំ អយ្យោ កុហន្តិ បុច្ឆិត្វា តំ បវត្តឹ សុត្វា យាគុំ បេសេត្វា សយំ បិណ្ឌបាតំ អាទាយ គន្ត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា បាទមូលេ បវដ្ដមានា រោទិត្វា" មយំ ភន្តេ បដិជ្ជគ្គិស្សាម , តុម្ហេ មា ចិន្តយិត្ថាតិ សមស្សាសេត្វា បក្កមឹសុ** (១/១៧) ។

ខ. អព្ពន្តរកិរិយា បានដល់កិរិយាដែលសម្រេចមកពី

អន្ត, **មាន**, **ត**-បច្ច័យ ក្នុងកិរិយាកិតកៈ, អព្ភន្តរកិរិយានេះ បើធ្វើព្រមរួមគ្នានឹងកិរិយាធំ សម្ពន្ធចូលកិរិយាធំ ដូចជា :

- **ទេវបុត្តោបិ... ពាហា បគ្គយ្ហ រោទន្តោ អដ្ឋាសិ** (**១/៤០**) ។

- **មហាបុរិសោ... សយំ បច្ចតោ វិលម្ពមានោ អាគច្ឆតិ** (**១/១១៥**) ។

- (**សរទតាបសោ**)... **សត្ថុ សន្តិកេ សារណីយកថំ កថេន្តោ និសីទិ** (**១/១៥៥**) ។

- **មនុស្សា... អសីតិមហាសាវកានំ និសិន្នដ្ឋានំ ឱលោកេន្តា វិចរន្តិ** (**១/២០៣**) ។

២. មហាកិរិយា

កិរិយាគ្រប់គ្រងប្រយោគហៅថា កិរិយាធំបានដល់កិរិយាអាខ្យាតទាំងអស់ និងបច្ច័យកិតកៈខ្លះទៀតមាន ៦ ប្រការគឺ :

ក. កិរិយាបទ បានដល់ **សក្កា** ចុះក្នុងវាចកៈ ២ គឺ :

១. កម្មវាចកៈ ដែលមានបទប្រធាន ដូចជា :

- **ន សក្កា សោ អគារមជ្ឈេ វសន្តេន បូរេតុំ** (**១/៨**) ។

- **ពុទ្ធា ច នាម ន សក្កា សថេន អារាធេតុំ** (**១/១២**) ។

- **សមណាធម្មោ នាម សរីរេ យាបេន្តេ សត្ថា ភាតុំ** (១/១២) ។

- **សោ ឥមស្ស សន្តិកេ ឧបា្បទេតុំ ន សក្កា** (១/១២៩) ។

- **កម្មវិបាកោ នាម ន សក្កា កេន ចិ បដិពាហិតុំ** (១/១៨៦) ។

២. ភាវវាចក: ដែលមិនមានបទប្រធាន ដូចជា :

- **សក្កា គេហំ អជ្ឈាវសន្តេហេវ បុញ្ញានិ កាតុំ** (១/៨) ។

- **ឯវំ បេសេតុំ ន សក្កា** (១/២០) ។

- **ន សក្កា គណនាយ បរិច្ឆិន្ទិតុំ** (១/៣៩) ។

- **ឥតោ បដ្ឋាយ តយា គន្តុំ ន សក្កា**(១/៨៤) ។

- **ន ហិ សក្កា អម្ហេសុ ឯកេន អបព្វជិតុំ** (១/១៩៩) ។

- **ន សក្កា ឯតេន សទ្ធឹ ឯកតោ ភវិតុំ** (១/២០៣) ។

ខ. កិរិយាអាខ្យាត សំដៅយកកិរិយាសព្ទនិងនាមសព្ទ ដែលប្រកបដោយបច្ច័យ , វិភត្តិអាខ្យាតទាំងអស់ ដូចជា :

- **ករោតិ ភាវេសិ សុយិត្ថ អហេសុំ អាហំសុ ចិរាយតិ និទ្ធាយតិ តិកិច្ឆាបេតិ** ជាដើម ។

គ. កិរិយាកិតក: សំដៅយកកិរិយាសព្ទនិងនាមសព្ទ ដែលប្រកបដោយបច្ច័យកិតក: ដូចជា :

- **ករណីយំ ទាតព្វំ ករណីយោ ភាគព្វោ បត្តោ គតោ សាវិតោ និទ្ធាយិតព្វោ សិក្ខាបិតោ**... ។

ឃ. កិរិយាប្រធានន័យ សំដៅយកកិរិយាសព្ទប្រើ **ត្វា**-បច្ច័យជាកិរិយាធំគ្រប់គ្រងប្រយោគដូចជា :

- **ឧតោបិ សាវណីយំ កថំ កថេត្វា, សយនភាលេ នារទោ ទេវិលស្ស និបជ្ជនដ្ឋានញ្ច ទ្វារញ្ច សល្លក្ខេត្វា និបជ្ជិ** (**១/៥៧**) ។

- **សាវត្ថីវាសិនោ ហិ ទ្វេ កុលបុត្តា សហាយកា វិហារំ គន្ត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា... សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ** (**១/២២៥**) ។

ង. អនាទរកិរិយាសំដៅយកកិរិយាសព្ទប្រើ **អន្ត**, **មាន**, **ត**-បច្ច័យប្រកបឆដ្ឋីវិភត្តិប្រែថាកាលបើ កាលដែល ជ្រែកចូលក្នុងប្រយោគធំ ដូចជា :

- **តស្ស វិរវន្តស្សេវ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា បព្វជ្ជំ យាចិត្វា** (**១/៩**) ។

- **ថេរស្ស និទ្ទំ អនោក្កមន្តស្ស... អក្ខិរោគោ ឧប្បជ្ជិ** (**១/១២**) ។

- ... **បស្សន្តស្សេវ សរទតាបសស្ស អាកាសតោ ឱតរិត្វា បឋវិយំ បតិដ្ឋាសិ** (**១/១៨៧**) ។

- **គេហទ្វារំ បិទហិត្វា សូករានំ ហរិយមានានំ អដ្ឋសត្តមោ ទិវសោ** (**ហោតិ**) (**១/១៨៧**) ។

ច. លក្ខណកិរិយា សំដៅយកកិរិយាសព្ទដែលប្រើ **អន្ត**, **មាន**, **ត**-បច្ច័យប្រកបដោយសត្តមីវិភត្តិប្រែថា "នាកាលកាលបើ" ជ្រែកចូលក្នុងប្រយោគធំ ដូចជា :

- **ឯវំ ភិក្ខវេ ទីឃាវុកុមារោ មាតាបិតូសុ ជីវិតា វោរោបិយមានេសុបិ តេសំ ឱវាទំ អនតិក្កមិត្វា...** (**១/៩៣**) ។

- **អតីតេ ពារាណសីយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ** (**១/១៧៩**) ។

- **ទីឃនខបរិព្វាជកស្ស វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តេ ទេសិយមានេ...** (**១/១៣៧**) ។

វិធីរៀងកិរិយា

១. អនុកិរិយា ដែលប្រកបដោយ **អន្ត**, **មាន**, និង **ត្វាទិ**-បច្ច័យ រៀងទុកក្នុងប្រយោគ ដូច្នេះ :

ក. គ្រប់ប្រយោគ រៀងអនុកិរិយាក្រោយបទប្រធានខាងមុខកិរិយាធំ ដូចជា :

- **រាជា អត្តនោ កាយកម្មទីនិ ឱលោកេន្តោ កិញ្ចិ អនិស្វា កឹ នុ ខោ ការណន្តិ ចិន្តេត្វា បព្វជិតានំ វិវាទេន គវិតព្វន្តិ បរិសន្ទមានោ កច្ចិ ឥមស្មឹ នគរេ បព្វជិតា អត្ថីតិ បុច្ឆិ** (**១/៦០**) ។

- **អថេកស្មឹ អរញ្ញេ អនេកសហស្សា ហត្ថី គោចរំ គហេត្វា គច្ឆន្តា បច្ចេកពុទ្ធេ ទិស្វា តតោ បដ្ឋាយ គច្ឆមានា គមនាគមនកាលេ ជន្នុកេហិ និបតិត្វា វន្ទិត្វា បក្កមន្តិ** (**១/១១៣**) ។

២. អនុកិរិយា គឺ **ត្វា**-បច្ច័យដូចជា

- **សុត្វា និស្សាយ ទិស្វា ឋបេត្វា វន្ទិត្វា បត្វា ឧបគន្ត្វា ឧបសង្កមិត្វា ញត្វា** ប្រែថា "លុះ...ហើយ, ព្រោះ, វៀរលែង" រៀងទុកខាងមុខបទប្រធាន ដូចជា :

- **តំ សុត្វា មហាបាលោ កុដុម្ពិកោ ចិន្តេសិ** (**១/៧**) ។

- **ឥទំ ទិស្វា អហំ តន្តេ តុម្ហាកំ បព្វជិតុំ នាទាសឹ** (**១/២៧**) ។

- **ឥតិ ឥមំ កុលបុត្តំ និស្សាយ ធម្មយាគោ មហា គវិស្សតិ** (**១/៣៩**) ។

- **គាមទ្វារំ បត្វា ភិក្ខុសង្ឃោ ឧដ្ឋាយិ** (**១/១០៤**) ។

- **អថស្ស អត្តនា សទ្ធឹ ឯកជ្ឈាសយតំ ញត្វា ឧបតិស្សោ អាហ** (១/១២៨)។

- **ថបេត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកេ អវសេសា អរហត្តំ បាបុណឹសុ** (១/១៣៧)។

- **ទេសនាបរិយោសានេ ថបេត្វា សរទតាបសំ សព្វេបិ ចតុរាសីតិសហស្សជដិលា អរហត្តំ បាបុណឹសុ** (១/១៥៩)។

- **ទេសនាបរិយោសានេ ថបេត្វា មំ សេសា អរហត្តំ បត្តា** (១/១៦២)។

- **ឥទំ គិរ ឋានំ ឱស្សា តថាគតោ ទេវទត្តំ បព្វាជេសិ** (១/២១៥)។

- **ឯត្តកំ វត្វា** (បន សា) **កាលមកាសិ** (១/២២៣)។

គ. **ត្វា**-បច្ច័យ ប្រែថា "លុះ...ហើយ ឬ លុះ...រួចហើយ" មានសន្ធាននិបាតគឺ **ច បន** ត្រូវសម្ពន្ធចូល កិរិយាខាងចុង

- **ឧបគន្ត្វា ច បន ចេស្សាវិន្ទូរេ បទសន្ធំ អកាសិ...** (១/២៥)។

- **តំ កថេត្វា ច បន ន ខោ ព្រាហ្មណា ឯកសតំ** (១/៤៨)។

- **នារទោ សព្វំ បវត្តឹ... អតិសបី , អតិសបិត្វា ច បន** (១/៦០)។

- **យេន ភគវា , តេនុបសង្កមិ , ឧបសង្កមិត្វា ច បន** (១/៨៣) ។

- **ឯវញ្ច បន វត្វា ឧត្តរឹបិ និគ្គណ្ហន្តោ** (១/១១៦) ។

- **សមិជ្ឈនភាវំ អទ្ធស , ទិស្វា ច បន** (១/១៦០) ។

- **ឧស្សេត្វា ច បន ឯវមាហ** (១/១៧៣) ។

- **បព្វជិត្វា ច បន កិញ្ចាបិ កម្មំ ភារិយំ ករិស្សតិ** (១/២១៥) ។

ឃ. អនុកិរិយា រៀងក្រោយកិរិយាធំបង្ហាញឲ្យឃើញ ថា ហេតុការណ៍កើតឡើងព្រមគ្នា ដូចជា :

- **តស្មឹ សមយេ សត្ថា បវត្តិតប្បវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន គន្ត្វា... ជេតវនមហាវិហារេ វិហរតិ , មហាជនំ សគ្គមគ្គេ ច មោក្ខមគ្គេ ច បតិដ្ឋាបិយមានោ** (១/៤) ។

ង. អនុកិរិយា រៀងទុកនៅមុខកិរិយាធំ មាននាមសព្ទ កាន់កាប់ធ្វើនាទី ដូចជា :

- **បរលោកំ គច្ឆន្តោ សហាយកេ វា ញាតិមិត្តេ វា គហេត្វា គតោ នាម នត្ថិ** (១/១៥២) ។

- **ទេវទត្តត្ថេរោ កុហឹ និសិន្នោ វា ឋិតោ វាតិ បុច្ឆន្តោ នាម នត្ថិ** (១/២០៣) ។

- **អហន្តិ វា អហន្តិ វា វទន្តោ នាម នាហោសិ** (**១/១៥៣**) ។

២. មហាកិរិយា គឺកិរិយាធំឃុំគ្រងប្រយោគបានដល់កិរិយាអាខ្យាតទាំងអស់ និងកិរិយាកិតក: ពួកខ្លះ ច្រើនរៀងទុកនៅទីបំផុតប្រយោគ តាមលំដាប់ដូច្នេះ :

- **ភន្តេ សុសានេ វសន្តេន នាម អយ្យេន មច្ឆមំស-បិណ្ឌតិលគុឡាទីនិ វជ្ជេតព្វានិ , ទិវា ន និទ្ទាយិតព្វំ, អកុសីតេន ភវិតព្វំ អារទ្ធវីរិយេន អសឋេន អមាយាវិនា ហុត្វា កល្យាណជ្ឈាសយេន ភវិតព្វំ , សាយំ សព្វេសុ សុត្តេសុ វិហារតោ អាគន្តព្វំ , បច្ចូសកាលេ សព្វេសុ អនុដ្ឋិតេសុយេវ វិហារំ គន្តព្វំ , សចេ ភន្តេ អយ្យោ ឥមស្មឹ ឋានេ ឯវំ វិហរន្តោ បព្វជិតកិច្ចំ មត្ថកំ បាបេតុំ សក្ខិស្សតិ , សចេ មតសរីរំ អានេត្វា ឆឌ្ឌេន្តិ , កម្ពលកូដាគារំ អារោបេត្វា គន្ធមាលាទីហិ សក្ការំ កត្វា សរីរកិច្ចំ ករិស្សាមិ , នោ ចេ សក្ខិស្សតិ, ចិតកំ អារោបេត្វា អគ្គឹ ជាលេត្វា សង្កុនា អាកឌ្ឍិត្វា ពហិ ឋបេត្វា ផរសុនា កោដ្ដេត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ឆន្ទិត្វា អគ្គិម្ហិ បក្ខិបិត្វា តុយ្ហំ ទស្សេត្វា ឈាបេស្សាមិ** (**១/៩៩**) ។

ក្នុងករណីពិសេសតទៅ រៀងកិរិយាធំនៅដើម ប្រយោគខាងមុខអាលន: ដូច្នេះ :

១. ប្រយោគសួរមិនមាន **កឹ**-សព្ទ

- **នត្ថិ តេ កោចិ អាបុច្ឆិតព្វយុត្តកោ** (១/៧) ។

- **ខមាបិតោ បន វោ ភន្តេ សត្ថា** (១/៨២) ។

- **សុណិស្សថ ភិក្ខវេ** (១/១៣៩) ។

- **សុតា ភិក្ខវេ ឧបាសកេន ធម្មទេសនា** ។

- **អត្ថិ កិញ្ចិ បាតិយំ តាត** (១/១៩៨) ។

- **បស្សសិ អាវុសោ តា អាបត្តិយោ** ។

- **បស្សថ ភន្តេ តា អាបត្តិយោ** ។

២. ប្រយោគបង្គាប់

- **យាហិ អាវុសោ** (១/២៥) ។

- **ខមាបេហិ ភន្តេ** (១/៦១) ។

- **ចរថ ភិក្ខវេ ចារិកំ ពហុជនហិតាយ** (១/១៣០) ។

- **ឯថ ភិក្ខវោតិ ភគវា អវោច ។ ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ ចរថ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយាតិ** (១/១៣៦) ។

- **ឧដ្ឋេហិ អាវុសោ ទេវទត្ត** (១/៨៦) ។

៣. ប្រយោគបន់ស្រន់ អង្វរ

- ភិជ្ឈថ តាវ ភន្តេ , ភិច្ឆំ មេ អត្ថិ (១/២២) ។

- អាគមេតុ តាវ ភន្តេ ភគវា ធម្មស្សាមី (១/៧៩) ។

- ចិរស្សុតា នោ អាវុសោ អានន្ទ ភគវតោ សម្មុខា ធម្មីកថា សាធុ មយំ អាវុសោ អានន្ទ លភេយ្យាម ភគវតោ សម្មុខា ធម្មីកថំ សវនាយ (១/៨៦) ។

- អនុជានាហិ មំ អម្ម (១/២០០) ។

- និយ្យាទេថ មេ ភិក្ខុសង្ឃំ (១/២០៥) ។

- ទស្សេថ មេ នំ ភគវន្តំ (១/២១៤) ។

៤. ប្រយោគដាស់តឿន

- វទេហិ តាវ អាវុសោ បាលិត (១/១៤) ។

- បស្សថ អាវុសោ សមណស្ស កម្មំ (១/២៨) ។

- និវត្តថ ភិក្ខវេ (១/៩០) ។

- បស្សថេតំ បុប្ផទាមំ (១/១៩២) ។

- បស្សថ ភោ ឥមំ សរីរំ តត្ថ តត្ថ វិទ្ធស្តចម្មំ កពរគោរូបំ វិយ អសុចី ទុគ្គន្ធំ បដិកូលំ (១/១៤២) ។

៥. ប្រយោគសង្ស័យ-មិនច្បាស់លាស់

- ករិស្សតិ នុ ខោ បរិភោគំ ន ករិស្សតិ (១/៨៥) ។

- ភិរិស្សតិ នុ ខោ តស្ស បព្វជ្ជន្តរាយំ (១/១០៤) ។

- ភវិស្សតិ ឯត្ថ ការណំ ។

- សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឥមស្ស បុរិសស្ស បត្ថនា (១/១៦០) ។

៦. ប្រយោគបដិសេធ ជំទាស់

- ន ឥច្ឆន្តិ ភន្តេ សមត្ថា ភវិតុំ (១/៧៨) ។

- អបេហិ បាលិលេយ្យក (១/៨៧) ។

- ន តាវ សក្ខិស្សាមិ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេតុំ (១/១៣២) ។

- ន ភាយាមិ កនិដ្ឋភាតិក (១/២២២) ។

៧. ប្រយោគមិនសមបំណង-ខកចិត្ត

- នាសិតាម្ហិ តយា (១/៦៨) ។

- អកតំ វត មេ កល្យាណំ, កតំ មេ បាបំ (១/១៨៨) ។

- បរិច្ចត្តោទានិ អហំ សមណេន គោតមេន (១/២០៥) ។

- នីតា តេ ភិក្ខូ សារីបុត្តមោគ្គល្លានេហិ (១/២០៩) ។

៨. ប្រយោគលួងលោម-ប្រលោមចិត្ត

- ឧជ្ឈេហិ អាចរិយ, ខមាមិ តេ (១/៦១) ។

- អាគមេតុ តាវ ភន្តេ ភគវា ធម្មស្សាមី (១/៧៩) ។

- អភិរម នន្ទ អភិរម នន្ទ (១/១៧៤) ។

- វិប្បលបសិ អម្ម (១/២២៣) ។

- ភាយសិ អម្ម (១/២២៣) ។

៩. ប្រយោគតាំងចិត្តដាច់ណាត់

- បញ្ចវិស្សាមេវាហំ តាត (១/៩) ។

- គមិស្សាមិស្ស សន្តិកំ (១/២៥) ។

- តោ គោតម អធិវាសេហិ មេ អជ្ជត្តនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន (១/៤៧) ។

- អភិរមិស្សាមហំ ភន្តេ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ (១/១៧៤) ។

១០. ប្រយោគជឿទុកចិត្ត

- នត្ថិ តេ ឯតំ និស្សាយ បរិបន្ថោ (១/៧៣) ។

- ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ (១/៧៨) ។

- ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ កតំករណីយំ (១/១៧៥) ។

- មុញ្ចាមហំ ភន្តេ ភគវន្តំ ឯតស្មា បដិស្សវា (១/១៧៦) ។

- **នត្ថិ មេ អាវុសោ គិហិភាវាយ អាលយោ** (១/១៧៧) ។

- **បរិបុណ្ណា អយ្យេ បាតិ មូវេហិ** (១/១៩៨) ។

១១. ប្រយោគឲ្យពរ-សប្បាយរីករាយ

- **ភវតុ សព្វមង្គលំ, រក្ខន្តុ សព្វទេវតា** ។

- **គណ្ហថ តាតា វរំ** (១/១៤៥) ។

- **វសេយ្យាម ឯករត្តឹ សាលាយំ** (១/៥៦) ។

- **លភេយ្យាម មយំ ភន្តេ ភគវតោ សន្តិកេ បព្វជ្ជំ លភេយ្យាម ឧបសម្បទំ** (១/១៣៦) ។

- **អកតំ វត មេ បាបំ , កតំ វត មេ កល្យាណំ** (១/១៩៤) ។

វិធីរៀងកិរិយាសព្ទប្រាប់ឥរិយាបថ

ប្រើកិរិយាសព្ទប្រកបដោយ **អន្ត**, **មាន**, **ត្វា**-បច្ច័យ ធ្វើអាការៈ ព្រមគ្នាជាមួយកិរិយាប្រាប់ឥរិយាបថ គឺ ដេក អង្គុយ ឈរ ដើរ ត្រាច់ទៅ, ត្រូវរៀងកិរិយាប្រាប់ឥរិយាបថ ជាកិរិយាគ្រប់គ្រងប្រយោគ ដូចជា :

ក. ឈរ

- **បុត្តំ បាយមានា ឋិតា** (១/៧១) ។

- **សោ តុដ្ឋមានសោ តំ តំ គហេត្វា នច្ចន្តោ អដ្ឋាសិ (១/៨៥) ។**

- **កុមារោ ភគវតោ... អត្តនោ អនុរូបំ ឋានន្តោ អដ្ឋាសិ (១/១៧០) ។**

- **សរទតាបសោ តថាគតស្ស បុរតោ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ ឋិតោ (១/១៥៦) ។**

ខ. ដើរ, ត្រាច់ទៅ, ទៅ

- **សោ តំ ឆិន្ទិត្វា សិញ្ចិត្វា វេជិត្វា និវាសេត្វា បារុបិត្វា វិចរតិ (១/១១២) ។**

- **កុមារោ និវត្តិតុកាមោ... ឯត្ថ គណ្ហិស្សតីតិ ចិន្តេន្តោ គច្ឆតិ (១/១៦៨) ។**

- **អជ្ជ អជ្ជេវាតិ បដិវេធំ អាកង្ខន្តោ វិចរតិ (១/២៣១) ។**

- **មរណភយេន តជ្ជិតស្ស បនស្ស ពហិ និក្ខមនំ និវារេតុំ... ពហិគេហំ បរិវារេត្វា រក្ខន្តោ អច្ឆតិ (១/១៨៦) ។**

- **ឥតោ ចិតោ ច វិចរតិ (១/១៨៦) ។**

- **មនុស្សា... ឱលោកេន្តា វិចរន្តិ (១/២០៣) ។**

គ. អង្គុយ

- **អថេកទិវសំ ហត្ថិមារកោ... សសីសំ បារុបិត្វា និសីទតិ** (១/១១៤)។

- **ទេវត្តោបិ ខោ មញ្ជុកោ ឧដ្ឋាយ ឧភោ បាទេ ភូមិយំ ឋបេត្វា និសីទិ** (១/២១៤) ។

- (**សោ តាបសោ**) **សព្វេ អន្តេវាសិកេ បក្កោសិត្វា សត្ថុ សន្តិកេ សារាណីយំ កថំ កថេន្តោ និសីទិ** (១/១៥៥) ។

- **សម្ម កោលិត ឯតេសំ ឱលោកនេ, សារោ នត្ថិ និរត្ថកមេតំ អត្តនោ មោក្ខធម្មំ គវេសិតុំ វដ្ដតីតិ ឥទំ ចិន្តយន្តោ និសិន្នោម្ហិ** (១/១២៨) ។

ឃ. ដេក

- **សយនកាលេ នារនោ ទេវិលស្ស និបជ្ជនដ្ឋានញ្ច ទ្វារញ្ច សល្លក្ខេត្វា និបជ្ជិ** (១/៥៧) ។

- **ឥតរោ... បរិវត្តេត្វា បាទដ្ឋានេ សីសំ កត្វា និបជ្ជិ** (១/៥៨) ។

- **ភន្តេ និសីទិត្វា ខោ អាសិត្តំ, និបជ្ជិត្វា** (**អាសិត្តំ**) (១/១៣) ។

- **ឥធេវ** (**ឋានេ**) **មេ និបជ្ជិត្វា មរន្តស្សាបិ** (១/២៣) ។

- **សចក្ខុកាលេ និបជ្ជិត្វា និទ្ទាយន្តោ** (១/២៨) ។

- **បាទមូលេ និបជ្ជិត្វា ភគវន្តំ ខមាបេសុំ** (**១/៩២**) ។

- **វត្តិដ្ឋានំ គន្ត្វា និសីទិត្វា ខយវយំ សម្បស្សមានោ** (**១/១០១**) ។

- **តេ គន្ត្វា តស្ស មញ្ចំ បរិវារេត្វា បញ្ញត្តេសុ អាសនេសុ និសិន្នា** (**១/១៩០**) ។

- **ភិក្ខូ ភត្តកិច្ចំ កាតុកាមា និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចមកំសុ** (**១/១០៤**) ។

- **សត្ថា បន និសីទិត្វា ភត្តកិច្ចំ ករិ** (**១/១០៤**) ។

វិធីរៀកិរិយាវិសេសនៈ

កិរិយាវិសេសនៈមាន ៣ ប្រភេទ គឺ :

១. និបាត

និបាតប្រាប់កាលបរិច្ឆេទ ១០ សព្ទគឺ

កីវ, **យាវ**, **តាវ**, **យាវទេវ**, **តាវទេវ**, **យាវតា**, **តាវតា**, **កិត្តាវតា**, **ឯត្តាវតា**, **សមន្តា** ។

និបាតប្រាប់សេចក្តីផ្សេងៗ ២១ សព្ទគឺ

- **អទ្ធា អវស្សំ អារា អារកា នូន កច្ចិ មិច្ឆា មុធា មុសា នានា បដ្ឋាយ បភូតិ បុន បុនប្បុនំ ភិយ្យោ ភិយ្យោសោ សកឹ សតក្ខត្តុំ សណិកំ សយំ សាមំ** ។

និបាតឯទៀតដូចជា :

- **សក្កច្ចំ កេវលំ បុរេតរំ ឯវំ តិរិយំ ខិប្បំ បឋមំ បឋមតរំ ។ល។ បុព្វេ មេ អគ្គីនិ ថោកំ វត្ថេសុ** (**១/៣០**) ។

- **ព្រាហ្មណោ សក្កច្ចំ បរិវិសិ** (**១/៤៧**) ។

- **កេវលំ មនោបសាទមត្តេនេវ សគ្គេ និព្វត្តា នាម ហោន្តិ** (**១/៤៧**)។

- **អន្ធា តេន អមតំ អធិគតំ ភវិស្សតិ** (**១/១៣៣**) ។

- **តុវដំ ខោ អយ្យបុត្ត អាគច្ឆេយ្យាសិ** (**១/១៦៩**) ។

- **បុនប្បុនំ តស្សេវ បរាជិតោ ហោតិ** (**១/១៩៦**) ។

- **មយំ យថាសត្តិ យថាពលំ ទេយ្យធម្មំ ទស្សាម** (**១/១៥៥**) ។

២. ទុតិយាវិភត្តិ

បទកិរិយាវិសេសនៈ ធ្វើនាទីពង្រីកសេចក្តីរបស់កិរិយា បានដល់បទទុតិយាវិភត្តិឯកវចនៈ មិនប្រែពាក្យអាយតនិបាត បើកិរិយាជាអកម្មធាតុឲ្យរៀងខាងមុខជិតកិរិយា ដូចជា :

- **ធម្មចារី សុខំ សេតិ ។ យថាសុខំ វសថ ភន្តេ** ។

- **កប្បរជន្នុកាទីហិ សុបោថិតំ បោថេសិ** (**១/៦៨**) ។

- **អហំ ខោ ឥទានិ អាភិណ្ហំ ទុក្ខំ វិហរាមិ** (**១/៨០**) ។

- **បាលិលេយ្យកេន ហត្ថិនា ឧបដ្ឋិយមានោ សុខំ វសិ** (**១/៨១**) ។

- **រញ្ញោ មធុរធម្មកថំ កថេន្តោ** ។

- **ន សក្ខិស្សាមហំ អន្តេវាសិកវាសំ វសិតុំ** (**១/១៣៥**) ។

- **សាធុ សាមិ យថជ្ឈាសយំ ករោថ** (**១/៩៦**) ។

- **បព្វតបាទំ បវិសិត្វា ឥសិបព្វជ្ជំ បព្វជិ** (**១/១៥២**) ។

- **តេ តំ មិច្ឆាទិដ្ឋិគហណំ គហេត្វា ឋិតា** (**១/១៦៦**) ។

- **គេហមជ្ឈេយេវ សូករវធំ វធិត្វា**... (**១/១៨៦**) ។

បើកិរិយាជាសកម្មធាតុ មានតួកម្មផង ឲ្យរៀងទុកខាងមុខឬខាងក្រោយតួកម្ម ក៏បាន ដូចជា :

- **ឯកំ ចិក្ខលមគ្គេន គច្ឆន្តោ ទិស្វា ទន្តំ បុញ្ជំ ករោតិ** (**៥/៦**) ។

- **ខិប្បំ មេ សាសនំ ទេហិ** ។

បើកិរិយាវិសេសនៈគ្របទូទៅទាំងប្រយោគ ឲ្យរៀងដើមប្រយោគ :

- **ឯវំ ពាលបុគ្គលោ ថោកំ ថោកម្បិ បាបំ អាចិនន្តោ វឌ្ឍេន្តោ បាបស្ស បូរតិយេវ** (**៥/២៤**)។

៣. ត្វាទិ-បច្ច័យ

កិរិយាប្រកប **ត្វាទិ**-បច្ច័យ ប្រែថា "ព្រោះ" រៀងមុខកិរិយាធំ

- **ឥទំ ទិស្វា អហំ ភន្តេ តុម្ហាកំ បព្វជិតុំ នាទាសឹ** (**១/២៧**) ។

- **ឥតិ ឥមំ កុលបុត្តំ និស្សាយ ធម្មយាគោ មហាភវិស្សតិ** (**១/៣៩**) ។

- **តំ ទិទិត្វា សត្ថា ឧប្បន្នធម្មសំវេគោ ហុត្វា** (**១/២០៨**) ។

- **ឥទំ កិរ ឋានំ ទិស្វា តថាគតោ ទេវទត្តំ បព្វាជេសិ** (**១/២១៥**) ។

វិធីរៀនវិកតិកត្តា

វិកតិកត្តា គឺបទដែលនិយមប្រែថា " ជា..." សម្ពន្ធចូលកិរិយាដែលមកពី **ភូ**, **ហុ**, **អស**, **ជន**-ធាតុ ជាបទសម្រេចមកពីនាមខ្លះ គុណនាមខ្លះ កិរិយាខ្លះ ដូច្នេះ។

១. វិកតិកត្តាមកពីនាម គឺនាមពីកំណើតអាចប្រើជាបទ ប្រធានបាន កាលបើធ្វើនាទីជាវិកតិកត្តាមិនត្រូវផ្លាស់រូបទេ ត្រូវទុកឲ្យគង់លិង្គ វចនៈដើមរបស់ខ្លួន ដូចជា :

- **អប្បមាទោ អមតំ បទំ** , មិនប្រើ **អប្បមាទោ អមតោ បទោ ។ សច្ចំ វេ អមតា វាចា** , មិនប្រើ **សច្ចំ វេ អមតំ វាចំ ។**

២. វិកតិកត្តា ជាគុណនាមត្រូវផ្លាស់ លិង្គ វចនៈ វិភត្តិ ឲ្យស្របតាមប្រធាន ដូចជា :

- សោ មិត្តោ បិយោ ហោតិ ។ សា អភិរូបា ហោតិ ។

៣. វិកតិកត្តា មកពីកិរិយាកិតកៈ មានគតិដូចគុណនាមដែរ

- **បាបោ ជាតោសិ សាមណេរ** (**១/២២**) ។

- **ត្វំ នដ្ឋាសិ អម្ម ។**

- **អយំ មហេសក្ខាយ ទេវតាយ បរិគ្គហិតោ ភវិស្សតិ** (**១/៣**) ។

៤. វិកតិកត្តា មានតែមួយ ឲ្យរៀងទុកក្រោយប្រធានខាងមុខកិរិយា

- **ថេរា "ឯសោ សប្បុរិសោ ភវិស្សតិ...ចិន្តេត្វា"** (**១/២៦**) ។

- **ទីឃិនីឃិ គតោ ចុតា សាវត្ថិយំ កុលធីតា ហុត្វា និព្វត្តិ** (**១/៦៩**) ។

៥. វិកតិកត្តា តាំងពី ២ បទឡើងទៅ មករួមគ្នា និយម រៀងទុកខាងមុខកិរិយា ១បទ ក្រៅពីនេះរៀងក្រោយកិរិយា

- **សាមិ តតោ បដ្ឋាយ សព្វេសំ កម្មន្តេ ឱលោកេន្តី លាភគ្គប្បត្តា អហោសិ មហាបរិវារា** (១/៧៦) ។

- **ឯកស្មឹ ហិ សមយេ វេសាលី ឥទ្ធា ហោតិ ផីតា ពហុជនា អាកិណ្ណមនុស្សា** ។

៦. វិកតិកត្តា មានប្រធានជាឯកវចនៈច្រើនបទ គួប ដោយ **ច** ឬ **បិ**-សព្ទ និយមប្រើតួវិកតិកត្តានិងកិរិយា ជា ពហុវចនៈ

- **ពិម្ពិសារោ ច បសេនទិកោសលោ ច អញ្ញមញ្ញំ ភគិនីបតិកា ហោន្តិ** (៣/៧៧) ។

- **សាវត្ថិយំ កិរ មហាសុវណ្ណោ នាម (សេដ្ឋី) កុដុម្ពិកោ អហោសិ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ អបុត្តកោ** (១/៣) ។

- (**សោ បុត្តោ**) **តស្សេវកបុត្តោ អហោសិ បិយោ មនាបោ** (១/៣៥) ។

- **តំ ឋានំ សុន្ទំ ហោតិ និក្ខន្តំ** (១/៧២) ។

- (**សោ**) **អនាថោ ហោតិ និប្បច្ចយោ** (១/១១០) ។

- **ឯតំ មេ សាវកយុគំ ភវិស្សតិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ** (១/១៣៦) ។

- (**សោ កុមារោ**) **រាជា វា ហោតុ ពុទ្ធោ វា** (១/១៩៥) ។

វិធីរៀងវិកតិអវុត្តកម្ម

វិកតិអវុត្តកម្ម ប្រកបដោយទុតិយាវិភត្តិ ប្រែថា "ឲ្យ ជា ..." សម្ពន្ធចូល **ករ**-ធាតុ រៀងទុកខាងមុខកិរិយា ខាងក្រោយ អវុត្តកម្ម (នូវ+ឲ្យជា) ។

- **កុដុម្ពិកោបិ វិហារំ គន្ធា...វត្វា ទ្វេ ទាសទារកេ ភុជិស្សេ កត្វា ថេរស្ស សន្តិកេ បព្វាជេត្វា...** (១/២៧) ។

- **សចេ មេ អក្ខីនិ បាកតិកានិ ភាតុំ សក្ខិស្សសិ** (១/២៩) ។

- **ឥទានិ តំ អន្ធំ ករិស្សាមិ** (១/៣០) ។

- ...**ឱវទិត្វាបិ នេវ តេ សមគ្គេ កាតុំ អសក្ខិ** (១/៨០) ។

- **សត្ថា អម្ហេ សមគ្គេ កាតុំ វាយមិ** (១/៨១) ។

- **តស្មឹ អនិដ្ឋិតេយេវ អាគតស្ស សត្ថុនោ អត្តានំ សេតុំ កត្វា** (១/១១៩) ។

- **សាសបេន សទ្ធឹ ចតុរាសីតិយោជនសតសហស្សុព្វេធំ សិនេរុំ សមំ កាតុំ មា ឥច្ឆថ**(១/១៥៤) ។

- **លោកុត្តរទាយជ្ជស្ស នំ សាមិកំ ករោមិ**(១/១៧០) ។

- **អថស្ស គេហមានុសកា តំ ទស្សំ (កត្វា) គហេត្វា មុខំ បិទហន្តិ** (១/១៨៦) ។

- **អថ នំ បាតី ទិព្វបុវេហិ បុណ្ណំ អកំសុ** (១/១៩៧) ។

- **ឯកំ សីសេ ចុម្ពិដកំ, កត្វា ឯកំ ឯកំសំ ករិត្វា** (១/២០៤) ។

- **តំ សុត្វា តុម្ហទេវេ អាទី កត្វា** ។

- **នន្ទោ សត្ថារា ទេវច្ឆរា អាមិសំ កត្វា វិនីតោ** (១/១៧៩) ។

- **តេនហិ ខេត្តំ ទេ្វ កោដ្ឋាសេ កត្វា...** (១/១៨០) ។

វីធីរៀង និបាត សព្ទ

និបាតសំរាប់ចុះចន្លោះនាមសព្ទ និងកិរិយាសព្ទមាន ២ ពួកធំៗ

១. និបាត រៀងទុកដើមប្រយោគ បានដល់

- **សចេ ននុ យទិ អថ អថខោ អហោ ឯវំ យាវ តាវ យថា សេយ្យថា តថា កស្មា** ។

២.និបាតដែលរៀងទុកដើមប្រយោគមិនបាន បានដល់ **ហិ, ចេ, ច, បន, កិរ, ខលុ, សុទំ, តុ, នុ, ខោ, វា, បិ, វ ត, វេ, វោ,** ជាដើម មិនឲ្យរៀងដើមប្រយោគដាច់ខាត បើរៀង ទុកជាទី ២ ឬទី៣ ក្នុងប្រយោគបាន ដូចជា :

- **អច្ឆរិយា វត ភោ ពុទ្ធគុណា តត្រ សុទំ ភគវា បាលិលេយ្យកំ ។**

វិធីរៀន ន-សព្ទ

ន ឬ **នោ** ជានិបាតសព្ទប្រាប់សេចក្តីបដិសេធ ប្រែថា "មិន"

១. បដិសេធកិរិយាអាខ្យាត ត្រូវទុក **ន** ឲ្យគង់រូប **ន** ដូចជា :

- **សរីរំបិ អត្តនា សទ្ធឹ ន គច្ឆតិ ។**

- **អហំ "មយា ភោ តេលំ បក្កន្តិ ន វក្ខាមិ" ។**

- **នាហំ មុខំ ឱលោកេត្វា ទម្មិ** (១/១៤៧) ។

២. បដិសេធ **ត**, **តព្វ**, **អនីយ**, ទុក **ន** ឲ្យគង់រូបនៅ ដូចជា :

- **ន ទិដ្ឋោ តន្តេ** (១/២៨) ។

- **ន កតំ តន្តេ** (១/៥៥) ។

- **ទិវា ន និទ្ទាយិតព្វំ** (១/៩៩) ។

- **នត្ថីតិ វចនម្បិ តេន ន សុតបុព្វំ** (១/១៩៦) ។

៣. បដិសេធនាមសព្ទ ឬ គុណសព្ទ ផ្លាស់ **ន** ជា **អ** ឬថា **អន** ដូចជា :

- **ភារិយំ ទត មេ សាហសិកំ អននុច្ចវិកំ កម្មំ កតំ** (១/២៤) ។

- **អបុត្តកំ កុលំ វិនស្សតិ** (១/៦៦)។

- **សោ តស្សា អាបត្តិយា អនាបត្តិទិដ្ឋិកោ អហោសិ** (១/៧៧) ។

- **បាលិលេយ្យក ឥទំ មម អនិវត្តគមនំ** (១/៩០) ។

- **ឥទំ សរីរំ ឥទានេវ ឱលោកេន្តានំ អបរិយន្តីកំ** (១/១០១) ។

- **មយំ ឥទានិ អនោកាសោតិ ឧដ្ឋាយាសនា** ។

៩. បដិសេធ **ត្វាទិ**-បច្ច័យ ផ្លាស់ **ន** ជា **អ** ជា **អន** ឬ មិនផ្លាស់ក៏បាន ។

- **ភោ គោតម តុម្ហាកំ ទានំ អទត្វា បូជំ អកត្វា ធម្មំ អសុត្វា ឧបោសថវាសំ អវសិត្វា** (១/៤៧) ។

- **សោ តស្ស វចនំ អនាទយិត្វា** (១/៥៨)។

- **អត្តនោ និសិន្នដ្ឋានេ អនិបជ្ជិត្វា** (១/៥៧) ។

- **កុហឹ គច្ឆន្តា មំ អនាបុច្ឆា ន គមិស្សន្តិ** (១/១១២) ។

- **សត្ថារំ នេវ អភិវាទេត្វា ន បដិសណ្ឋារំ កត្វា** (១/៤៦)។

៥. បដិសេធសេចក្តី ទូទាំងប្រយោគឲ្យរៀងទុកដើមប្រយោគ ។

- **នាហំ គន្លធុរំ ប្ចូរេតុំ សក្ខិស្សាមិ ។**

- **ន មយ្ហំ បុត្តោ ពោធឹ អប្បត្វា ភាលំ ករោតិ** (**១/១៧១**) ។

- **នាហំ ភិក្ខវេ អញ្ញំ ឯកសទ្ទម្បិ សមនុបស្សាមិ** (**១/២១**) ។

- **ន ខោ បន មំ សណ្ហោន សមុទាចរិស្សតិ** (**១/២៩**) ។

- **ន មេ ឯតាយ ទិន្នភតិយា អត្ថោ** (**១/៣០**) ។

- **នាហំ ឯតំ កុដជដិលំ ខមាបេមិ** (**១/៦១**) ។

- **ន តុំ អត្តនោ រុចិយា ខមាបេស្សសិ** (**១/៦១**) ។

- **ន តាវ សក្ខិស្សាមិ ចិត្តារេន ធម្មំ ទេសេតុំ** (**១/១៣២**) ។

- **នាហំ មុខំ ឱលោកេត្វា ភិក្ខូនំ ទម្មិ** (**១/១៤៣**) ។

៦. បដិសេធកិរិយាតួណា ឲ្យរៀងខាងមុខកិរិយាតួនោះ

- **គច្ឆន្តា ច ។ល។ តុច្ឆហត្ថា ន គតបុញ្ញា** (**១/៥**) ។

- **ន សក្កា សោ អគារមជ្ឈេ ចសន្តេន ប្ចូរេតុំ** (**១/៨**) ។

- **អហំ តុម្ហាកំ ឯចំ និបន្នភាចំ ន ជានាមិ** (**១/៥៨**) ។

៧. បើបដិសេធកិរិយា ២ តួឡើងទៅ **ន**-សព្ទ តួដំបូង និយមតភ្ជាប់និង **ឯវ**-សព្ទ សម្រេចរូបជា **នេវ** ដូចជា :

- **ថេរស្ស ច ឥត្ថ នេវ ញាតី ច សាលោហិតា** (១/១៤)។

- **សត្ថារំ នេវ អភិវាទេត្វា ន បដិសណ្ឋារំ កត្វា** (១/៤៦) ។

- **សស្សំ នេវ អច្ចោទកេន នស្សតិ ន អនោទកេន នស្សតិ** (១/៧៥)។

- **បរលោកំ គច្ឆន្តំ នេវ ភោគា ន ញាតយោ អនុគច្ឆន្តិ**(១/៩៦) ។

វិធីរៀង ច-សព្ទ

ច. សព្ទជានិបាតប្រែថា "ផង, ទាំង, និង" ប្រាប់ឲ្យដឹងថាមានច្រើន

១. រូបបទ ឬ រូបវាក្យៈ រៀងទុកក្រោយបទដែលរួប ឬ រៀងទុកក្រោយបទចុងបំផុតតែមួយក៏បានដូចជា :

- **មហាជនំ សគ្គមគ្គេ ច មោក្ខមគ្គេ ច បតិដ្ឋា-បិយមានោ** ។

- **ឥទានិ អតិសាយញ្ហោ មេឃោ "ច ឧដ្ឋិតោ"** (១/២៧) ។

- **គុម្ពេហិ តេមាសំ ឯកកេហិ តិដ្ឋន្តេហិ និសីទន្តេហិ ច ទុក្ករំ កតំ (១/៨៨) ។**

- **ធម្មទេសនា ច មហតី ភវិស្សតិ, សោ ច អគ្គសាវក-ដ្ឋានំ បត្ថេស្សតិ (១/១៥៣) ។**

- **ទ្វេ អគ្គសាវកា ច សេសភិក្ខូ ច អត្តនោ អត្តនោ បត្តាសនេ និសីទឹសុ (១/១៥៧)។**

- **ឯកក្ខិនោ អក្ខិ វិយ (ច) ហទយំ វិយ ច អតិបិយោ (១/១៩៧) ។**

២. បើមាន **ច** ច្រើនសព្ទ **ច** តួដំបូងនិយមភ្ជាប់និង **ឯវ** សព្ទ :

- **អបុព្វំ អចរិមំ អគ្គីនិ ចេវ កិលេសា ច បតិជ្ជឹសុ ។**

- **ឆិន្នគ្គានិ ចេវ តិណានិ ឱភគ្គោភគ្គញ្ច មេ សាខាភង្គំ ខាទន្តិ ។**

- **ភន្តេ ភគវា ពុទ្ធសុខុមាលោ ចេវ ខត្តិយសុ-ខុមាលោ ច ។**

- **សព្វា ទេវតា ចេវ នាគសុបណ្ណា ច សាធុការំ អទំសុ ។**

៣. បើរូបប្រធានឯកវចនៈច្រើនបទ កិរិយាត្រូវជាពហុវចនៈ

- **ថេរោ ច ឧបាសកោ ច អាគតា ហោន្តិ ។**

- **សេដ្ឋី ច សេដ្ឋិភរិយា ច រាជានំ ឧបសង្កមឹសុ ។**

៤. បើ **ច**-សព្ទ រូបពាក្យដែលមាននិគ្គហិត នៅខាងចុងឲ្យផ្លាស់ និគ្គហិតជា **ញ្** តម្រួតជា **ញ្ច** ដូចជា :

- **ថេរស្ស ឋិតដ្ឋានញ្ច និសីទនដ្ឋានញ្ច ចង្កមដ្ឋានញ្ច** (**១/១៨១**) ។

- **ភោគសម្បទញ្ចេវ បរិវារសម្បទញ្ច លភតិ ។**

- **សក្ការញ្ចេវ មហាថេរេ ច វន្ទិត្វា** (**១/២២៦**) ។

៥. **ច**-សព្ទ និយមតបទសន្ធិ តាមសមគួរដូចជា :

- **តេហិ ឥទញ្ចិទញ្ច វុត្តំ ។**

- **ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តោ តំ គរុទតឹ ទិស្វា** (**១/១៨១**) ។

- **ឥតរោ អន្តោគេហេយេវ និរយសន្តាបេន វិរវន្តោ ឥតោ ចិតោ ច វិចរតិ** (**១/១៨៦**) ។

វិធីរៀន វា-សព្ទ

១. **វា**-សព្ទ ប្រែថា "ឬ" មានរៀងដូច **ច**-សព្ទ រូបបទ ឬរូបប្រយោគឲ្យរៀងទុកខាងក្រោយសព្ទនោះ ឬរៀងជាទីពីរគ្រប់បទ ដូចជា :

- **យំ វា តំ វា រុក្ខតចាទឹ អាចិក្ខន្តិ** (**១/៣៦**)។

- **យត្ថ វា តត្ថ វា គច្ឆតុ** (**១/៧០**) ។

- **អតិឧទកេន វា អនោទកេន វា នស្សតិ** (**១/៧៥**) ។

- **គរូនំ អាសនេ វា សយនេ វា អត្តនោ បរិក្ខារំ ន ឋបេន្តិ** (**១/៩៧**)។

- **កោ វា តេ សត្ថា, កស្ស វា ធម្មំ រោចេសិ** (**១/១៣១**) ។

២. បើ **វា**-សព្ទ រូបប្រធានជាឯកវចនៈច្រើនបទ មិនត្រូវផ្លាស់កិរិយាធំ ជាពហុវចនៈទេ ដូចជា :

- **ហសិតព្វដ្ឋានេ ហាសោ វា សំវេគដ្ឋានេ សំវេគោ វា ទាយំ ទាតុំ យុត្តដ្ឋានេ ទាយំ វា នាហោសិ** (**១/១២៧**) ។

- **បុប្ផមុដ្ឋិមត្តេន បូជា វា កដច្ឆុមត្តំ ភិក្ខាទានំ វា អញ្ញំ វា កិញ្ចិ បុញ្ញំ នាម នាហោសិ** (**១/១៨៥**) ។

- **បមត្តោ នាម គហដ្ឋោ វា ហោតុ បព្វជិតោ វា ឧភយត្ថ សោចតិយេវ** (**១/១៨៧**) ។

វិធីរៀន បិ-សព្ទ

បិ-សព្ទប្រែថា "សូម្បី, ខ្លះ, ផង, ទាំង, ក្តី"

១. បើប្រែជាមួយសព្ទណាឲ្យរៀងទុកក្រោយសព្ទនោះ ដូចជា :

- **តាត មហល្លកស្ស ហិ អត្តនោ ហត្ថបាទាបិ អនស្សវា ហោន្តិ ។**

- **អជ្ជតគ្គេទានិ ថេរោ មយ្ហំ ភារោ , អហម្បិ ថេរស្ស ភារោ ។**

២. ប្រែថា "ទាំង , ផង , ក្តី" ដូចជា **ច**-សព្ទ ឲ្យរៀង កិរិយាជាពហុវចនៈ

- **អនាថបណ្ឌិកោបិ វិសាខាបិ ឧបាសិកា ។ល។ គច្ឆន្តិ (១/៥) ។**

- **ទ្វេ អគ្គសាវកាបិ សេសភិក្ខូបិ សមាបត្តឹ សមាបជ្ជឹសុ (១/១៥៧) ។**

៣. ប្រែថា "ខ្លះ" មិនផ្លាស់កិរិយាជាពហុវចនៈទេ

- **អថស្ស គហិតសាខាបិ អក្កន្តសាខាបិ ភិជ្ជឹសុ វត្តប-ដិវត្តការកោបិ មុខោទកទាយកោបិ នាហោសិ (១/៨៨) ។**

- **គច្ឆាទីនំ នទីនំ បុណ្ណកាលោបិ ឩនកាលោបិ សុក្ខកាលោបិ បញ្ញាយតិ ។**

វិធីរៀន មា-សព្ទ

មា-សព្ទជានិបាតបដិសេធ ប្រែថា "កុំ" ប្រកបចូល ២ វិភត្តិ :

១. បដិសេធបញ្ចមីវិភត្តិ ប្រែថា "ចូរកុំ...សូមកុំ..."

- **តស្មា ចក្ខូនិ តេ នស្សន្តុ វា ភិជ្ជន្តុ វា ពុទ្ធសាសនមេវ ធារេហិ , មា ចក្ខូនិ (ធារេហិ) (១/១៥)។**

- **អម្ម មា ឯវំ វទេថ អហំ យាវជីវំ តុម្ហេ បដិជគ្គិស្សាមិ (១/៦៥) ។**

- **ភិក្ខវេ សមគ្គា ហោថ , មា វិវទថ (១/៧៩) ។**

- **មា ឯវំ ករោថ , ឧច្ចាសនានិ ឧបរិ មា បញ្ញាបេថ (១/១០២) ។**

- **តេហិបិ ពហូហិ សទ្ធឹ តុយ្ហំ តំ បហោតុ វា , មា វា (១/១៨៣) ។**

- **នត្ថីតិ មេ វចនស្ស សវនំ មា ហោតុ (១/១៩៧) ។**

- **មា មំ នាសេថ ។**

២. បដិសេធហីយត្តនីវិភត្តិ ប្រែថា "កុំ... ឡើយ"

- **ម៉ា ភន្តេ ឯវមកត្ថ** (១/១៤) ។

- **ម៉ា ភោ អាវុសោ ឯវំ វុចិត្ថ** (១/១៩) ។

- **សព្វញ្ញុពុទ្ធេន សទ្ធឹ មម ឧបមំ មា ករិត្ថ បុត្តកា** (១/១៥៤) ។

វិធីរៀន នាម-សព្ទ

នាមសព្ទប្រែថា "ឈ្មោះ ធម្មតា" ជានិបាតបដិសេធ ដាច់ខាត :

- **ពុទ្ធា ច នាម ន សក្កា សបេន អារាធេតុំ** (១/១២) ។

- **ខីណាសវានំ មរណចេតនា នាម នត្ថិ** (១/២៩) ។

- **អសុកោ នាម ភណ្ឌំ អហាសីតិ ចិន្តេន្តស្ស ថេរន្នាម ន ទូបសម្មតិ** (១/៦២) ។

- **បុត្តា នាម មាតាបិតូនំ វចនំ អតិក្កមិតុំ ន សក្កោន្តិ** (១/៦៦) ។

- **ថេរានិ នាម ថេរេន កិស្មិញ្ចិបិ កាលេ ន សម្មន្តិ** (១/៧២) ។

- **កុច្ឆិបូរំ នាម នាលត្ថំ** (១/៧៣) ។

- **កិញ្ចិ ឧនន្នាម នាហោសិ** (១/១១២) ។

- **មយា ឯវរូបោ បព្វជិតោ នាម ន ទិដ្ឋបុព្វោយេវ** (១/១៣០) ។

- **សាលិគព្ភំ ផាលេត្វា ទានំ នាម នេវ អតីតេ ភូតបុព្វំ** (១/១៤០) ។

- **បរលោកំ គច្ឆន្តោ សហាយកេ ទាញាតិមិត្តេ ទា គហេត្វា គតោ នាម នត្ថិ** (១/១៥២) ។

- **តិរច្ឆានគតានំ បាទបរិកម្មាទិការកោ នាម នត្ថិ** (១/១៨០) ។

- **កម្មវិបាកោ នាម ន សក្កា កេនចិ បដិពាហិតុំ** (១/១៨៦) ។

វិធីរៀងប្រយោគសំណួរ

សំណួរជាហេតុឲ្យកើតចំណោះ ដូចមតិថា :

" **សុ ចិ បុ ឆិ** " **បុ គឺ បុច្ឆា** " ការសួរ " ។

១. លក្ខណៈបញ្ជាក់ថាជាសំណួរ បានដល់ បុច្ឆនត្ថនិបាតគឺ :

- **កឹ កថំ កច្ចិ នុ ននុ ឧទាហុ អាទូ សេយ្យថីទំ**

ដូចជា :

- **កេន សទ្ធឹ មន្តេយ្យ** (១/១៤)។

- **អត្ថិ នុ ខោ មយ្ហំ ឯត្ថ គតប្បច្ចយេន អត្ថោ** ។

- **កច្ចិ តេ សបត្តី អន្តរាយំ ករោតិ** (១/៦៧) ។

- បុត្តំ នុ ខោ វិជាតា ឧទាហុ ធិតរំ (១/៦៩) ។

- ខមាបិតោ បន ទោ ភន្តេ សត្ថា (១/៨២) ។

- ភវិស្សតិ នុ ខោ បរិភោគំ ន ភវិស្សតិ (១/៨៥) ។

- ញត្វា នុ ខោ ករតំ ឧទាហុ អជានិត្វា (១/១០៤) ។

- ឥទានិ គិហី ភវិស្សសិ (កឹ ឧទាហុ) ន ភវិស្សសិ (១/១០៩) ។

- អម្ម តុម្ហាកំ អហំ បិយោ (កឹ ឧទាហុ) អប្បិយោ (១/១៩៧) ។

២. ប្រយោគសួរ-ឆ្លើយ ត្រូវមានវិភត្តិ វចនៈ កាលស្មើគ្នា

បុ. អាវុសោ ឥមំ តេមាសំ កតីហិ

ឥរិយាបថេហិ វីតិនាមេស្សថ ? (១/១១) ។

វិ. ចតូហិ ភន្តេ ។

បុ. ឥមំ គាមំ និស្សាយ កោចិ អរញ្ញកោ

វិហារោ អត្ថិ (១/២០) ។

វិ. អត្ថិ ភន្តេ ។

បុ. កហឹ យាសិ ឧបាសក ? (១/២៥)

វិ. សាវត្ថិយំ ភន្តេ ។

បុ. អយ្យោ បន ភន្តេ កុហឹ គមិស្សតិ ? (១/២៥)

វិ. អហំបិ តត្ថេវ គមិស្សាមិ ។

បុ. កុហឹ បន ត្វំ និសិន្នោសិ ? (១/៥៥)

ទិ. វិហារមជ្ឈេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ ភន្តេ ។

បុ. ឥមេ តេ ភិក្ខូ អាគច្ឆន្តា ទិដ្ឋា ? (១/៥៥)

ទិ. ទិដ្ឋា ភន្តេ ។

បុ. ឧដ្ឋាយ តេ បច្ចុគ្គមនំ កតំ ? (១/៥៥)

ទិ. ន កតំ ភន្តេ ។

បុ. តេសំ បរិក្ខារគ្គហណំ តេ អាបុច្ឆិតំ ? (១/៥៥)

ទិ. នាបុច្ឆិតំ ភន្តេ ។

បុ. វត្តំ វា បានីយំ វា អាបុច្ឆិតំ (១/៥៥) ។

ទិ. ន កតំ ភន្តេ ។

បុ. អថ នំ បុត្តោ កតរំ កុលំ គច្ឆថាតិ បុច្ឆិត្វា (១/៦៥)

ទិ. អសុកន្នាមាតិ វុត្តេ ។

បុ. កច្ចិ ឥមស្មឹ នគរេ បព្វជិតា អត្ថិ (១/៦០)

ទិ. ហិយ្យោ សាយំ កុម្ភការសាលាយំ អាគតា អត្ថិ ទេវ ។

បុ. កុតោ អាគច្ឆសិ (១/១៨០)

ទិ. ពារាណសិតោ ។

បុ. គតដ្ឋានេ តេ កាចិ បាទបរិកម្មំ វា បិដ្ឋិបរិកម្មំ វា ករោន្តី អត្ថិ (១/១៨០) ។

ខិ. នត្ថិ ភន្តេ ។

៣. បើអ្នកសួរមើលមិនឃើញ ឬសង្ស័យមិនប្រាកដថា

មានឬមិនមានក្នុង

ប្រយោគសួរ មិនត្រូវរៀងកិរិយាធំទេ។

មនុស្សា ថេរំ អទិស្វា “ភន្តេ អម្ហាកំ អយ្យោ កុហិន្តិ” បុច្ឆិត្វា... (**១/១៧**) អ្នកស្រុកមិនឃើញព្រះថេរៈ។

- **កុដុម្ពិកោ តេ សញ្ជានិត្វា និសីទាបេត្វា កតប្បដិស-ណ្ឋារោ “ភាតិកត្ថេរោ មេ កុហិន្តិ”** (១/១៩) ប្អូនមិនឃើញបង ។

- **ថេរោ សទ្ទបណាទាទិសទ្ទេ សុត្វា “កត្ថេសោ សទ្ទោតិ បុច្ឆិ”** (**១/២៦**) ព្រះថេរៈសង្ស័យមិនដឹង ទើបសួរ ។

- **សត្ថា អានន្ទ ឯកកោ វ អាគតោសីតិ បុច្ឆិតោ បញ្ច-សតេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ អាគតភាវំ សុត្វា “កុហឹ បន តេតិ” វត្វា** (**១/៨៧**) ព្រះសាស្តាឃើញអានន្ទ បានជា ប្រយោគសួរមានកិរិយាធំគ្រប់គ្រាន់, ព្រះអង្គមិនទាន់ឃើញភិក្ខុ ៥០០ ទើបប្រយោគនោះគ្មានកិរិយាធំ ។

- **ឧបាសកា គន្ត្វា សត្ថារំ អបស្សន្តា “កុហឹ ភន្តេ សត្ថាតិ”** (**១/៨២**)។

- **កុហឹ តាត រថោ , ន មយំ បស្សាមាតិ** (១/១៩២)។

៤. សំណួរដែលផ្ទុយនឹងទី ៣ គឺអ្នកសួរជឿជាក់ថា ប្រាកដជាមានអាចមើលឃើញឬសួរដៅចំពោះ ជាពាក្យបញ្ជាក់ថា មានមែនដូច្នេះ ត្រូវរៀងកិរិយាធំផង ដូចជា :

- **មហាបាលោ អរិយសាវកេ គន្ធមាលាទិហត្ថេ វិហារំ គច្ឆន្តេ ទិស្វា "អយំ មហាជនោ កុហឹ គច្ឆតីតិ"** (១/៧) ។

- **កុហឹ យាសិ ឧបាសកាតិ** (១/២៥)។

- **អយ្យោ បន ភន្តេ កុហឹ គមិស្សតីតិ** (១/២៥)។

- **កុហឹ និព្វត្តោសីតិ** ។

- **ឥមំ នគរំ សម្បត្តបព្វជិតា កត្ថ វសន្តីតិ** (១/៥៦)

- **តេសុ មហាកាឡោ សាយណ្ហសមយេ គន្ធមាលា-ទិហត្ថេ សាវត្ថីវាសិនោ អរិយសាវកេ ធម្មស្សវនាយ គច្ឆន្តេ ទិស្វា "កុហឹ ឥមេ គច្ឆន្តីតិ បុច្ឆិត្វា"** (១/៩៥) ។

- **មហាបុរិសា អត្តនោ បរិសាយ បរិហានឹ ញត្វា "កុហឹ ឥមេ ហត្ថី គតា មន្ត្វា ជាតាតិ បុច្ឆិត្វា"** (១/១១៤) ។

- **កុហឹ អម្ហាកំ សត្ថា វសតីតិ** (១/១៣៣)។

- **ឥទានិ កុហឹ និព្វត្តោតិ** (១/១៩៣) ។

- **ភត្តំ នាម កុហឹ ឧដ្ឋហតីតិ** (១/២១៨) ។

- **ឥទានិ ភន្តេ ទេវទត្តោ កុហឹ និព្វត្តោតិ** (**១/២១៨**) ។

៥. បើអ្នកសួរមិនដឹងរឿងសំណួរនោះជាភេទអ្វី ឲ្យប្រើជា បុំលិង្គ តែម្យ៉ាង សូម្បីរបស់នោះមិនមែនបុំលិង្គក៏ដោយ ។

- **កោ តត្ថ វសតីតិ** (**១/២០**)។

- **សត្ថោ "កោ នុ ខោ មំ ឋានា ចាវេតុកាមោតិ ឱលោកេន្តោ"** (**១/២៤**) ។

- **អថ នំ ថេរោ បុច្ឆិ "កោ ឯសោតិ"** (**១/២៥**) ។

- **កោ ឥមស្មឹ ចង្កមតីតិ** (**១/២៨**) ។

- **កោ មំ អក្កោមីតិ** (**១/៥៧**) ។

- **តតោ វិសាខា "កោ នុ ខោ មម ឋានេ ឋត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសិស្សតីតិ ឧបធារេន្តី"** (**១/២២១**) ។

- **ឥតរេន ច "កោ នាមេសោតិ វុត្តេ" តុម្ហាកំ សហាយកភិក្ខុ ភន្តេតិ វទន្តិ** (**១/២២៦**) ។

៦. បើអ្នកសួរបានស្គាល់ភេទក៏ប្រើតាមលិង្គនោះៗ ទៅ ដូចជា :

- **កោសិ ត្វំ ភន្តេតិ** (**១/២០**) ។

- **មំ បន "កោ ឯសោតិ សល្លក្ខេថ"**(**១/៥៤**) ។

- **តស្មា "កា ឯសា បព្វជ្ជា នាមាតិ"** (**១/១៩៨**) ។

- **អថ នំ កោ ឯសោ កម្មន្តោ នាមាតិ** (**១/១៩៩**) ។

- **កឹ ឆានំ នាមេតំ** (**១/២២០**) ។

វិធីប្រើនាមសព្ទ

គេហ, ឃរ ផ្ទះ (១/៨) ធម្មបទភាគ ១ ទំព័រ ៨

អគារ (នប៉ុំ.)

- **គេហេ ឋោ មហាវិភវោ** (**ធ-ប ១/៨**) ។

- **ចត្តារោ អបាយា សកគេហសទិសា** (**ធ-ប១/១២**) ។

- **អន្តោគេហាភិមុខោ និបន្នោ ហោតិ** (**ធ-ប ១/៣៩**) ។

- **ខេត្តេ ច ឃរេ ច កិច្ចំ តូមេវ ករោសិ** (**ធ-ប ១/៦៥**) ។

- **រតនកោដ្ឋាគារំ វិវរាបេត្វា** (**ធ-ប ១/១៥២**) ។

- **យាវ អាគារមជ្ឈេ វសិ** (**ធ-ប ១/១៩៨**) ។

គាម (ប៉ុ.) ស្រុក

- **ឯកំ បច្ចន្តគាមំ បត្វា** (**ធ-ប ១/១០**) ។

- **រាជគហតោ អវិទូរេ "ឧបតិស្សគាមោ ច កោលិតគាមោ ចាតិ" ទ្វេ ព្រាហ្មណគាមា អហេសុំ** (**ធ-ប ១/១២៦**) ។

- **សកលគាមោ សន្នុតិត្វា ឯកកោលាហលោ អហោសិ** (**ធ-ប ៣/៣០៤**) ។

និវេសន (នបុំ.)

- និវេសនេសុ បន តេសំ ទ្វិន្នំ ទ្វិន្នំ ភិក្ខុសហស្សានំ និច្ចំ បញ្ញត្តានេវាសនានិ ហោន្តិ (១/៥) ។

- រាជនិវេសនេ ភតភត្តកិច្ចោ (១/១២៥) ។

- សរីវឌ្ឍស្ស និវេសនទ្វារេ អដ្ឋាសិ (១/១៦១) ។

ឧទរ (នបុំ.)

- អថស្សា ឥតរា ឧទរំ ឱស្វា (១/៦៧) ។

- ភាសាវកោដិយំ គហេត្វា ឧទរេ ពន្ធន្តោ វ គេហា និក្ខមិ (២/២២៦) ។

- សា ឧភោបិ តេ ឧទរន្តរេ កត្វា ទ្វីហិ ជន្នុកេហិ ចេវ ហត្ថេហិ ច ភូមិយំ ឧប្បីឡេត្វា ឋត្វា (៤/២១២) ។

កុច្ឆិ (ឥ. នបុំ.)

- អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ (១/៤) ។

- ហត្ថបាទកុច្ឆិគីវាសុ តំ គាហាបេត្វា (១/៦១) ។

- ជីវិតំ កប្បេន្តីបិ កុច្ឆិបូរំ នាម នាលត្ថំ (១/៧៣) ។

- តំ (ឧណ្ហោទកំ) កុច្ឆិយំ បវិសិត្វា បក្កុដ្ឋិតំ (១/១៨៤) ។

- តស្សា សុនខិយា កុច្ឆិស្មឹ និព្វត្តិ (២/២៣) ។

- អណ្ណវកុច្ឆី ខោតយមានោ ឋិយ... និសីទិ (២/១៤២) ។

- តំ ខោ បន បព្វតកុច្ឆឹ និស្សាយ មហាវេណុគុម្ពោ (២/៣៤) ។

- អនុស្សរន្តស្ស កុច្ឆិរោគោ ឧប្បជ្ជិ (៣/១៦) ។

- ធន, វិភវ, មហាវិភវ, កុដុម្ព, សាបតេយ្យ, មហាធន, ទាយជ្ជយំ ឥមស្មឹ កុលេ សវិញ្ញាណកាវិញ្ញាណ-កំ ធនំ អត្ថិ, គេហេ ខោ មហាវិភវោ (១/៨) ។

មហាភោគ (នបុំ. បុំ.)

- សោ តាវមហន្តំ វិភវំ ពុទ្ធសាសនេ វិប្បកិរិ (១/៥៣) ។

- កុម្ភកំ ធីតា បុត្តំ លភិត្វា កុដុម្ពស្ស សាមិនី (១/៦៦) ។

- តាត ឥមំ សព្វំ សាបតេយ្យំ បដិបជ្ជាហិ (១/៩៦) ។

- បិតុអច្ចយេន កុលសន្តកំ មហាធនំ អាបជ្ជិត្វា (១/១៥១) ។

- សព្វំ សាបតេយ្យំ តស្ស និយ្យាទេត្វា (២/៤៧) ។

- តត្ថេកោ មច្ឆរី កោសិយោ នាម សេដ្ឋី អសីតិវិភវោ (៣/៤៩) ។

- ឥទំ កុលំ មហាភោគំ ។

សម្បត្តិ (ឥ.)

- តេន នុ ខោ កម្មេន មយា សិរីសម្បត្តិ លទ្ធា (១/៣៨) ។

- មយា ឥមាសំ ទ្វិន្នំ សម្បត្តីនំ និប្ផាទនកកម្មំ ភាតុំ វដ្ដតិ (១/១១១)។

- ឯត្តភា សម្បត្តិ មំ និស្សាយ និប្ផន្នា (២/៤៩) ។

- ឯសា ភិរ វិសាខា នាម ឯវរូបា អយំ សម្បត្តិ ឯតិស្សាវ អនុច្ឆវិភា (៣/៩៨) ។

សីស (នបុំ.) សិរ (បុំ.)មុទ្ធា (ឥ.)

- មុទ្ធា តេ សត្តធា ផលិស្សតិ (១/៦១) ។

- ឥត្ថ នំ សីសេ មត្តិភាបណ្ឌំ កត្វា (១/៦១) ។

- កណ្ណិភាពទ្ធេហិ វិយ សាលិសីសេហិ សញ្ឆន្នំ (១/១៤០) ។

- សព្វេ វ បាទេសុ បតិត្វា សិរសា វន្ទឹសុ (១/១៥៥) ។

- អសិនា សីសំ ឆិន្ទតិ (១/១៨៤) ។

- ចក្កវិចិត្តតលេន បាណិនា តំ សិរសិ បរាមសិត្វា (២/១៣៦) ។

មត្ថភ (បុំ.)

- បព្វជិតកិច្ចំ មត្ថភំ បាបេតុំ សក្ខិស្សតិ (១/៩៩) ។

- សាវកបារមីញាណស្ស មត្ថកំ បត្តោ (១/១៣៧) ។

- ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកស្ស ហិ កប្បានំ អសង្ខេយ្យស្ស មត្ថកេ (១/១៥១) ។

- តថាគតស្ស មត្ថកេ ឆារេន្តោ អដ្ឋាសិ (១/១៥៧) ។

- ឧបរិ កបល្លតោ និក្ខមិត្វា មត្ថកំ ភិន្ទិត្វា (១/២១៦) ។

- ភិក្ខុសតានំ មត្ថកេ ឆាយមានា ឋស្សន្តិ (៦/៧៧) ។

- ថេរោ សេដ្ឋិស្ស គេហមត្ថកេ អដ្ឋាសិ (៦/១០៥) ។

- យុគន្ធរមត្ថកេ ឋបេត្វា ឥតរំ បាទំ ឧក្ខិបិត្វា សិនេរុមត្ថកេ ឋបេសិ (៦/១២៥) ។

គល (បុំ.)

- គលប្បមាណោ ឧទកេ ឋបាបេហិ (១/៦១) ។

- គលនាឡឹ ឆិន្ទិត្វា សេនាបតិ ភវិស្សសិ (២/១៤៧) ។

- ឯតេសំ គលលោហិតេន ពលឹ ករិស្សាមិ (៣/១៨៩) ។

- គលប្បមាណោ អាវាដេ ឋបេត្វា (១/២៤២) ។

- រុក្ខេ គីវំ ឧបនិធាយ ខុរធារំ គលនាឡិយំ កត្វា ឋិតោ (៤/២០៣)។

គីវា (ឥ.)

- យុគំ គីវំ ពាធតិ (១/៣៤) ។

- ឥទានិ គីវាយំ អក្កមសិ (១/៥៨) ។

- គីវតោ មុត្តោហារំ ឱមុញ្ចិត្វា (១/១២១) ។

- សរីរេ អធិមុញ្ចិត្វា គីវំ បរិវត្តេត្វា (៧/២២៩) ។

ខន្ធ (បុំ.)

- ឯកេន ហត្ថេន ខន្ធេ គហេត្វា (៤/១៥៨) ។

- សាមណេរស្ស ខន្ធេ ឋាតេសិ (៤/១៩២) ។

- សោ ខន្ធេបិ ហត្ថេបិ កច្ឆាយបិ គហេត្វា (៨/១៩៨) ។

កិច្ច (នបុំ.)

- កិច្ចំ មេ នត្ថិ (១/២២) ។

- មម យដ្ឋិកោដិគ្គហនកិច្ចំ នត្ថិ (១/២៣) ។

- មយ្ហំ រត្តី សាលាយំ កិច្ចំ នត្ថិ (១/៥៦) ។

- បព្វជិតកិច្ចស្ស មត្ថកំ បត្តុំ ឋាយមន្តោ តំ កិច្ចំ បត្តោ (១/១៧៨) ។

កម្ម (នបុំ.) កម្មន្ត (បុំ.)

- ភារិយំ វត មេ សាហសិកំ អននុច្ឆវិកំ កម្មំ (១/២៤) ។

- ពហូសុ ឯកតោ គាមឃាតាទីនិ កម្មានិ ករោន្តេសុ (១/៣២) ។

- សព្វកម្មានិ អត្តនា វ ករោន្តោ មាតរំ បដិជគ្គិ (១/៦៤) ។

- **រាជា អត្តនោ កាយកម្មាទីនិ ឱលោកេន្តោ** (**១/៦០**) ។

- **កម្មន្តា នប្បវត្តន្តិ** (**១/៦០**) ។

- **កោ ឯសោ កម្មន្តោ នាម** (**១/១៩៩**) ។

ធុរ (**នបុំ.**)

- **គន្ថធុរំ វិបស្សនាធុរន្តិ ទ្វេយេវ ធុរានិ** (**១/៩**) ។

- **ធុរេ យុត្តស្ស ធុរំ វហតោ ពលិពទ្ទស្ស បទំ ចក្កំ វិយ** (**១/៣៤**) ។

អគ្គិ (**នបុំ.**)

- **អគ្គី មេ អាវុសោ វាតា វិជ្ឈន្តិ** (**១/១៣**) ។

- **អគ្គីហិ ន បស្សាមិ** (**១/២៩**) ។

- **យោជនសតេ ឋត្វា ឱលោកេន្តស្ស អគ្គីនិ តិន្ទុក-សមន្តោ** (**១/១៨៥**)។

ចក្ខុ (**នបុំ.**)

- **ចក្ខូនិ តេ នស្សន្តុ វា ភិជ្ជន្តុ វា** (**១/១៥**) ។

- **ចក្ខូនិ ហាយន្តុ វា មមាយិតានិ** (**១/១៥**) ។

- **ឯកំ ចក្ខុទុព្វលំ ឥត្ថី ទិស្វា** (**១/២៩**) ។

- **សចក្ខុកាលេ និបជ្ជិត្វា និទ្ទាយន្តោ** (**១/២៨**) ។

វស្ស (**នបុំ.**) អាយុ. វស្សា. ឆ្នាំ. រដូវភ្លៀង

- **បញ្ច វស្សានិ វសិត្វា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា** (**១/៩**) ។

- **ចស្សំ នត្ថិ** (១/៥៤) ។

- **ចស្សេចុដ្ឋិ ចិនិចិជ្ឈតិ** (១/១៧៨) ។

- **យនករចស្សំ ចស្សិ** (៣/៣៩) ។

- **ទិព្វបុប្ផចស្សំ ចស្សិ** (៣/៣៩) ។

- **បញ្ចវណ្ណំ បុប្ផចស្សំ ចស្សាបយឹសុ** (៣/២៤៧) ។

សំវច្ឆរ (បុំ. នបុំ.) ឆ្នាំ កាលភ្លៀង

- **ឥមស្មឹ សំវច្ឆរេ សុព្វុដ្ឋិកា ភវិស្សតិ** (១/៧៥) ។

- **និច្ចកាលំ អទេន្តា សត្ត សំវច្ឆរានិ ទេថ**(១/១៤៥) ។

- **សំវច្ឆរេ សំវច្ឆរេ ភត្តព្វំ ភិច្ចំ សុត្វា** (១/២០០) ។

ភូមិ (ឥ.)

- **នវចុដ្ឋាយ ភូមិយា ពហូ ឥន្ទគោបកា ឧដ្ឋហឹសុ** (១/២៤) ។

- **ថេរោ បត្តចីវរំ ភូមិយំ ឋបេសិ** (១/៨៧) ។

- **ឧភោ បាទេ ភូមិយំ ឋបេត្វា និសីទិ** (១/១២៥) ។

- **សេសំ ភូមិយំ និខនិត្វា គច្ឆតិ** (១/១១៤) ។

- **គហេត្វា ភូមិយំ បោថេស្សាមិ** (១/១១៥) ។

- **ហនុកដ្ឋិកស្ស ភូមិយំ បតិដ្ឋិតកាលេ** (១/២១៥) ។

បថវី (ឥ.)

- **បថវី សង្ខិបន្តោ** (១/២៦)។
- **អាកាសតោ ឱតរិត្វា បថវិយំ បតិដ្ឋាសិ** (១/១៥៣)។
- **បថវី កប្បនាការប្បត្តា វិយ អហោសិ** (១/២០១)។
- **សោ បថវី បវិសិត្វា អវីចិម្ហិ   និព្វត្តិ** (១/២១៥)។

មត្តិកា (ឥ.)

- **តត្ថ នំ សីសេ មត្តិកាបិណ្ឌំ កត្វា** (១/៦០)។
- **មត្តិកភាជនំ ភិន្ទិត្វា សុវណ្ណភាជនំ គណ្ហន្តោ** (១/១៩០)។
- **មត្តិកាយ មន្ទិត្វា ភិត្តី វិលិម្បិស្សន្តិ** (២/១០០)។

អន្តោវស្ស (នប៉ុ.) វេលា ៣ ខែ ក្នុងវស្សា , ត្រៃមាស

តេមាស (ប៉ុ.)

- **ឥមំ ឥធ វសេយ្យំ** (១/១១)។
- **ឥទានិ អន្តោវស្សំ តយោ មាសេ ន និបជ្ជិស្សាមិ** (១/១៥)។
- **មយំ ឥមំ អន្តោវស្សំ ទស សីលានិ គហេត្វា** (១/១៤៦)។
- **សត្ថា តេនេវ នីហារេន តេមាសំ អភិធម្មំ ទេសេសិ** (១/១៣៥)។

បុនទិវសេ / បុនេកទិវស (បុំ.)

- **បុនទិវសេ យត្ថ ថេរស្ស កនិដ្ឋោ វសតិ តំ វិថឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ** (១/១៩) ។

- **បុនទិវសេ បាតោ ច បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ** (១/១៣០) ។

- **សោ បុនទិវសេ វេឡុវនំ គន្ត្វា តថាគតស្ស** (១/១៤៩) ។

- **បុនេកទិវសេ រាជនិវេសនេ កតបាតរាសោ** (១/១៧១) ។

ស្វេ

- **តុម្ហេ ស្វេ មយ្ហំ ភិក្ខំ គណ្ហាថ** (១/១១១) ។

- **ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ស្វេទិវសសទិសំ អហោសិ** (១/១៤៩) ។

- **អជ្ជេករត្តឹ វសិត្វា អទ្ធា ស្វេ គមិស្សន្តិ** (២/២៣៥) ។

វិហារ (បុំ.) វត្តព្រះពុទ្ធសាសនា

- **យេភុយ្យេន វិហារមជ្ឈេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ និសីទតិ** (១/៥៣) ។

- **និដ្ឋិតេ ជេតវនមហាវិហារេ** (១/១៧២) ។

- **ឥមស្មឹ អាវាសេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ ឧបេមិ** (អធិដ្ឋានចាំវស្សា)

អារាម (បុំ.) ទីនៅអ្នកបួសទូទៅ, ទីមនោរម្យ

- **សោ តុច្ឆំ អារាមំ ឥស្វា** (១/១៣៦) ។

- **បរិព្វាជការាមំ គច្ឆន្តោ** (១/១៣០) ។

- **វេឡុវនារាមំ បដិគ្គហេត្វា តត្ថ វាសំ កប្បេសិ** (១/១២៦) ។

- **សា រមណីយំ បុប្ផារាមំ ការេសិ** (២/១៧២) ។

អរញ្ញ (បុំ.)

- **អារញ្ញកោ វិហារោ អត្ថិ** (១/២០) ។

- **អរញ្ញេ គាយិត្វា ទារូនិ ឧទ្ធរន្តិយា ឯកិស្សា ឥត្ថិយា** (១/២១) ។

- **កុដជដិល អរញ្ញតោ អាគន្ត្វា មម ជដាសុ អក្កមសិ** (១/៥៨) ។

វន (នបុំ)

- **ជេតវនមហាវិហារេ វិហរតិ** (១/៤) ។

- **វេឡុវនេ អាវុសោ** (១/១៣៣) ។

- **វនំ រោបនប្បត្តំ វិយ** (១/១២១) ។

- **ផលាផលត្ថាយ វនំ ន បវិសតិ តំ រុក្ខមូលំ គន្ត្វា** (២/១៥) ។

- **ខទិរវនំ គន្ត្វា អន្តោវស្សេ យេវ** (៤/១២០) ។

អដវី (ឥ.)

- **អមនុស្សបរិគ្គហិតា អដវី អត្ថិ** (**១/១៨**) ។

- **តេ (ចោរា) តស្ស អដវីមជ្ឈំ បវិដ្ឋភាវំ ញត្វា** (**៤/១៨៨**) ។

វនសណ្ឌ (បុំ.)

- **ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តោ វនសណ្ឌំ បក្ខន្ទិត្វា** (**១/២៤**) ។

- **ហត្ថីបិ វនសណ្ឌំ បវិសិត្វា** (**១/៩**) ។

- **ពហិវិហារស្ស វនសណ្ឌតោ បដ្ឋាយ សជ្ឈាយន្តា** (**២/២៣៨**) ។

អាឡាហន (នបុំ.)

- **សរីរំ ឈាបេត្វា អាឡាហនេ រោទនបរាយនោ** (**១/៤០**) ។

- **សត្ថា អាឡាហនសមីបេ ឯកំ សាលំ បវិសិត្វា** (**៦/២៧៤**) ។

សុសាន (នបុំ.)

- **អាមកសុសាន** = **សោសានិកធុតង្គំ កថាបេត្វា... សុសានំ គន្ត្វា** (**១/៩៧**) ។

- **សុសានំ នេត្វា សុសានគោបិកាយ... ភតឹ ទត្វា** (**១/១០០**) ។

- ការលកតំ ឥស្វា ឈាបេស្សាមាតិ , សុសានំ ហរីសុ (១/១៤២) ។

- ឥធានិ នំ អាមកសុសានំ នេត្វា (២/៣៣) ។

បរិបន្ថ , អន្តរាយ , ឧបទ្ទវ (បុំ.)

- មគ្គេ បរិបន្ថោ អត្ថិ (១/២០) ។

- សបត្តី អន្តរាយំ ករោតិ (១/៦៧) ។

- នត្ថិ តេ ឯតំ (យក្ខិនី) និស្សាយ បរិបន្ថោ (១/៧៣) ។

- មនុស្សាវាសោ សបរិបន្ថោ (១/៩១) ។

- អចោរោ ឯសោតិ ឧបទ្ទវំ និវារេតិ (១/៩៨) ។

- ករិស្សន្តិ នុ ខោ តស្ស បព្វជ្ជន្តរាយំ (១/១០៤) ។

- ភាសាចំ បារុបិត្វា និសិន្នស្ស សន្តិកា បរិបន្ថេន គវិតព្វំ (១/១១៥) ។

- ធម្មស្សវនាយ អន្តរាយំ អនិច្ឆន្តោ (១/១៩០) ។

- ឥយជាតិកេន វា ឧបទ្ទវោ ភវិស្សតិ (៦/២៦៩) ។

លជ្ជា (ឥ.)

- លជ្ជាយ សីសំ ឧក្ខិបិតុំ អសក្កោន្តោ (១/៩២) ។

- លជ្ជិតុំ ន ជានាតិ (១/១០៣) ។

- ពុទ្ធប្បច្ចេកពុទ្ធខីណាសវេសុ លជ្ជា នាម នត្ថិ (១/១១៤) ។

ហិរិ (ឥ.)

- **ឯវរូបា បន មេ ហិរោត្តប្បសម្បន្នា ធីតា** (១/២២២) ។

- **ឯវរូបា ហិរោត្តប្បវិរហិតា អរហន្តោ នាម ន ហោន្តិ** (៣/១០០) ។

- **អន្ធពាល អហិរិក ត្វំ មយា សទ្ធឹ កថេតុំ** (៣/២១៤) ។

- **ហិរោត្តប្បសម្បន្នោ បន ទុក្ខំ ជីវតិ** (**បុរេតរំ, បុរិមតរំ**) **ឥមេ បុរេតរមេវ បេសេស្សាមិ** (១/១៨) ។

- **ឯវញ្ហ បន វត្វា ថេរេហិ បុរេតរមេវ ឯកបស្សេន គន្ត្វា** (១/១៦១)។

- **អហំ បុរិមតរំ គន្ត្វា រញ្ញោ សន្តិកេ ឋស្សាមិ** (៥/១៧៥) ។

- **បឋមតរំ** = **ឯកេន ភិក្ខុនា បឋមតរំ គន្តុំ វដ្តតិ** (១/១០២) ។

- **តំ បឋមតរំ បញ្ញជេត្វា បច្ឆា សយំ បញ្ញជីសុ** (១/២០២) ។

- **មម អកថេត្វា សេដ្ឋិបុត្តស្ស បឋមតរំ មា កថយិត្ថ** (២/៤៣) ។

ផាណិត (នបុំ.)

- **តេលតិលតណ្ឌុលសប្បិផាណិតាទីនិ សមាហរថ** (១/១១១) ។

- ឧណ្ហោទកេន ផាណិតំ អាលោឡេត្វា ភគវតោ បាទាសិ (៨/២៨០)។

គុឡ (នបុំ.)

- មច្ចមំសបិដ្ឋតិលគុឡាទីនិ ចេជ្ជេតព្វានិ (១/៩៩)។

ឧច្ចុយដ្ឋិ (ឥ.)

- ឧច្ចុក្ខេត្តំ រក្ខមានា... ឧច្ចុយដ្ឋី អទាសិ (៦/២៥៩)។

- ទ្វេ មេ ឧច្ចុយដ្ឋិយោ គហិតា (៨/២៣០)។

បក្ខ , កោដ្ឋាស (នបុំ.)

- មាតិបក្ខតោ អសីតិយា បិតិបក្ខតោ អសីតិយា (១/៤)។

- តេសំ បច្ចយទាយកា ឧបដ្ឋាកាបិ ទ្វេ កោដ្ឋាសា (១/៧៧)។

- សព្វេ បុថុជ្ជនា ទ្វេ បក្ខា អហេសុំ (១/៧៨)។

- បក្ខេ វិស្សជ្ជេត្វា ឱតរិ (២/១៣)។

- តេនហិ ខេត្តំ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា មម កោដ្ឋាសំ អនាមសិត្វា អត្តនោ ខេត្តកោដ្ឋាសេ យំ ឥច្ឆសិ, តំ ករោហិ (១/១៤០)។

ភាគ (បុំ.)

- អបរភាគេ បុត្តំ វិជាយិ (១/៦៩)។

- រត្តិភាគេ ភេរវសទ្ទំ កត្វា (១/១៤៩)។

- **អធោភាគេន និក្ខមតិ** (១/១៨៤) ។

- **អត្តនោ ភាគភត្តំ ឧបរិដ្ឋបច្ចេកពុទ្ធស្ស ទត្វា** (១/១៩៧) ។

- **អយន្តេ អាចរិយភាគោតិ សហស្សំ អទាសិ** (២/១៤៧) ។

- **ឯកោ ភាគោ ឱរិមតីរេ បតតុ** (៣/៣០៩) ។

បទេស (បុំ.)

- **សាមណេរ អយំ បទេសោ កោ នាម** (៣/៣០៦) ។

- **តំ បទេសំ បហាយ ឧប្បតិត្វា អាកាសេ កីឡមានា** (៤/៩០) ។

- **សោ ភូមិប្បទេសោ រមណីយោ ឯវ** (៤/១២៥) ។

សាយំ, វិកាល

- **ហិយ្យោ សាយំ កុម្ភការសាលំ អាគតា ទេវ** (១/៦០) ។

- **សាយំ សព្វេសុ សុត្តេសុ វិហារតោ អាគន្ត្វាំ** (១/៩៩) ។

- **សាយំ នគរំ បវិសន្តោ** (១/១២១) ។

- **វិកាលេ ទ្វារេសុ បិទហិតេសុ** (៣/៣៣) ។

- **តស្ស តំ បដិជគ្គន្តស្សេវ វិកាលោ ជាតោ** (៤/១០៨) ។

- **វិកាលេ សម្ពហុលា ភិក្ខូ ជេតវនមហាវិហារំ បវិសិត្វា** (៨/៤៩) ។

សាយណ្ហសមយ (បុំ.)

- **បឋវី សន្ទិបន្តោ សាយណ្ហសមយេ ជេតវនំ សម្បាបេសិ** (១/២៦)។

- **សាយណ្ហសមយេ អមិតា អភិលន្តា កាលមកាសិ** (១/១០០) ។

- **សាយណ្ហសមយេ សោត្ថិយេន ទិន្នំ តិណំ គហេត្វា** (១/១២២) ។

ពលវបច្ចូសសមយ, បច្ចូសកាល, បច្ចូស

- **តំ ទិវសំ ភគវា ពលវបច្ចូសសមយេ មហា-ករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ** (១/៣៧) ។

- **បច្ចូសកាលេ សព្វេសុ អនុដ្ឋិតេសុ** (១/៩៩) ។

- **សោ បច្ចូសេបិ កិញ្ចិ នាទ្ទស** (៧/១៩) ។

បាតោ, កាល

- **ភិក្ខាចារកាលោ ភន្តេ** (១/១៧) ។

- **អន្តេវាសិកា ថេរស្ស ចង្កមនដ្ឋានំ សកាលស្សេវ** (១/២៨) ។

- **បាតោ ច អាគន្ត្វា បស្សិស្សាម** (១/២៧) ។

- **បាតោ ឧទយន្តេ សុរិយេ** (១/៥៩) ។

- **បាតោ វ បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ** (១/១៣០) ។

សុរិយុគ្គមន :

អរុណុគ្គមន :

- សុរិយុគ្គមនវេលាយ អាចរិយស្ស មុទ្ធា សត្តធា (១/៦០) ។

បុព្វណ្ហសមយេ:

- ឥទ្ធិពលេន អរុណុគ្គមនំ និវារេសិ (១/៥៩) ។

- អរុណុគ្គមនេ ទសពលចតុវេសារជ្ជាទិសព្វគុណា (១/១២៣) ។

- តំទិវសំ សត្ថា ។ល។ បុព្វណ្ហសមយេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា (៣/៣៤) ។

- បុព្វណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ (៣/១៤០) ។

- ឯកទិវសំ បុព្វណ្ហសមយេ ធនុំ អាទាយ(៥/៤៥) ។

មជ្ឈន្តិក :

- អរញ្ញំ បវិសិត្វា មជ្ឈន្តិកកាលេ គោណំ ទិស្វា (២/២២៣) ។

- រញ្ញោ ឋិតមជ្ឈន្តិកេ រុក្ខមូលំ បវិដ្ឋស្ស ឆិន្នច្ឆាយា សរីរំ ផរិ (៣/២៦៥) ។

វឌ្ឍមានកច្ឆាយា :

- **វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ វេឡុវនេ បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិ** (**១/១៣៨**) ។

- **ធីតា វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ អាទាសំ គហេត្វា** (**២/១០៩**) ។

- **វិហារមហស្ស និដ្ឋិតទិវសេ វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ បុត្តនត្តបរិវុតា** (**៣/១២៤**) ។

- **សត្ថា វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ តស្ស សន្តិកំ បាយាសិ** (**៣/២៤៩**) ។

- **សា វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ បញ្ចំ បច្ចិតុំ ថេរស្ស សន្តិកំ** (**៤/១៦១**) ។

- **សត្ថា វឌ្ឍមានកច្ឆាយាយ ឥទានិ បាដិហារិយ-ករណវេលាតិ** (**៦/១១៤**) ។

សកាល :

- **តេសុ ឯកោ សកាលស្សេវ ទារូនិ អាហរិត្វា** (**២/១៥៧**) ។

- **រាជា សកាលស្សេវ មុទ្ទិកំ រាជគេហំ ហរាបេសិ** (**៣/១៧៣**) ។

- **សត្ថាបិ តំ ទិវសំ សកាលស្សេវ ភុញ្ជិត្វា** (**៤/៥៦**) ។

- សកាលោ សាមិ, ឥធានេវ នោ នេហិ (៦/២៦) ។

អនុបុព្វេន អនុក្កមេន :

- តេបិ អនុបុព្វេន ជេតវនំ គន្ត្វា (១/១៩) ។

- អនុបុព្វេន វយប្បត្តា អហេសុំ (៨/៥) ។

- អនុបុព្វេន តិស្សោ វិជ្ជា សច្ឆិកត្វា (៨/១៣១) ។

- អនុក្កមេន ភទ្រយោព្វនំ មត្វា (១/១២០) ។

- អនុក្កមេន តេបិដកំ ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហិត្វា (១/២២៤)។

បដិបាដិយា :

- សត្ថា សេសមគ្គេសុ បដិបាដិយា បញ្ហំ បុច្ឆិ (១/២២៨) ។

- សព្វា តា បដិបាដិយា ឋបាបេត្វា (២/៩៦) ។

- អត្តនោ អត្តនោ បត្តាសនេ បដិបាដិយា អដ្ឋំសុ (១/១៥៥) ។

- បដិបាដិយា ឥមា គាថា វត្វា អត្ថំ បកាសេត្វា (៣/១៨២) ។

- សត្ថាបិ , បដិបាដិយា សត្ត ទិវសានិ , យថា សោ ន សរតិ តថា អកាសិ (៥/១៦៩) ។

ឧទក (នបុំ.)

- តុំ ឧទកេ និម្មុជ្ជិត្វា (១/៦០) ។

- **ឧទកកោដ្ឋកេ អាចមនឧទកាចសេសំ តាជនេ ថបេត្វា** (**១/៧៦**) ។

- **ឧទកំបិ សយមេវ បរិស្សាវេត្វា អទាសិ** (**១/១៥៥**)។

- **រាជង្គណេ តត្ថ តត្ថ ឧទកំ សណ្ឋាតិ** (**២/៤៧**) ។

បាន , បានីយ (**នបុំ.**) "ទឹកផឹក"

- **បច្ឆាភត្តំ បញ្ច ភេសជ្ជានិ អដ្ឋ ច បានានិ** (**១/៥**) ។

- **ចត្តំ វា បានីយំ វា អាបុច្ឆិតំ** (**១/៥៥**) ។

- **អាចិលានិ ច បានីយានិ បិវាមិ** (**១/៨៣**) ។

- **អាគតានំ បានីយញ្ចេវ នហានោទកញ្ច លទ្ធំ** (**២/១៧២**) ។

ធារា (**ឥ.**) "ខ្សែទឹក"

- **និទ្ទាយដោ ឧទកធារា វិយ អក្ខីហិ ធារា បគ្ឃរន្តិ** (**១/១២**) ។

- **ឯកេកលោមតោ ឧទកធារា បវត្តន្តិ** ។

អច្ឆរា, បាណិ (**ឥ.**)

- **អច្ឆរំ បហរិ** (**១/៥៤**)

- **បាណឹ បហរិត្វា ហសតិ** (**៤/១៣២**) ។

- **បាណឹ បហរិត្វា ហសនកេឡឹ ករយ្យេ** (**២/៦៦**) ។

- **ថេរោ ញត្វា បុន បដិក្កិបិត្វា អច្ឆរំ បហរិ** (៣/១៣៦)។

- **អច្ឆរគ្គហានមត្តំ សិទ្ធត្ថកំ លទ្ធុំ វដ្ដតិ** (៤/២២៤) ។

អង្គុលី (ឥ.) " ម្រាមមួយ "

- **អាគតាគតេហិ អង្គុលិយា ឧស្សិយមានា** (១/៩២) ។

- **អង្គុលិតោ សតសហស្សគ្ឃនិកំ រាជមុទ្ទិកំ នីហរិត្វា** (២/១៣) ។

- **អង្គុលិយា កម្ពលោ លគ្គោ** (៣/១៧៥) ។

- **សព្បស្ស មុខំ វិវរិត្វា អង្គុលី បក្ខិបតិ** (៤/២០៣) ។

បព្វជ្ជា (ឥ.) "ការបួស"

- **នាមសព្ទ ឧទាហរណ៍**

- **សាធុ បព្វជ្ជាតិ បព្វជ្ជាយ រុចឹ ឧប្បាទេត្វា** (១/១២១)។

- **មម ខោ បព្វជ្ជា តវ បដិពទ្ធា** (១/២០០) ។

បព្វជិត "អ្នកបួស"

- **នាមសព្ទ ឧទាហរណ៍**

- **ចតុត្ថវារេ បព្វជិតំ ទិស្វា** (១/១២១) ។

- **មយា ឯវរូបោ បព្វជិតោ ន ទិដ្ឋបុព្វោ** (១/១៣០) ។

- **តាត អម្ហាកំ កុលា បព្វជិតោ នត្ថិ** (១/១៩៥) ។

បព្វជិត

-ជាកិរិយាសព្ទ ឧទាហរណ៍

- **តន្តេ អហំ មហល្លកកាលេ បព្វជិតោ ន សក្ខិស្សាមិ** (**១/១០**) ។

- **បព្វជ្ជន្តោបិចាហំ ន សទ្ធាយ បព្វជិតោ** (**១/២៣**) ។

- **ត្វំ កំ អាបុច្ឆិត្វា បព្វជិតោសិ** (**១/១០៣**) ។

- **កំសិ ត្វំ អាវុសោ ឧទ្ទិស្ស បព្វជិតោ** (**១/១៣០**) ។

អលង្ការ (**នបុំ.**)

អាភរណ (**នបុំ.**)

- **សព្ពីសកជភារាលង្ការប្បដិមណ្ឌិតំ អច្ឆរាសហស្ស-បរិវារំ** (**១/៣៨**) ។

- **ទិព្វាភរណបដិមណ្ឌិតេន អត្តភាវេនាគន្ត្វា** (**១/៤៩**) ។

- **ឥមានិ អាភរណានិ ខេឡបិណ្ឌំ វិយ ឆឌ្ឌេត្វា** (**១/២០១**) ។

បិលន្ធន (**នបុំ.**)

បសាធន :

- **អថស្ស បិលន្ធនំ ភារេតុភាវោ** (**១/៣៥**) ។

- **តស្មឹ បិលន្ធនេ ចតស្សោ វជិរនាឡិយោ អហេសុំ** (**៣/៩០**) ។

- សតសហស្សគ្ឃនិកំ យនមជ្ឈកំ នាម បសាធនំ (៣/១១១) ។

សាខា (ឥ.)

- ទត្តំ ទស្សេត្វា សាខាយ វីជតិ (១/៨៤) ។

- អថស្ស គហិតសាខាបិ អក្កន្តសាខាបិ ភញ្ជឹសុ (១/៨៦) ។

- សាមិ មិលាតាយ ជម្ពុសាខាយ អញ្ញំ សាខំ គណ្ហាតិ (៤/១៦០) ។

ទារុ (នបុំ.)

កដ្ឋ (នបុំ.)

- អរញ្ញេ គាយិត្វា ទារូនិ ឧទ្ធន្តិយា ឯកិស្សា ឥត្ថិយា (១/២១) ។

- ហត្ថេន កដ្ឋានិ ឃំសិត្វា (១/៨៣) ។

- តត្ថ ទារូនិ បក្ខិបន្តោ ជាលេត្វា (១/៨៣) ។

- តមេនំ ញាតយោ ទារុគេលាទីហិ សទ្ធឹ សុសានំ នេត្វា (១/១០០) ។

- ឥតោ ច ឥតោ ច ទារូនិ អាហរិត្វា តស្ស ឧបរិ (២/១០៧) ។

ទណ្ឌ (បុំ.)

- រាជូនំ អាទិន្នទណ្ឌានំ អាទិន្នសត្ថានំ (១/៨០) ។

- និម្មក្ខិកំ ទណ្ឌកមធុបដលំ ទិស្វា ទណ្ឌកំ គហេត្វា (១/៨៥) ។

- ទណ្ឌកំ អាទាយ បក្កន្តិ (១/៨៧) ។

មូល (នបុំ.)

- តេសំ បាទមូលេ បវដ្ដេន្តោ រោទិត្វា (១/១៩) ។

- អជបាលនិគ្រោធមូលេ និសិន្នោ (១/១២៣) ។

- ចីវរំ សិព្វេតុំ មហាកស្សបត្ថេរោ មូលេ និសីទិ (១/៩៦) ។

- អគ្គដ្ឋានេ មជ្ឈិមដ្ឋានេ មូលេតិ ឯវំ ទន្តេ ឆិន្ទិត្វា (១/២១៧) ។

សន្តិក សមីប (នបុំ.)

- អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិកេ បញ្ច វស្សានិ វសិត្វា (១/៩) ។

- បោក្ខរណី សមីបំ អាគតោ គន្ត្វេ (១/២១៤) ។

- មា មេ សន្តិកេ ហោថ (២/១០២) ។

- មាគន្ទិយា សមីបេ ឋិតំ តំ សុត្វា (២/១០៤) ។

- តំ សុត្វា សមីបេ ឋិតោ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោ (៤/៣៤)។

- ឥត្ថីសមីបំ ឧបគន្តុំ ន ឥច្ឆតិ (៦/២១៤) ។

អវិទូរ :

- ឧបគន្ត្វា ច បន ជេតវនស្សាវិទូរេ បទសទ្ទំ អកាសិ (១/២៥) ។

- អាឡាហនស្សាវិទូរេ ពាហា បគយ្ហ (១/៤០) ។

- តស្ស វសនដ្ឋានតោ អវិទូរេ ឯកំ បណ្ណាវំ អត្ថិ (៣/២៤៨) ។

សមន្ត សាមន្ត :

- សមន្តា សត្តសុ យោជនេសុ មនុស្សា និទ្ទំ ន លភន្តិ (១/១៨៦) ។

- ឥមស្មឹ គេហសាមន្តេ សព្វេសំ បហោនកំ កត្វា បចាមិ (៣/៥២) ។

- ឯវំ សាមន្តា តិក្ខាចារគាមេសុ ទ្វេ ទ្វេ និវសេ គមាគាយ (៧/១០១) ។

- ឯកាយ អាសនសាលាយ សាមន្តា កុក្កុដី អហោសិ (៨/១២) ។

- កុដុម្ពិកោបិ សមន្តា វត្ថុំ ថបេត្វា (៨/២៣៦) ។

បរិឡាហ, សន្តាប (បុំ.)

- អវីចិសន្តាបោ នាម យោជនសតេ ឋត្វា ឱលោកេ-ន្តស្ស អក្ខីនិ ភិន្ទនសមត្ថោ បរិឡាហោ ហោតិ (១/១៨៥) ។

- សុរិយសន្តាបេ ឧដ្ឋហន្តេ (១/៦១) ។

- ជីវន្តស្សេវ អវីចិមហានិរយសន្តាបោ ឧបដ្ឋាសិ (១/១៨៧) ។

- កាមបរិឡាហេ វឌ្ឍន្តេ (៣/១៧០) ។

- តតោ សរីរេ បរិឡាហោ ឧប្បជ្ជិស្សតិ (៤/៨៤) ។

ឌាហ (បុំ.)

- កុច្ឆិឌាហំ ឧប្បាទេត្វា អតិសារំ ជនេសិ (២/៤៣) ។

- គរហតិន្នស្ស កាយតោ ឌាហោ ឧដ្ឋហិ (៣/១៦៣) ។

- ព្រាហ្មណស្ស សកលសរីរេ ឌាហោ ឧប្បជ្ជិ (៨/១៥៧) ។

មុហុត្ត :

- មុហុត្តមត្តេនេវ តេ តាបសា វណ្ណគន្ធសម្បន្នានិ បុប្ផានិ (១/១៥៦) ។

- អយំ តំមុហុត្តំ ទិដ្ឋិកស្ស ឯវរូបំ សក្ការំ ករោតិ (៣/១៣៩) ។

តំមុហុត្ត :

- **អថេកា កុលធីតា តំមុហុត្តំ សមុដ្ឋិតេន ព្យាធិនា** (**១/១០០**) ។

- **អត្តនោ អានុភាវេន តំមុហុត្តំយេវ ទេវំ វស្សាបេសុំ** (**៣/២៤៧**) ។

តំខណំ :

- **សេដ្ឋីបិ តំខណញ្ញេវ ភាលមកាសិ** (**២/៤៧**) ។

- **តំខណំ គន្ធំ ឱលោកេន្តោ អាបោកសិណំ និព្វត្តេត្វា** (**២/២៣៣**) ។

- **តំខណញ្ញេវ មណ្ឌាបំ ការាបេសិ** (**៣/២២៨**) ។

តាវទេវ :

- **តេសំ តាវទេវ កេសមស្សូនិ អន្តរធាយឹសុ** (**១/១៥៩**) ។

- **តាវទេវស្ស តិគាវុតប្បមាណោ អត្តភាវោ និព្វត្តិ** (**១/១៩២**) ។

- **តាវទេវ ឥទ្ធិពលេន តំ និគមំ គន្ត្វា** (**៣/៥៣**) ។

- **តាវទេវស្ស គិហិលិង្គំ អន្តរធាយិ** (**៣/២៥២**) ។

បណ្ឌិត, កោវិទ, ព្យត្ត (វិ.)

- តមេកោ បណ្ឌិតបុរិសោ សុត្វា ថេរំ និមន្តេសិ (១/១១១) ។

- ចូឡកសេដ្ឋី បន បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ នក្ខត្តកោវិទោ (២/១៥០) ។

- សុធម្មា បន អត្តនោ ព្យត្តតាយ កណ្ណិកំ កត្វា (២/១៧២) ។

- សមាទបកេន នាម ព្យត្តេន តវិតព្វំ (៤/៣៥) ។

ឆេក (វិ.)

- ឃោសកោ កិរ កុឡុកីឡាយ ឆេកោ (២/៣៧) ។

- រាជានោ នាម ឆេកា ហោន្តិ (២/១៤៨) ។

- សោ កិរ ថេរោ ធម្មកថំ កថេតុំ ឆេកោ (៦/៩) ។

- ឆេកេន សាកុណិកេន ជាលេន ឱត្ថរិត្វា គយ្ហមានេសុ វដ្ដកេសុ (៦/៦៣) ។

កុសល (វិ.)

- អក្ខរសមយេ កុសលតាយ បណ្ណំ វាចេត្វា (២/៤២) ។

- តិបិដកធរោ អត្ថានត្ថកុសលោ (៣/៧០) ។

- ឯកំ នច្ចគីតកុសលំ នាដកិត្ថឹ ទត្វា (៦/៥០) ។

- ការណាការណេសុ បន កុសលត្តា (៣/៧៦) ។

- សត្ថា អត្តនោ ធម្មិស្សរតាយ ចេវ ទេសនាកុសល-
តាយ ច (៦/៦)។

វិមតិ, វេមតិ (ឥ.)

- មហាជនោ វេមតិកោ អហោសិ (១/៤៨)។

- អហំ និព្វេមតិកោ ហុត្វា តីណិ រតនានិ ឧទ្ទិស្ស
និក្ខន្តោ (៤/២៣)។

សំសយ (បុំ.)

អាសង្កា (ឥ.)

- កេន នុ ខោ ការណេន ភគវា សម្បហំសេតីតិ
សំសយំ សញ្ជានេសុំ (៦/១១៥)។

- អញ្ញមញ្ញំ មុខានិ ឱលោកេត្វា សំសយំ បក្ខន្ទេហិ
(៧/១០២)។

កង្ខា (ឥ.)

- មិគារសេដ្ឋី តីសុ រតនេសុ និក្កង្ខោ ហុត្វា (៣/១១០)។

- សច្ចំ នុ ខោ ឯតំ នោតិ កង្ខំ ឧប្បាទេត្វា (៦/៧០)។

ពល (នបុំ.)

- មយំ យថាសត្តិ យថាពលំ ទេយ្យធម្មំ ឧស្សាម
(១/១៥៥)។

- អនុកម្បំ បដិច្ច ឥទ្ធិពលេន អរុណុគ្គនំ និវារេសិ (១/៥៩) ។

- សទ្ធឹ ពលកាយេន បព្វជិ (២/២៣៣) ។

- ហត្ថីនំ ពលំ ឆារេន្តិ (២/១៤) ។

- អត្តនោ ពលំ សល្លក្ខេត្វា (៤/៣៣) ។

ថាម (ប៉ុ.)

- បញ្ហនំ្ហ ខោ បន ហត្ថីនំ ថាមំ ឆារេតិ (៣/១១៣) ។

- សហស្សត្ថាមធនុំ គហេត្វា តំ រថំ អារោបេត្វា (៣/២៥) ។

- កោលរុក្ខវាសីនំ ថាមញ្ច ពលញ្ច ឧស្សេស្សាម (៦/១៧៧) ។

តាវ :

- តាតិក តរុណាបិច តាវត្ថ (១/៨) ។

- វទេហិ តាវ អាវុសោ បាលិត, តិដ្ឋថ តាវ ភន្តេ (១/១៤,២២) ។

- ន តាវាហំ សក្ខិស្សាមិ វិត្ថារេន ធម្មំ ទេសេតុំ (១/១៣២) ។

បឋមំ :

- កុដជដិល បឋមំ មំ ជដាសុ អក្កមសិ (១/៥៨) ។

- កស្ស នុ ខោ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ (១/១២៣)។

- អគ្គធម្មស្ស បឋមំ បដិវិជ្ឈនត្ថមេវ បត្តនំ (១/១៤២)។

- បឋមំ ខេត្តំ កសាបេតព្វំ (១/២០០)។

- បឋមំ តថាគតេ អាឃាតំ ពន្ធិត្វា បក្កាមិ (១/២០៥)។

សព្វបឋមំ :

- អគ្គធម្មំ បន អរហត្តំ សព្វបឋមំ បដិវិជ្ឈិតុំ បត្តេត្វា (១/១៣៩)។

- សព្វបឋមំ ឧប្បន្នំ ចត្តាឡីសវស្សសហស្សាយុកំ កកុសន្ធំ (១/៤៨)។

បុព្វេ :

- បុព្វេ អក្ខីនិ ថោកំ រជ្ជីសុ (១/៣០)។

- បុព្វេ អនាបត្តីតិ វត្វា ឥទានិ អាបត្តីតិ វទតិ (១/៧៧)។

- បុព្វេបេស មម អនុកិរិយំ កាតុំ វាយមិ (១/២១១)។

និរន្តរំ :

- ថេរោបិ ឥតរេ សដ្ឋីភិក្ខូ និរន្តរំ ឱវទតិ (១/១៨)។

- សោ និរន្តរំ បីតិយា ផុដ្ឋសរីរោ (៣/៣០០)។

- ភិក្ខូ សត្តរត្តិន្ទិវា និរន្តរំ បរិត្តំ ភណឹសុ (៤/១៧១)។

អភិណ្ហំ អភិក្ខណំ :

- **និគ្គណ្ឋា អភិក្ខណំ ឯវំ វទន្តិ** (៣/១៥១) ។
- **ថេរោ អភិក្ខណំ នំ ឱវទិ អនុសាសិ** (៤/២) ។
- **អថ ច បន មំ សត្ថា អភិក្ខណំ តុច្ឆបោឋិលាតិ វទេតិ** (៧/១០៨) ។
- **តស្ស អភិណ្ហំ គិហិភាវេ អាទីនវំ កថេសិ** ។
- **វេលំ បមាណំ អកត្វា អភិក្ខណំ សម្មូឡ្ហោ វិចរតិ** (៦/៥២) ។
- **ទ្វេ ទារកា អភិក្ខណំ គុឡកីឡំ កីឡន្តិ** (៧/១៥៧) ។
- **អថ នំ ភិក្ខូ តត្ថ អភិណ្ហំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា** ។

និច្ចំ, និច្ចកាលំ, សព្វកាល, សទា :

- **តេសំ ទិន្នំ ទិន្នំ ភិក្ខុសហស្សានំ និច្ចំ បញ្ញត្តា-នេវាសនានិ** (១/៥) ។
- **សាមាវតី មេ និច្ចំ ឱតារមេវ គវេសតិ** (២/១០៤) ។
- **អបលាយនត្ថាយ បនស្ស និច្ចំ សជ្ឈាយំ ករេយ្យាសិ** (២/១៤៥) ។
- **និច្ចកាលំ អទេន្តា សត្ត សំវច្ឆរានិ ទេថ** (១/១៤៥) ។
- **អយំ និច្ចកាលំ មយា កតំ វត្តំ អត្តនោ កតំ វិយ ទស្សេតិ** (៣/១៩៤) ។

- និច្ចកាលំ បសាធេតុំ ន សក្កា (៣/១១១) ។

- ភិក្ខុនា នាម ន សព្វកាលំ សម្ពជ្ជន្តេន វិចរិតុំ វដ្ដតិ (៦/៥២) ។

- សាយំបាតំ សព្វកាលេ យាគុភត្តខាទនីយតុម្ពុល-គន្ធមា... (៦/១២៨) ។

- សារីបុត្តត្ថេរោ ច នាមេស សទាបិ អាចរិយាបូជកោ វ (១/១៣៤) ។

និពទ្ធំ :

- តេ និពទ្ធំ តមេវ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសន្តិ (១/១១) ។

- សោ និពទ្ធំ ញាតិគ្គាមេយេវ បិណ្ឌាយ ចរតិ (២/១៩០) ។

- សត្ថា និពទ្ធំ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធឹ ឥធាគច្ឆតិ (២/៩៨) ។

- សាបិ និពទ្ធំ អាសនសាលំ បដិជគ្គិ (៣/៤៤) ។

- ថេរោ និពទ្ធំ គន្ត្វា តាសំ ឧទ្ទេសំ ឧទ្ទិសតិ (៣/៧២) ។

ទេវសិកំ "រាល់ថ្ងៃ ប្រចាំថ្ងៃ"

- សាវត្ថិយំ ហិ ទេវសិកំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គេហេ ទ្វេ (១/២២០) ។

- **សោ កិរ ទេវសិកំ ពិម្ពិសាររាជានំ បាតោ ច អដ្ឋហិ សុមន...** (៣/២២៣) ។

- **ទេវសិកំ សោឡសកហាបណបរិព្វយេន បិណ្ឌបា-តោ ទីយតិ** (៥/១៤៨) ។

- **កតី បន ជនា សាវត្ថិយំ ទេវសិកំ ភាលំ ករោន្តិ** (៦/២១១) ។

ឃដ (នបុំ.) "ក្អមទឹក"

ឧ. **ឃដំ អាទាយ តិត្ថំ គច្ឆតិ** (៣/១៩៥) ។

- **សោឡសហិ គន្ធោទកឃដេហិ នហាបេត្វា** (២/៨៥) ។

- **តតោ បដ្ឋាយ សោណ្ណាយ ឃដំ គហេត្វា បានីយំ ឧបដ្ឋបេតិ** (១/៨៣) ។

ឧក្ខលិ (ឥ.)

- **អគ្គិសាលំ គន្ត្វា ឧក្ខលី ធោវិត្វា ឧទកំ ទត្វា** (២/២៤៣) ។

- **អត្ថិ នុ ខោ ឧក្ខលិយា តលេ ឈាមកសិត្ថានិ** (៧/៥៣)។

រជត (នបុំ.)

- **ភគវា រជតបដ្ដបរិក្ខិត្តោ វិយ ហុត្វា បាយាសិ** (៣/២២៥) ។

- **ឯកំ វេជតខចិតំ ឯកំ មណិខចិតំ** (៧/៤៥) ។

ហិរញ្ញ (នបុំ.)

- **ត្វំ បន ហិរញ្ញសុវណ្ណំ វិក្កីណាន្តោ និសិន្នោសិ** (៤/២២៣) ។

- **តានិសំ ហិរញ្ញេន កហាបណេន កយវិក្កយម្បិ នត្ថិ** (ម,១) ។

វិធីប្រើកិរិយាសព្ទ

និស្សាយ អាស្រ័យវត្ថុមានរូបអាស្រ័យត្រកូលបុគ្គល គ្រឿងឧបភោគបរិភោគ ។

- **សាវត្ថឹ និស្សាយ បញ្ចវីសតិ វស្សាវាសេ វសិ** (១/៥) ។

- **ឥមានិ កុលានិ និស្សាយ តវនិស្សរណំ ករិស្សាមិ** (១/១១) ។

- **ឥមំ កុលបុត្តំ និស្សាយ ធម្មយាគោ មហា ភវិស្សតិ** (១/៣៩) ។

ឧបនិស្សាយ "ចូលទៅអាស្រ័យ , អាស្រ័យទីកន្លែង"

- **ថេរេន ឧបនិស្សាយ ទុគ្គបុព្វគាមំ សម្បាបុណិ** (១/២១) ។

- **នគរំ ឧបនិស្សាយ ចសិតុកាមោ** (**១/៥៦**) ។

- **សត្ថា សេតព្យនគរំ ឧបនិស្សាយ សីសបាចនេ វិហរន្តោ** (**១/៩៥**)។

បដិច្ច "អាស្រ័យហេតុការណ៍ បុគ្គល"

- **ទ្វិន្នំ កុលានំ គុណាមហន្តតំ បដិច្ច** (**១/៥**) ។

- **ឥមស្មឹ អនុកម្បំ បដិច្ច** (**១/៥៩**) ។

- **សា អនុទ្ទយំ បដិច្ច តំ គហេត្វា តស្សា អទាសិ** (**២/១០៩**) ។

- **ចិញ្ចមាណវិកំ បដិច្ច សមណស្ស គោតមស្ស អវណ្ណំ** (**៦/៦៨**) ។

អន្វាយ "អាស្រ័យសេចក្តីចំរើន ការនៅរួមគ្នា"

- **តេ ឧភោបិ ទុឌ្ឍិមន្វាយ សព្វសិប្បានំ បារំ** (**១/១២៦**) ។

- **ឧតិន្នំ ចោ សំវាសមន្វាយ បុត្តាបិ ជាយិស្សន្តិ** (**១/១៨៣**) ។

- **សំវាសមន្វាយ តស្សា កុច្ឆិស្មឹ បតិដ្ឋាសិ** (**២/១២៩**) ។

អាគម្ម "អាស្រ័យសេចក្តីចំរើន, វត្ថុមិនមានរូប វត្ថុដល់ព្រម"

- **អត្តនោ ជាតិកុលបទេសភោគយសវយសម្បត្តី អាគម្ម** (**២/៧៤**)។

- **សា គព្ភបរិបាកមាគម្ម តេន សត្ថី មន្តេសិ** (២/១២៩)។

បាវិសិ "ចូលទៅកាន់ទីកន្លែង"

- **ថេរោ នាសាយ តេលំ អាសិញ្ចន្តោ និសិន្នកោ វ អាសិញ្ចិត្វា អន្តោគាមំ បាវិសិ** (១/១៣) ។

- **អរុណុគ្គមនេ គព្ភំ បវិសិត្វា និសីទិ** (១/១២) ។

- **សោ បឋវី បវិសិត្វា អវីចិម្ហិ និព្វត្តិ** (១/២១៥) ។

ឧបាគមិ (**គម**) "ចូលទៅរក ចូលទៅជិត"

ឧបសង្កមិ (**កម**)

- **ឧបគន្ត្វា ច បន ថេរស្សាវិទូរេ បទសទ្ទំ អកាសិ** (១/២៥) ។

- **ឯត្តកេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ ឧបសង្កមិតុំ អយុត្តំ** (១/៨៧) ។

- **យន្នូនាហំ ឥមំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆេយ្យំ** (១/១៣០)។

- **ឥត្ថីសមីបំ ឧបគន្តុំ ន ឥច្ឆតិ** (៦/២១៤) ។

- **កស្សចិ សម្មុខីភាវំ ឧបគន្តុំ អសក្កោន្តោ** (៧/២៣) ។

សមាបជ្ជិ (**បទ**) "ចូលឈានសមាបត្តិ"

- **និរោធសមាបត្តឹ សមាបជ្ជិ** (១/១៥៧) ។

- **និសិន្នោ ហោតិ អញ្ញតរំ សមាធឹ សមាបជ្ជិត្វា** (៣/១៤១) ។

- **កាឡុទាយិត្ថេរោ ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា** (**៨/១៥២**) ។

អាមន្តេតិ (**មន្ត**) "ហៅមនុស្សក្នុងទីជិត (ឃើញគ្នា)"

- **វស្សូបនាយិកាទិវសេ តេ ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា** (**១/១១**) ។

- **តតោ សរទតាបសោ អន្តេវាសិកេ អាមន្តេសិ** (**១/១៥៦**) ។

- **សត្ថា អគ្គសាវកំ និសភត្ថេរំ អាមន្តេសិ** (**១/១៥៨**) ។

បក្កោសតិ (**កុស**) "ហៅក្នុងទីមិនឃើញគ្នា"

- **ព្រាហ្មណោ ឯកំ វេជ្ជំ បក្កោសាបេសិ** (**១/៣៦**) ។

- **សត្ថា... ទុត្តេ បក្កោសាហិ នេតិ អាហ** (**១/៨៨**) ។

- (**សរទតាបសោ**) **សព្វេ អន្តេវាសិកេ បក្កោសិត្វា** (**១/១៥៥**) ។

នេតិ អានេតិ (**នី**) "នាំវត្ថុមានជីវិតទៅ, មកនាំសាកសព"

- **អថ នំ** (**សាមណេរំ**) **គហេត្វា វិហារំ នេសិ** (**១/២០**) ។

- **អត្តនោ រុចិយា កុមារិកំ អានាបេសិ** (**១/៦៥**) ។

- **តមេនំ ញាតយោ ទារុតេលាទីហិ សទ្ធឹ សាយំ សុសានំ នេត្វា** (**១/១០០**) ។

- **សចេ មតសរីរំ អានេត្វា ឆឌ្ឌេន្តិ**(**១/៩៩**) ។

- **ឯវរូបឹ នាម តេ គ្រុទភឹ អានេស្សាមីតិ** (**១/១៨២**) ។

ហរតិ, **អាហរតិ** (**ហរ**) "នាំវត្ថុមិនមានជីវិតទៅ, មក នាំរឿងរ៉ាវ, នាំសត្វ"

- **អន្តោគាមតោ យាគុភត្តាទីនិ អាហរិត្វា ថេរំ ឧបដ្ឋហថ** (១/២៨) ។

- **និពទ្ធំ អម្ហាកំ គេហតោ យាគុភត្តាទីនិ ហរិយមានានិ** (១/៧៥) ។

- **បញ្ចហិ សកដសតេហិ ភណ្ឌំ អាហរន្តិ** (១/៩៥) ។

- **អតីតំ អាហរិ** (១/១១៣) ។

- **ឆន្ទំ ឧដ្ឋាបេត្វា កណ្ណកំ អាហរាបេត្វា** (១/១២១) ។

- **សគព្ភំ ឥត្ថី ភាលកតំ ឥស្វា ឈាបេស្សាមាតិ សុសានំ ហរឹសុ** (១/១៤២) ។

វិនេតិ (**នី**) "នាំទៅវិសេស (ទូន្មាន) នាំទៅរកទីល្អជាង"

- **តឹសជនេ ភទ្ទវគ្គិយកុមារេ វិនេសិ** (១/១២៤) ។

- **នន្ទោ សត្ថារា ទេវច្ឆរាហិ អាមិសំ កត្វា** (**វិនីតោ**) (១/១៧៩) ។

នីហរិ (**ហរ**) "នាំចេញស្តែង, នាំចេញមកទុកខាងក្រៅឲ្យឃើញ"

- **បុត្តំ នីហរិត្វា ពហិ អាលិន្ទេ និបជ្ជាបេសិ** (១/៣៣) ។

- **បារុបនវត្ថុំ នីហរាបេត្វា** (**១/១០០**) ។

- **ភាសាយានិ នីហរិត្វាភាមា អហោសុំ** (**១/១០៩**) ។

- **តេន នីហរិត្វា ឧស្សិតំ ភាសាវំ ឋិត្វា** (**១/១១៥**) ។

វហតិ (**វហ**) "នាំរបស់"

- **សោ** (**ពលិពទ្ទោ**) **ឯកំបិ ទិវសំ ទ្វេបិ បញ្ចបិ ទសបិ អឌ្ឍមាសំបិ វហន្តោ** (**១/៣៤**) ។

- **តស្សេវ គោ គព្ភិតោ កុម្ភតារំ វហតិ** (**១/១៧៩**) ។

- **ទារេន នំ** (**បុត្តំ**) **វហាម** (**២/២១**) ។

- **អានេហិ តាវ មេ បុត្តំ, វហិស្សាមិ នំ** (**២/២២០**) ។

អាវហតិ (**វហ**) "នាំផលវិសេសមកឱ្យ, នាំគុណល្អមក"

- **ឥទំ ហិ ចិត្តំ ទន្តំ សុខាវហំ ទន្តំ និព្វិសេវំ កតំ មគ្គផលសុខំ បរមត្ថនិព្វានសុខញ្ច អាវហតិ** (**២/២១០**) ។

- **សុគតគន្ធំ ធារណគន្ធំ បដិបត្តិគន្ធញ្ច ន អាវហតិ អផលំ ហោតិ** (**៣/៧៤**) ។

សម្បដិច្ឆិ (**ឥស**) "ទទួលពាក្យ , ទទួលរ៉ាប់រង"

- **សោ សាធូតិ សម្បដិច្ឆិត្វា** (**១/៨**) ។

បដិសុណិ (**សុ**)

- **សា សាធូតិ បដិស្សុណិត្វា** (**១/៦៦**) ។

បច្ចស្សោសិ (សុ)

- **សា សាធូតិ បច្ចស្សោសិ** (**១/៩៩**) ។

អធិវាសេសិ "ទទួលនិមន្ត ទទួលអញ្ជើញ ទទួលវត្ថុ"

- (**វស**) **តេបិ មយំ តថិស្សាមាតិ ន អធិវាសេសុំ** ។ **តោ គោត្តម អធិវាសេហិ មេ អជ្ជតនាយ ភត្តំ** (**១/៤៧**) ។

- **តាវ មេ ចត្តារោ បច្ចយេ អធិវាសេថ** (**១/១៤៤**) ។

- **ធីតរំ ឧប្បន្នសោកំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ** (**១/២២២**) ។

គហេត្វា អាទាយ "កាន់យក , ទទួលទុក , រៀន , ចាប់"

បដិគហេត្វា បរិគ្គណ្ហិ :

- **សីលានិ គណ្ហេយ្យាម** (**១/១១**) ។

- **អថ នំ គហេត្វា វិហារំ នេសិ** (**១/២០**) ។

- **សយំ បិណ្ឌបាតំ គហេត្វា គន្ត្វា** (**១/១៧**) ។

- **វេឡុវនារាមំ បដិគ្គហេត្វា** (**១/១២៦**) ។

- **បរិគ្គហិតុំ អសក្កោន្តី ។ តំ បរិគ្គហិតុំ សព្វេ ហត្ថី** (**១/៩៨/១១៥**) ។

- **ឧស សីលានិ សមាទាយ ។ ឯវំ សកលជម្ពូទីបំ បរិគ្គណ្ហិត្វា** (**១/១៤៦/១២៩**) ។

- **សកដេន វិហី អាទាយ ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហិត្វា** (**១/១៨៣**) ។

- **លោហិតំ ភាជនេន បដិគ្គហេត្វា** (**១/១៨៤**) ។

វិហរតិ វិហាសិ "ការនៅរបស់ព្រះអរិយ, នៅមានគុណធម៌"

- (**ហរ**)-**មយ្ហំ បន បុត្តោ មហាភាគ្យោ អសុភានុបស្សី វិហរតិ** (**១/១០៥**) ។

- **ឯវំ តេសុ កតិកំ កត្វា វិហរន្តេសុ សត្ថា... វិហរតិ** (**១/១៣០**) ។

- **សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ** (**១/១៧៦**) ។

- **ឯកស្មឹ សមយេ សាវត្ថឹ បត្វា ជេតវនេ វិហាសិ** (**១/៧០**) ។

វសិ (**វស**) "នៅបដិបត្តិធម៌, ការនៅបែបយពាវាស, ការនៅទូទៅ"

- **សត្ថា... សាវត្ថឹ និស្សាយ បញ្ចវីសតិ វស្សាវាសេ វសិ** (**១/៥**) ។

- **តទា សាវត្ថិយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ** (**១/៦**)។

- **សត្ថារា សហវាសំ វសិស្សាម** (**១/១៤៦**) ។

- **តាបសោ អដ្ឋ មាសេ ហិមវន្តេ វសិត្វា** (**១/៥៦**) ។

បដិវសតិ "នៅប្រចាំទី, តាំងសំណាក់នៅ"

- **តេន ខោ បន សមយេន សញ្ជយោ រាជគហេ បដិវសតិ** (**១/១២៨**) ។

- **សាវត្ថិយំ កិរេកោ អរិយោ នាម កេវដ្ដោ បដិវសតិ មង្គល** (**ឥ.១**) ។

អច្ឆិ (**អាស**) "នៅរស់ាប់រស់"

- **ពហិគេហំ បរិវារេត្វា រក្ខន្តោ អច្ឆតិ** (**១/១៨៦**) ។

- **មយា បេសិតកាលេ គមិស្សសិ, អច្ឆ តាវ** (**៤/៤៤**) ។

- **អថស្ស ពលនិកាយោ ពហិ ខន្ធាវារំ និវាសេត្វា** (**២/៦១**) ។

- **ឥមិនា ឧបាយេន អឌ្ឍមាសមត្តំ ភូមិយមេវ អច្ឆីសុ** (**២/១៣៦**) ។

អធិវសតិ "ការនៅរបស់មនុស្ស ឬទេវតា"

- **ទ្វារកោដ្ឋាកេ អធិវត្ថោ សុមនទេវោ** (**១/៧១**) ។

- **ឥមស្មឹ នទីបទេសេ អធិវត្ថា នាគា សុបណ្ណា ទេវតា ច** (**៣/១៧១**) ។

អជ្ឈាវសិ "នៅគ្រប់គ្រង , គ្រប់គ្រងជីវិតបែបឃរាវាស"

- **សក្កា គេហំ អជ្ឈាវសន្តេហេវ បុញ្ញានិ ភាតុំ** (១/៨) ។

- **សាវត្ថិយំ កិរ ឯកោ ឧបាសកោ ធម្មេន អគារំ អជ្ឈាវសតិ** (១/៧៤) ។

- **សចេ អយំ ទារកោ អគារំ អជ្ឈាវសិស្សតិ** (៤/១៨២) ។

និក្ខមិ , និក្ខម្ម (**កម**) "ចេញចាកស្ថានទី"

- **នារទោ រត្តឹ និក្ខមន្តោ តស្ស ជដាសុ អក្កមិ** (១/៥៧) ។

- **សត្ថា បត្តចីវរំ គហេត្វា និក្ខមិ** (១/៩០) ។

- (**ឧទកំ**) **ករីសំ អាទាយ អធោភាគេន និក្ខមតិ** (១/១៨៤) ។

នេក្ខម្ម, អភិនិក្ខមន, មហាភិនិក្ខមន "ចេញបួស, ចេញចាកកាម, ចេញទៅរកគុណដ៏ធំ"

- **នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ** (១/៧) ។

- **មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា** (១/១២២) ។

- **មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមន្តោ** (៤/១០) ។

- **ឆន្នសហាយោ អភិនិក្ខមន្តោ** (៦/៩៣) ។

- **ពោធិសត្តោបិ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមន្តោ សម្មាសម្ពោធឹ បត្វា** (៦/១៦៣) ។

វុដ្ឋាយ (**ឋា**) "ចេញចាកឈានសមាបត្តិ"

- **សត្ថា និរោធតោ វុដ្ឋាយ** (**១/១៥៨**) ។

វុដ្ឋាន "ការចេញចាកគភ៌"

- **គព្ភវុដ្ឋានញ្ច ឯកក្ខណេយេវ អហោសិ** (**២/១៥**) ។
- **ភគវា មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ** (**១/៣៧**) ។
- **តត្ថ មេ គព្ភវុដ្ឋានំ ភវិស្សតិ** (**៤/២១០**) ។
- **មាតុកុច្ឆិគតោ និក្ខមនញ្ច អហោសិ** (**៨/៥**) ។

និស្សរណ (**នបុំ.**) "ចេញចាកទុក្ខ , ចេញចាកការក្រវល់ក្រ-វាយផ្លូវលោកិយ"

- **ឥមានិ កុលានិ និស្សាយ ភវនិស្សរណំ ករិស្សាម** (**១/១១**) ។
- **បមត្តស្ស វដ្ដតោ និស្សរណំ នត្ថិ** (**២/១១១៣**) ។
- **អត្តនោ ទុក្ខនិស្សរណំ ករិស្សាមិ** (**៤/៧៥**) ។

អាចក្ខិ (**ចិក្ខ**) "ប្រាប់រឿងសំខាន់ , ការងារ , ប្រយោជន៍"

- **គេហំ គន្ត្វា ភរិយាយ តមត្ថំ អាចិក្ខិ** (**១/៣០**) ។
- **សចេ សុវណ្ណាការេន ភារាបេស្សាមិ** (**១/៣៥**) ។
- **អត្តនោ អភិរុចិតំ កុលំ អាចិក្ខិ** (**១/៦៥**) ។
- **យក្ខិនី សុព្ពុដ្ឋិទុព្ពុដ្ឋិភាវំ អាចិក្ខតិ** (**១/៧៥**) ។

- **អម្ហាកំ អាហារំ លតនាការំ អចិក្ខថ** (**១/១៤៨**) ។

- **ជដិលានំ កសិណាបរិកម្មំ អាចិក្ខិ** (**១/១៥១**) ។

អារោចេសិ (**រុច**) "និយាយរឿង , ប្រាប់រឿងរ៉ាវ"

- **អានាថបិណ្ឌិកាទីហិ បេសិតំ សាសនំ អារោចេត្វា** (**១/៨៩**) ។

- **មហាជាលាហិ គហិតកាលេ មយ្ហំ អារោចេយ្យាសិ** (**១/១០០**) ។

- **យោ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ , សោ អារោចេតុ** (**១/១៣០**) ។

- **អាយស្មា នន្ទោ ឧក្កណ្ឋិត្វា តិក្ខូនំ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ** (**១/១៧១**) ។

អព្ភាចិក្ខិ (**ចិក្ខ**) "ពោលប្រទូសរាយ , និយាយបង្កាច់"

- **ឯវរូបស្ស នាម មុសាវាទេន អព្ភាចិក្ខិនកស្ស តិក្ខុនោ** (**៤/១០៤**)។

- **តុច្ឆេន បរំ អព្ភាចិក្ខន្តោ** (**៧/១២១**) ។

- **សត្ថារំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ មញ្ញេ** (**៨/៣០**) ។

និវាសេត្វា (**វស**) "ស្លៀក"

- **សេតកានិ និវាសេត្វា** (**១/១០៣**) ។

- **អត្តនោ អននុច្ឆវិកំ និវាសេត្វា** (១/១១៣) ។

- **ទ្វេ កាសាយានិ និវាសេត្វា** (១/១៤៦) ។

បារុបិត្វា (**ប+អា+រុប**) "ដណ្ដប់"

- **និវាសេត្វា បារុបិត្វា វិចរតិ** (១/១១២) ។

- **កាសាវំ បារុបិត្វា និសិន្នស្ស សន្តិកា បរិបន្ថេន គវិតព្វំ** (១/១១៥)។

បរិទហិត្វា (**ធា**) "ស្លៀកដណ្ដប់"

- **កាសាយានិ អបនេត្វា គិហិនិយាមេន បរិទហិត្វា** (១/២៣) ។

- **វីតរាគានំ អនុច្ឆវិកំ វត្ថំ បរិទហិត្វា** (១/១១៥) ។

ភុញ្ជិ បរិភុញ្ជិ (**ភុជ**) "បរិភោគ , ប្រើប្រាស់ , ស៊ី"

- **ឧប្បន្នំ លាភសក្ការំ បរិភុញ្ជន្តោ** (១/៥៣) ។

- **មំ ទាសីភោគេន ភុញ្ជិស្សតិ** (១/៦៦) ។

- **បញ្ហាគោរសេ បរិភុញ្ជិតុំ ន លភតិ** (១/២៣០) ។

ខាទតិ (**ខាទ**) "ទំពារស៊ី , សត្វស៊ីអាហារ"

- **មម អណ្ឌានិ ខាទិត្វា** (១/៦៨) ។

- **ឯកំ សាលិគព្ភំ ផាលេត្វា ខាទិ** (១/១៣៩) ។

- **សូករេ វធិត្វា ខាទន្តោ** (១/១៨៣) ។

- **អញ្ញំ បុបន្នាម ន ខាទិស្សាមិ** (១/១៩៨) ។

- **សយំ មគមច្ឆកេយេវ បរិយេសិត្វា ខាទតិ** (២/១៨០) ។

- **សក្កា អម្ហេហិ ឥមំ គហេត្វា លោកំ ខាទិតុំ** (៨/២១៤)។

បិវតិ (បា) "ផឹក , ហុត , ក្រេប , បៅ"

- **បុត្តំ បាយមានា បិតា , បានីយានិ បិវាមិ** (១/៧១/៨៣) ។

- **តេ អមតំ បាយេត្វា** (១/២០៩)

- **យាគុំ បិវិ , ខាទនីយំ ខាទិ , ភត្តំ ភុញ្ជិ** (៦/៨៧) ។

អារុយ្ហ , អភិរុហិ (រុហ) "ឡើងកាន់ទីខ្ពស់"

- **ភណ្ឌកំ អារុយ្ហ , ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ** (១/១២២) ។

- **បុប្ផាសនំ អភិរុហថ , សយំ គិជ្ឈកូដំ អភិរុហិត្វា** (១/១២៥/២០៥)។

ឱរុយ្ហ (រុហ) "ចុះចាកទីខ្ពស់"

- **វិមានា ឱរុយ្ហ, ជាតស្សរំ ឱរុយ្ហ** (១/៤៩/១១៤) ។

- **ឥមាយ អហិមេខលាយ អាកាសតោ ឱរុយ្ហ** (១/២០៤) ។

ឱតរិ (**តរ**) "ចុះកាន់ទីទាប"

- **ចង្កមនំ ឱតរិ** (**១/២៨**) ។

- **ឆារកោ ឧច្ចិដ្ឋូទកំ ឱតារេន្តិ** (**១/៧៤**) ។

- **ឱតរិត្វា តថាគតស្ស បាទេ វន្ទិ** (**១/១០៩**) ។

- **បោក្ខរណីយំ នហាយិតុំ ឱតរីសុ** (**១/២១៤**) ។

ឧត្តរិ (**តរ**) "ឡើងចាកទីទាប"

- **អញ្ញេន ឋានេន ឧត្តរិត្វា គច្ឆេយ្យាសិ** (**១/៦២**) ។

- **នហាត្វា ឧត្តរិត្វា បុត្តំ គហេត្វា** (**១/៧១**) ។

- **ឱគាហន្តស្ស មេ ឧត្តិណ្ណស្ស ហត្ថិនិយោ កាយំ ឧបនិឃំសន្តិយោ** (**១/៨៣**) ។

បរិច្ចជិ (**ចជ**) "លះបង់របស់ថ្លៃច្រើន"

- **បាណសមំ បុត្តធារំ បរិច្ចជិត្វា** (**១/៦**) ។

- **អនេកកោដិសង្ខ្យំ ធនំ បរិច្ចជិត្វា** (**១/១១៨**) ។

- **បរិច្ចត្តោ ទានិ អហំ សមណេន គោតមេន** (**១/២០៥**)។

- **អត្តនោ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា** (**១/២០៥**) ។

វិស្សជ្ជិ (**សជ្ជ**) "លះបង់ , ដោះប្រស្នា , ចំណាយ"

- **អនាថបណ្ឌិកមហាសេដ្ឋីនា ចតុប្បញ្ញាសកោដិធនំ វិស្សជ្ជេត្វា** (**១/៤**) ។

- ថេរំ ទិស្វេជ្ជា ខិហារំ គន្ធា , យដ្ឋិកោដី ទិស្វេជ្ជា (១/១៤/២២) ។

- ឯកំ វត្ថំ ទិស្វេសិ, ចីវរំ សំហរិត្វា សត្ថី ទិស្វេជ្ជិ (១/៣៩/១១៥) ។

- តេសំ បញ្ហំ ទិស្វេត្តិ, យាវ កណ្ណស្ស ទិស្វេជ្ជនា តាវ គន្ទ្រតំ ទិចរិតុំ ទិស្វេសិ (១/១២៩/១៨០) ។

បហាយ , ឱហាយ , ហិត្វា (ហា) "លះបង់ស្រឡះ"

- សព្ពំ កិរ បហាយ គន្តព្វំ (១/៩៦) ។

- អសារំ បហាយ សារមេវ គណ្ហិត្ថ (១/១៦៥) ។

- ធម្មទេសនំ សុត្វា កាមេ បហាយ (១/២២៥) ។

- តំ អន្តរាមគ្គេ ឱហាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ធា (៣/២១៥) ។

- វាសី បហាយ ផរសុំ គណ្ហន្តោ ផរសុំ ហិត្វា វាសី គណ្ហន្តោ (៤/៣៧) ។

ឱហីយិ (ហា) ក្រាញនៅ

- សយំ ទិហារេ ឱហីយិត្វា ឧណ្ហំ គហេត្វា (៣/១៩៧) ។

- ឯកោ បុណ្ណោ នាម ទាសោ ឱហីយិ (៧/៤៧) ។

- តេសុ ឯកោ តត្ថេវ ឱហីយិ (៧/៩៥) ។

វិជហិ, **ជហិត្វា** (**ហា**) "លះបង់រាងកាយ, លះបង់ខ្សែភ្នែក, លះបង់ភាពចាស់"

- **សត្ថរិ ចក្ខុបថំ វិជហន្តេ** (១/៩១) ។

- **តេ បេតត្តភាវំ វិជហិត្វា** (១/១៥០) ។

- **បុរិមបកតឹ ជហិត្វា ឯវំ កិលិដ្ឋំ ជាតំ** (២/១៣៧) ។

- **អត្តភាវំ វិជហិត្វា អញ្ញាតកវេសេន តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា** (២/១០៥) ។

ឆឌ្ឌេតិ (**ឆឌ្ឌ**) "លះបង់វត្ថុអស់អាល័យ"

- **កចវរំ ឆឌ្ឌេន្តិ ។ សោ តត្ថេវ ឧណ្ហំ ឆឌ្ឌេត្វា** (១/៧៤/៨៧) ។

- **សចេ មតសរីរំ អានេត្វា ឆឌ្ឌេន្តិ ។ ឧណ្ហំ លោហិតំ ឆឌ្ឌេសិ** (១/៩៩,១៣៦) ។

ឱលោកេតិ (**លោក**) "មើលដោយភ្នែកធម្មតា (មំសចក្ខុ) មើលព្រោះមិនឃើញ"

- **វិហារំ គន្ត្វា ថេរស្ស វសនដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ** (១/១៤) ។

- **រាជា អត្តនោ ភាយកម្មាទីនិ ឱលោកេន្តោ** (១/៦០) ។

- **នាហំ មុខំ ឱលោកេត្វា ឧម្មិ** (១/១៤៧) ។

ဝောလောကေန္တော (**လောက**) "မើលដោយបញ្ញាចក្ខុ, ដោយញ្ញាណ"

- **ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ ဝောလောကေန္តော** (**១/៣៧**) ។

- **សោ** (**ពុទ្ធោ**)... **លោកំ ဝောလោកេន្តោ** (**១/១៥៣**) ។

- **ពុទ្ធានញ្ហ នាម ទ្វេ ဝារេ លោកဝោលោកនំ អវិជហិតំ** (**២/២៤៣**)។

ဝិលោកេត្វា (លោក)

- **បញ្ច មហាវិលោកនានិ ဝိលោកេត្វា** (**១/២០**) ។

អនុဝិលោកេត្វា (លោក)

- **សីហោ គិរ... ဝិជម្ភិត្វា ទិសា អនុဝិលោកេត្វា** (**៨/៧៩**)។

ឧល្លោកេតិ (លោក)

- **អជ្ជាបិ អាកាសមេဝ ឧល្លោកេតិ** (**៧/៤០**) ។

- **ဒ្វារេ និសីទិត្វា ឧទ្ធំ ឧល្លោកេសិ** (**៧/៥៥**) ។

ទិស្វា , **បស្សិត្វា** (**ទិស**) "ឃើញព្រោះមើលហើយ"

- **ចង្កមននិសីទនដ្ឋានមេဝ ទិស្វា សយនដ្ឋានំ អទិស្វា** (**១/១៤**) ។

- **អក្ខីហិ ន បស្សាមិ, បិតរំ ឧដ្ឌភាមា** (**១/២៩, ២២១**) ។

- **បស្សន្តស្សេဝ សរទតាបសស្ស** (**១/១៥៣**) ។

សម្បស្សមានោ (**សំ** + **ទិស** > **បស្ស**) ពិចារណាឃើញ

- **ខយវយំ សម្បស្សមានោ** (**១/១០១**) ។

- **នាហំ ភិក្ខវេ អញ្ញំ ឯកសទ្ទម្បិ សមនុបស្សាមិ** (**១/២១**) ។

សម្មសន្តោ (**មស**) "ពិចារណាសង្ខារ , រាងកាយ"

- **សង្ខារេ ន សម្មសតិ** (**២/២៤១**) ។

- **សុទ្ធចិត្តេន សង្ខារេ សម្មសន្តោ រក្ខេយ្យំ** (**២/២៤០**) ។

- **អត្តភាវំ សម្មសន្តោ និសីទិ** (**៤/៥៥**) ។

បច្ចវេក្ខន្តោ (**បដិ+អវ+ឥក្ខ**) ពិចារណាអាហារ

- **ឥទានិ បន យោនិសោ បច្ចវេក្ខមានា** (**១/៩៤**) ។

- **បច្ចវេក្ខន្តោ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា** (**៣/៦១**) ។

- **ភត្តបក្កិបនដ្ឋានំ បច្ចវេក្ខន្តោ និសីទិត្វា** (**៤/៥៩**) ។

ឧបធារេន្តោ (**ធរ**) , **អាវជ្ជេន្តោ** (**វជ្ជ**)

- **អត្ថិ នុ ខោ មយ្ហំ ឯត្ថ គតប្បច្ចយេន អន្តោតិ ឧបធារេន្តោ** (**១/៣៧**) ។

- **កស្ស នុ ខោ ឧបរិ សាខោ បតិស្សតីតិ ឧបធារេន្តោ** (**១/៥៩**) ។

- **សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឥមិស្សា បត្ថនាតិ អនាគតំ អាវជ្ជេន្តោ** (**៣/១២៧**) ។

- **កត្ថ នុ ខោ អតីតពុទ្ធា... ចស្សំ ឧបេន្តីតិ អាចជ្ជិត្វា** (**៦/១២៥**) ។

តីរេត្វា (**តីរ**) ពិចារណា , ក្តី , សេចក្តី

- **សោ ចិនិច្ឆយំ គន្ត្វា តំ អដ្ដំ តីរេត្វា** (**៣/២៩**) ។

ឧដ្ឋាយ (**ឋា**) ក្រោកចាកទីអង្គុយ , ចាកអាសនៈ , ធម្មតា

- **ឧដ្ឋាយ តេ បច្ចុគមនំ កតំ** (**១/៥៥**) ។

- **អនុមោទនំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ**

- **ឥទានិ អនោកាសោតិ ឧដ្ឋាយាសនា បក្ខមឹសុ** (**១/១៩១**) ។

សមុដ្ឋាយ (**ឋា**) ក្រោកឡើងព្រម

- **ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ យរាវាសំ ចិន្តេតិ** (**១/១០០**) ។

- **តំ ហត្ថី ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ តថាគតស្ស អភិសមា-ចារិកំ ករោន្តំ ឱស្វា** (**១/៨៥**) ។

បច្ចុដ្ឋាយ (**ឋា**)

- **ឥតរោបិ បឋមយាមេ ចង្កមិត្វា មជ្ឈិមយាមេ វិស្ស-មិត្វា បច្ឆិមយាមេ បច្ចុដ្ឋាយ សមណធម្មំ ករោតិ** (**២/១៥៨**) ។

- **ថេរោ បច្ចូសកាលេ បច្ចុដ្ឋាយ "សាមណេរំ..."** (**៤/១០៩**) ។

វុដ្ឋាយ (**ឋា**) "ក្រោកចេញចាកឈានសមាបត្តិ"

- **ភគវា មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ** (**១/៣៧**) ។

- **តាសំ អាការំ សល្លក្ខេត្វា សន្និសិន្នាសនា វុដ្ឋាយ** (**១/១០៩**) ។

- **បច្ចូសកាលេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ** (**១/១៥៣**) ។

និសីទិ (**សទ**) "អាការអង្គុយទូទៅ"

- **បរិសបរិយន្តេ និសីទិ ។ គព្ភំ បវិសិត្វា និសីទិ** (**១/៧,១៧**) ។

សន្និសីទិ (**សទ**) "អាការអង្គុយស្ងប់ស្ងាត់"

- **ចក្ខុបថំ វិយ សន្និសិន្នា អហោសុំ** (**២/២៣៨**) ។

- **សោ បនស្សោ សុប្បពុទ្ធំ ទិស្វា ច សន្និសីទតិ** (**៥/៦៨**) ។

គច្ឆតិ (**គម**) "ទៅតាមប្រក្រតី"

- **ភីរុ ភន្តេ គមនាការោ វោ បញ្ញាយតិ** (**១/២១**) ។

យាតិ(**យា**) "ទៅតាមបង្គាប់"

- **យាហិ អាវុសោ ។ តុម្ហេ បុរតោ យាថ** (**១/២៥, ១៣៣**) ។

អាគច្ឆតិ (**គម**) "មកតាមប្រក្រតី"

- **ខេតវនំ អាគន្ត្វា ។ អាគន្តុំ ន ឥច្ឆិ ភន្តេ** (**១/២៧,១៦៥**) ។

ឯតិ (**ឥ.**) "តាមបង្គាប់"

- **ឯថ , គច្ឆាម ។ សាមិ ទេវេន ឯហិ** (**១/២៣,៧១**) ។

ចរតិ (**ចរ**) "ត្រាច់ទៅមានកំណត់ទី , ប្រព្រឹត្ត"

- **វិហារចារិកំ ចរន្តោ ។ ឧបាសកោ នគរវីថិយំ ចរន្តោ** (**១/២៧,១១១**) ។

- **អនត្តិរតោ អហំ អាវុសោ ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ** (**១/១៧២**) ។

- **បិណ្ឌាយ ចរន្តេន វិហារិតព្វំ ឯសា បព្វជ្ជា នាម** (**១/១៩៨**) ។

វិចរិ (**ចរ**) **អាហិណ្ឌតិ** (**ហិណ្ឌ**) "ត្រាច់ទៅជិត, ទៅមិនកំណត់, ប្រព្រឹត្ត"

- **រោទន្តោ អាឡាហនេ វិចរិស្សតិ ។ តុច្ឆេ អសារេ វិចរថ** (**១/៣៧,១៣៤**) ។

- **ទិសាសុ វិចរិត្វា ។ អនាថសរីរានិ បដិជគ្គន្តា វិចរីសុ** (**១/៩៧,១៤២**) ។

- **តេ ចតូហិ ទ្វារេហិ និក្ខមិត្វា ទ្វេ តីណិ យោជនានិ អាហិណ្ឌិត្វា** (៤/១៩)។

- **រាជា តេនហិ គច្ឆថ នគរំ អាហិណ្ឌថាតិ** (៧/១៨៤)។

សំសរន្តិ (**សរ**) "ត្រាច់ទៅក្នុងភពផ្សេងៗ, ត្រាច់ទៅកើត ក្នុងភូមិផ្សេងៗ, អន្ទោលទៅ"

- **ទេវលោកា ទេវលោកំ សំសរន្តា** (១/៩៣)។

- **ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសរន្តី** (៣/២៣៣)។

សញ្ចរន្តិ (**ចរ**) "ត្រាច់ទៅមក"

- **ឧទកបរិស្សាវនាទីនិ ករោន្តី អបរាបរំ សញ្ចរតិ** (៦/១៨៣)។

ទេសេតិ,ឧទ្ទិសិ (**ទិស**) "សំដែងនូវវត្ថុមិនមានរូបនាមធម៌"

- **ពុទ្ធា ច នាម ធម្មំ ទេសេន្តា ។ ត្វំបិ ភិក្ខុ ធម្មំ ទេសេហិ** (១/៧,១៥៨)។

- **អគ្គសាវកដ្ឋានំ ឧត្វា បាដិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិ** (១/១៣៨)។

- **តាសំ ឧទ្ទេសំ ឧទ្ទិសតិ** (៣/៧២)។

- **បាដិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សាមិ** (៨/៣)។

ទស្សេតិ (**ទិស**) "បង្ហាញរូបធម៌"

- **វត្ថុំ ទស្សេត្វា សាខាយ វីជតិ ។ សត្ថារំ នោ ភន្តេ ទស្សេថ** (១/៨៤,៨៦)។

- **អឌ្ឍុឌ្ឍានិ បាដិហារិយសហស្សានិ ទស្សេត្វា** (**១/១២៥**) ។

ឧប្បជ្ជិ (**បទ**) **ឧប្បន្នោ** "ព្រះពុទ្ធទ្រង់ឧបត្តិ , កើតសុខទុក្ខ"

- **អគ្គិរោគោ ឧប្បជ្ជិ ។ បុត្តស្ស តេ រោគោ ឧប្បន្នោ** (**១/១២,៣៦**) ។

- **តិព្វា ខរា វេទនា ឧប្បជ្ជិ ។ យសស្ស ឥត្ថាគារេ សុសានសញ្ញា ឧប្បជ្ជិ** (**១/៦៨,១៤៣**) ។

- **ទ្វេ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ជីសុ ។ អធិមត្តំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជិ** (**១/១៤៤,១៧១**) ។

ឧទបាទិ (**បទ**) "ព្រះពុទ្ធឧប្បត្តិ, ញាណកើត, រោគកើតឡើង"

- **តស្ស សោឡសវស្សិកកាលេ បណ្ឌុរោគោ ឧទបាទិ** (**១/៣៦,១៧៦**)។

- **វិបស្សី ភគវា លោកេ ឧទបាទិ ។ ភគវតោបិ ខោ ញាណំ ឧទបាទិ** (**១/១៣៩,១៧៦**) ។

ជាតោ (**ជន**) "កើតហើយ កូនកើតចាកគភ៌ ក្លាយជា..."

- **បាបោ ជាតោសិ សាមណេរ ។ កស្មា អន្ធោ ជាតោ** (**១/២២,២៩**) ។

- (តិស្សោ) ទុព្ពចោបិ សុខេចា ជាតោ (១/៦៤) ។

- លោកេ ឯកសង្ខិយា អរហាន្តេសុ ជាតេសុ (១/១២៤) ។

វិជាយិ ជាយិ (ជន) "កើតហើយ កូនប្រសូតចាកផ្ទៃ"

- សា ឧសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ (១/៤) ។

- បុត្តំ នុ ខោ វិជាតា ឧទាហុ ធីតរំ (១/៦៩) ។

- ឧភិន្នំ វោ សំវាសមន្វាយ បុត្តាបិ ជាយិស្សន្តិ (១/១៨៣) ។

- សចេ មេ ធីតា ជាយិស្សតិ (២/៣០) ។

បេសេសិ (ប+ឥស) "បញ្ជូនរបស់, មនុស្ស, ញាណ"

- សោ តេលំ បចិត្វា បេសេសិ ។ អនាគតំសញ្ញាណំ បេសេត្វា (១/១៣.១៦០) ។

- ឥមេ (ភិក្ខូ) បូរេតរមេវ បេសិស្សាមិ (១/១៨) ។

- អនាថបិណ្ឌិកាទីហិ បេសិតំ សាសនំ អារោចេត្វា (១/៨៩) ។

បហិណិ (ហិ) "បញ្ជូនវត្ថុ, មនុស្ស"

- សោ មយ្ហំ សន្តិកំ ភញ្ញិទេវ បហិណិស្សតិ (១/១៩) ។

- មត្តំ អាចិក្ខិត្វា បហិណីសុ ។ អានន្ទត្ថេរស្ស សន្តិកំ បហិណីសុ (១/២០,៨៦) ។

- **បហិតេ បហិតេ តិក្ខត្តុំ បុរេ បហិណិត្វា ចតុត្ថវារេ** ... (**១/១៩៦**) ។

- **ថេរេ មុនប្បនំ សាសនំ បហិណន្តេ** (**១/២២៦**) ។

ឧយ្យោជេសិ (**យុជ**) "បញ្ជូនមនុស្ស, មានជីវិត"

- **ឧយ្យោជិតានំ ឯកសដ្ឋិយា អរហន្តានំ អន្តរេ** (**១/១៣០**) ។

- **តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា ថេរំ ឧយ្យោជេត្វា** (**១/១៣៣**) ។

បាតុរហោសិ (**ហុ**) "ប្រាកដរឿងអស្ចារ្យ , អំណាចឫទ្ធិ , បាដិហារ្យ"

បាតុភវិ (**ភូ**)

- **តត្ថ អន្តរហិតោ ជេតវនេយេវ បាតុរហោសិ** (**១/១៧៤**) ។

- **បញ្ចវីសតិយោជនិកំ វិមានំ បាតុរហោសិ** (**១/១៩៣**) ។

ឧបដ្ឋាតិ (**ឋា**) "ប្រាកដអាការមានរូប"

- **មុសលំ មុទ្ធំ បហរន្តំ វិយ ឧបដ្ឋាតិ** (**១/៧៤**) ។

- **ជីវន្តស្សេវ អវីចិមហានិរយំ ឧបដ្ឋាសិ** (**១/១៨៧**) ។

- **សា តស្ស ឧត្តមាតកសរីរំ វិយ ឧបដ្ឋាសិ** (**២/២២៦**) ។

- តំ កម្មំ មធុ វិយ មធុររសំ វិយ ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាបំ ឧបដ្ឋាតិ (៣/២៣៥) ។

បញ្ញាយតិ (ញា) "ប្រាកដរឿង , ឃើញប្រាកដ , ប្រាកដរូបធម៌"

បាកដោ (ករ)

- កឹ តន្តេ អយ្យានំ គមនាការោ បញ្ញាយតិ (១/១៩) ។

ខាយតិ (ខ្យា)

- តេនស្ស បុត្តោ មជ្ឈកុណ្ឌលិត្វេវ បញ្ញាយិត្ថ (១/៣៥) ។

- តថាគតស្ស តត្ថ ហត្ថិនាគេន ឧបដ្ឋិយមានស្ស វសនភាវោ សកលជម្ពូទីបេ បាកដោ អហោសិ (១/៨៦) ។

- ទេវទត្តស្សាបិ កម្មំ នេវ បាកដំ តថា រញ្ញោ មារាបិតត្តា ន វធកានំ បយោជិតត្តា, ន សិលាយ បវិទ្ធត្តា បាកដំ អហោសិ (១/២០៦) ។

- មាលាការស្ស គុណោ បាកដោ ន តវេយ្យ (១/២២៦) ។

- សោ សេដ្ឋិនោ អក្ខិម្ហិ កណ្ណកោ វិយ ខាយិ (២/៣៥) ។

- សោ វិសាខាយ មត្ថកមជ្ឈេ បព្វតកូដេ ឋត្វា នច្ចនមយូរោ វិយ ខាយតិ (៣/៩១) ។

- **យថា ចន្ទោ គគណមជ្ឈេ ឋិតោ... សព្វសត្តានំ ខាយតិ** (៣/១០៩)។

កថេតិ (**កថ**) "និយាយរឿងរ៉ាវ, ជាតក, សន្ទនា"

- **ឧភោបិ សារាណីយំ កថំ កថេត្វា** (១/៥៧)។

- **អនុបុព្វីកថំ កថេសិ ។ មធុរធម្មកថំ កថេន្តោ** (១/៧)។

- **ទេវទត្តំ អារព្ភ ពហូនិ ជាតកានិ កថេត្វា** (១/២១៣)។

ឱវទតិ (**វទ**) "ពោលដាស់តឿន, ទូន្មាន, ប្រៀនប្រដៅ"

- **ឥមាយ គាថាយ អត្តានំ ឱវទិត្វា** (១/១៧)។

- **ថេរោបិ ឥតរេ សដ្ឋិភិក្ខូ និរន្តរំ ឱវទតិ** (១/១៨)។

- **គរុកោ ខោ ទេវទត្តេ សច្ឆេកោនោតិអាទីហិ ឱវទិតោបិ** (១/២០៨)។

ភាសតិ (**ភាស**) "ពោលភាសិត, ដាស់តឿនចិត្ត"

- **មិត្តុប្ផាធីតាយ ភាសិតំ ឥមំ គាថំ សុត្វា** (១/១២១)។

- **ទេវទត្តំ អារព្ភ ភាសិតានិ សព្វានិ ជាតកានិ វិត្ថារេត្វា** (១/១៩៥)។

វណ្ណេតិ (**វណ្ណ**) "ពណ៌នា , ពោលបែបករី , ពោលដោយ វោហារ"

- **មគ្គវណ្ណំ វណ្ណេត្វា ។ អវីចិមហានិរយោ ទេវទូតសុត្តេន វណ្ណេតព្វោ** (១/១៦៧,១៨៦) ។

ភណតិ (**ភណ**) "ពោលជាបទ , ស្វាធ្យាយ , សូធ្យធម៌"

សជ្ឈាយតិ (**ស+អធិ+ឥ**)

- **សរភញ្ញំ ភណតិ** (៣/២២៥) ។

(**ស+អធិ+ឈេ**)

- **ឥទានិ សរភញ្ញំ ភណាហិ** (៣/៣០៣) ។

- **ឯកំ មេ សុត្តំ សជ្ឈាយថ** (១/១៩០) ។

- **ទ្វត្តឹសាការំ សជ្ឈាយន្តិ** (២/៧៨) ។

វាចតិ (**វាច**) "ប្រាប់អត្ថ , ប្រាប់ធម៌ , អានសៀវភៅ , បង្រៀន"

- **បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ ធម្មំ វាចេន្តោ វិចរតិ** (១/២២៥)។

- **អក្ខរានិ វាចេត្វា ។ សោ ភិរ... ធម្មំ វាចេសិ ។**

អាហ (**អហ , ព្រូ**) "ឆ្លើយតបសំណួរ , និយាយសន្ទនា , ពោលបើកលេខក្នុង"

- **ឯកមន្តំ និសិន្នោ អាហ ។ សោបិ តថេវាហ** (**១/៦០,១២៨**) ។

- **អសុកដ្ឋានញ្ច អសុកដ្ឋានញ្ច អាគតោ ភន្តេតិ អាហំសុ** (**១/២១៤**)។

រក្ខតិ (**រក្ខ**) **គោបេតិ** (**គុប**) "ថែរក្សា , ឃុំគ្រង"

- **អយំ សេដ្ឋី មំ អរក្ខិតពា្វដ្ឋានេ រក្ខតិ** (**១/៦**) ។

- **ធម្មោ នាមេស អត្តានំ រក្ខន្តំ រក្ខតិ** (**១/១៤១**) ។

- **សត្ថារំ រក្ខិស្សាមិ ។ បញ្ច សីលានិ រក្ខឹសុ** (**១/៨៤,១៤៣**) ។

- **តស្មា ត្វំបិ ចិត្តមេវ គោបេហិ** (**២/២១៧**) ។

- **ឥទំ ហិ ចិត្តំ គុត្តំ សុខាវហំ មគ្គផលនិព្វានសុខានិ អាវហតិ** (**២/២១៧**) ។

តិកិច្ឆតិ (**កិស**) "ពេទ្យរក្សារោគ , កែរោគ"

- **បុត្តស្ស តេ រោគោ ឧប្បន្នោ តិកិច្ឆាបេហិ នំ** (**២/៣៦**)។

- **និទានំ សល្លក្ខេត្វា រោគតិកិច្ឆនំ វិយ** (**២/១២៧**) ។

- **រាជា វេជ្ជេហិ តិកិច្ឆាបេតិ** (**៣/១៦**) ។

ឧស្សាបេតិ (**សិ**) , **ឧក្ខិបតិ** (**ខិប**) "លើកវត្ថុឡើង"

- **ធជបតាកំ ឧស្សាបេត្វា** (**១/៣**) ។

- **សេតច្ឆត្តំ ឧស្សាបយិស្សតិ** (**២/៦**) ។

- **សារណិកណ្ណំ ឧក្ខិបិត្វា** (**២/៦៤**) ។

- **សេតច្ឆត្តំ ឧស្សាបយិស្សតិ** (**២/៦**) ។

- **ឧភោ ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា** (**៤/២១៣**) ។

អារោបេតិ (**រុប**) "លើកឡើងកាន់..."

- **សណ្ហាសុខុមំ តិលក្ខណំ អារោបេត្វា** (**១/៨**) ។

- **កម្ពលក្ខជាគារំ អារោបេត្វា** (**១/៩៩**) ។

- **ឥមំ ទារកំ កត្តរសុប្បេន អារោបេត្វា** (**១/២៩**) ។

បកាសេសិ (**កាស**) "ប្រកាសពង្រីកសេចក្តីចំពោះមនុស្សពួកតូច"

- **នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ** (**១/៨**) ។

- **កថំ បកាសេន្តោ សព្វំ មជ្ឈកុណ្ឌលិវត្ថុំ កថេសិ** (**១/៤៨**) ។

- **ឧត្តរីបិ ថេរស្ស គុណំ បកាសេតុំ... ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ** (**៣/៦២**) ។

ឧគ្ឃោសេតិ (**ឃុស**) "ប្រកាសចំពោះមនុស្សច្រើន, ឲ្យដឹងទូទៅ"

- **ពារាណសិយំ បវិសិត្វា " ឯឡាលុកានិ គណ្ហាថាតិ "**

ឧគ្ឃោសេន្តោ (២/១៨២) ។

- **តេនហិ សាមណេរ ទីមំ ជាលេត្វា ធម្មស្សវនកាលំ**

ឧគ្ឃោសេហិ (៣/៣០១) ។

- **អថេកទិវសំ វិហារេ ធម្មស្សវនេ ឃោសិតេ**

ព្រហ្មណោ អាហ... (៥/១) ។

បរិយេសតិ (**ឥស**) "ស្វែងរកទាំងល្អអាក្រក់"

- **អម្ហេហិ បន ឯកំ មោក្ខធម្មំ បរិយេសិតុំ វដ្ដតិ**

(១/១២៧) ។

- **ឯកោ កិរ សាវត្ថីវាសី កុលបុត្តោ នដ្ឋគោណំ**

បរិយេសន្តោ (២/២២៣) ។

គវេសតិ (**គវេស**) "ស្វែងរកទោស , រកល្អ , អាក្រក់"

- **មោក្ខធម្មំ បន គវេសិតុំ វដ្ដតិ** (១/១២៨) ។

- **សាមាវតី មេ និច្ចំ ឱតារមេវ គវេសតិ** (២/១០៤) ។

- **រញ្ញោ ឱតារំ គវេសន្តោ វិចរតិ** (៣/៣២) ។

ឧប្បព្វជ្ជិ (**វជ**) "សឹកហើយអាចបួសវិញ , បួសសឹកៗ"

- **អហំ ភាតិកំ គហេត្វា ឧប្បព្វជ្ជិស្សាមិ** (១/៩៧) ។

- **សោ ឆក្ខត្តុំ បព្វជិត្វា ឧប្បព្វជិតោ** (២/២២៥) ។

ហីនាយ អាវត្តិស្សាមិ (វត្ត) វិព្ភមតិ (ភម) "សឹកទៅមិនត្រឡប់បួសវិញទេ"

- **សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិស្សាមិ** (១/១៧២) ។

- **សោ វិព្ភមិត្វា គេហំ បាវិសិ** (២/២២៧) ។

- **បវេណិ មេ នស្សិស្សតិ វិព្ភមិស្សាមិ** (៤/១៧៥) ។

រោធតិ (រុធ) "ឃុំ"

- **មនុស្សា ថេរំ ទិស្វា... បាទមូលេ បវឌ្ឍមានា រោធិត្វា** (១/១៧) ។

បរិរោធិ (រោធ) "ឃុំអាល័យ"

- **អនុគន្ត្វា បរិរោធិត្វា និវត្តឹសុ** (១/១៩) ។

កន្ទតិ (កន្ទ) "កន្ទក់កន្ទេញ"

- **នាគរា អរុណោ អនុគ្គច្ឆន្តេ... កន្ទឹសុ** (១/៥៩) ។

- **អថ មយំ មរណស្ស អភាយនកសត្តោ នាម នត្ថីតិ កន្ទិម្ហា** (១/១៩១) ។

អលង្ករោតិ (ករ), មណ្ឌយតិ (មឌ) "ប្រដាប់ខ្លួន, តែង ខ្លួន"

- **បសាធេតិ (សាធ) វិលន្ធតិ (បិលន្ធ)**

- **អត្តានំ អលង្ករោន្តី និសីទិ** (២/១០៩) ។

- **ឆហិ បន ទេវលោកេហិ ទេវតា ឆ រថេ អលង្ករិត្វា អានាយ** (១/១៩១) ។

- **អត្តភាវមេវ មណ្ឌយមានា វីតិនាមេសិ** (២/១៧៣) ។

- **កុមារំ មណ្ឌេត្វា បសាធេត្វា ។ សោ... មាលា បិលន្ធិត្វា** (៤/១១៦,១៣៧) ។

- **ឥមំ បុប្ផទាមំ បិលន្ធិត្វា អស្សបិដ្ឋេ និសិន្នោ** (៥/១១៥) ។

អភិសង្ខរោតិ (**ករ**) "តុបតែងទីកន្លែង , ប្រដាប់ផ្ទះ , សាលា, ថ្នាក់"

- **មាលាគន្ធវិលេបនាទីនិ អភិសង្ខរោតិ** (៧/១៧០) ។

- **បច្ចន្តនគរំ អភិសង្ខរោន្តា** (៧/១៩៩) ។

ចង្កមតិ (**កម**) "ដើរទៅមក , ចង្ក្រម , ដើរសង្រ្កម"

- **កោ ឥមស្មឹ** (**ឋានេ**) **ចង្កមតិ** (១/២៧) ។

- **ហិត្តិនោ អន្តោកុច្ឆិយំ សង្ឃី បុរិសា អបរាបរំ ចង្កមន្តិ** (២/៦០) ។

ធាវិ (**ធាវ**) **សន្ធាវិ ឧបធាវីសុ** "រត់ទៅ , ស្ទុះទៅព្រមគ្នា"

- **កឹ ឯសា ឥត្ថី បុរិសោ វិយ ធាវតិ** (៣/៨៤) ។

- **តំ គណ្ហិតុំ ឧបធាវមានា បវត្តិត្វា បតិ** (៦/២១) ។

- **វិរវន្តី ឥតោ ច ឥតោ ច សន្ធាវិ** (៧/១៦) ។

បក្ខន្ទិ (**ខន្ទ**) "ស្ទុះទៅ"

- **អន្តោវិហារាភិមុខី បក្ខន្ទិ** (១/៧១) ។

- **សក្កោហមស្មីតិ នទិត្វា អាកាសេ បក្ខន្ទិ** (២/១៨៤) ។

- **សោ ឯកវចនេនេវ បក្ខន្ទិត្វា** (២/៦៧) ។

លង្ឃេត្វា (**លង្ឃ**) , **ឧល្លង្ឃេត្វា** (**ឧ+លង្ឃ**) "លោតឡើង, ផ្លោះឡើងរំលង"

- **រាជង្គណេ ឧទកំ លង្ឃេត្វា** (២/២៥) ។

- **អសីតិហត្ថំ អាកាសំ ឧល្លង្ឃិត្វា** (៣/៨) ។

ឧប្បតិត្វា (**បត**) "ទៅដោយឫទ្ធិ , ទៅតាមអាកាស , ហោះទៅ"

អព្ភុគន្ត្វា (**គម**)

- **និសិន្នាសនា វុដ្ឋាយ ឥទ្ធិយា ឧប្បតិត្វា** (១/១០៩) ។

ឧដ្ឋាបេត្វា (**ឋា**)

- **សត្ថាបិ ឧប្បតិត្វា ជេតវនមេវ គតោ** (៣/៣៥) ។

- **សត្តតាលប្បមាណំ វេហាសំ អព្ភុគន្ត្វា ឱរុយ្ហ វន្ទិត្វា** (៣/២៥៣) ។

- **តូលបិចុ ទិយ អាកាសេ ឧឌ្ឌាបេត្វា** (**៦/១០៤**) ។

សេតិ, **សយតិ** (**សី**) **និទ្ទំ**, **ឧបេតី**, **និទ្ទំ ឧបគតោ** "ដេក, ដេកយ៉ាងស្រួល"

- **ធម្មចារី សុខំ សេតិ ។ និព្ពុយោទ និទ្ទំ ឧបគតោ ។**

- **យថាផាសុកដ្ឋានេ សយិត្វា កិមត្ថំ និទ្ទំ ន ឧបេន្តិ** (**៦/១០៤**) ។

សុបតិ (**សុប**), **និបជ្ជតិ** (**បទ**), **និទ្ទាយតិ** (**និទ្ទា**) "ដេក , ប្រព្រឹត្តលក់"

- **សចក្ខុកាលេ និបជ្ជិត្វា និទ្ទាយន្តោ** (**១/២៨**) ។

- **អត្តនោ វសនដ្ឋានំ បវិសិត្វា និបជ្ជិត្វា សុបតិ** (**២/១៥៨**) ។

- **តស្មឹ ខណេ តស្ស ភរិយា និបជ្ជិត្វា និទ្ទាយតិ** (**២/២២៦**) ។

- **មតមច្ឆកោ វិយ ហុត្វា ឧត្តានោ និបជ្ជិ** (**២/១៨០**) ។

- **និបន្នា និទ្ទាយិស្សន្តិ** (**៦/៨០**) ។

និទ្ទំ ឱក្កមិ (**កម**) , **សេយ្យំ កប្បេតិ** (**កប្ប**) **សីហសេយ្យំ កប្បេតិ**

- **តស្សា អង្កេ សីសំ កត្វា និទ្ទំ ឱក្កមិ** (**៦/២៤៧**) ។

- **និម្មិតោ សេយ្យំ កប្បេតិ** (៦/១២២) ។

- **តំ ទិវសំ សត្ថា... គន្ធកុដិយំ សីហសេយ្យំ កប្បេត្វា** (៣/៣៤) ។

សយនេ សយនគតា "ទីដេក, ទៅកាន់ទីដេក"

- **សយនេ និបន្នោ និទ្ទាយតិ** (២/៤១) ។

- **ខុទ្ទកមហល្លកទារកា សយនគតា ទ្វត្តឹសាការំ សជ្ឈាយន្តិ** (២/៧៨) ។

- **ចត្តារោ អបាយា សយនឃរសទិសា** ។

ឆិន្ទិត្វា (ឆិទ) "កាត់"

- **កទលិបត្តំ ឆិន្ទិត្វា ។ យាវ ឥទំ ពន្ធនំ ន ពន្ធតិ តាវទេវ ឆិន្ទិស្សាមិ** (១/៤៥,១២១) ។

អច្ឆិន្ទិត្វា "ដណ្ដើម , ប្លន់ , រិបយក"

- **ទីឃីតិស្ស កោសលរញ្ញោ រជ្ជំ អច្ឆិន្ទិត្វា** (១/៨០) ។

- **ទិន្នបរិហារំ អច្ឆិន្ទិត្វា ទាសទាសីហិ លទ្ធព្វមត្តមេវ ទាបេសិ** (៣/២៣) ។

បច្ឆិន្ទិត្វា "កាត់ផ្ដាច់"

- **សេដ្ឋី អាហារំ បច្ឆិន្ទិត្វា មច្ចុបរាយនោ ជាតោ** (២/៤៥) ។

(**អ**-បច្ច័យសកម្មធាតុ ប្រែថា "កាត់... ផ្តាច់")

ឆិទ +**យ** "បច្ច័យជាអកម្មធាតុវិញ ដាច់... ធ្លុះ..."

ភិន្ទតិ , **ភិន្ទីសុ** , **បរិភិន្ទីសុ** (**ភិទ**) "បំបែកទម្លាយ (សកម្ម-ធាតុ)"

អ-បច្ច័យ :

- **ន តាវិមំ បល្លង្កំ ភិន្ទិស្សាមិ** (**១/១២២**) ។
- **នាហំ អត្តនោ កថំ ភិន្ទិស្សាមិ** (**១/១៨២**) ។
- **អន្តរេ ឧម្មង្គំ ភិន្ទន្តិ** (**២/១៤៦**) ។
- **ថេរានំ បុរតោ ចាដឹ ភិន្ទីសុ** (**៣/៣១**) ។
- **រាជកុលេ បរិភិន្ទីសុ** (**៣/២៩**) ។
- **គហបតី បរិភិន្ទិស្សាមិ** (**៥/១៦**) ។

ភិជ្ជតិ, **ភិជ្ជិ**, **ភិន្នោ**, **ភិជ្ជីសុ**, **បភិជ្ជីសុ**, (**ភិទ** + **យ**) "បែកធ្លាយ (អកម្មធាតុ)"

- **សញ្ជយស្ស បរិសា ភិជ្ជិ** ។ **ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ** (**១/១៣៦,៧៨**) ។
- **អថស្ស អរតោគេ អដ្ឋីនិ ភិជ្ជីសុ** (**២/២៤៣**) ។
- **ឧភោ អក្ខបាទា ភិជ្ជីសុ** (**៦/៧២**) ។

- **អបុព្វំ អចរិមំ អគ្គិនិ ចេវ កិលេសា ច បតិដ្ឋឹសុ** (**១/១៧**) ។

- **បញ្ញោ ឯវំ និដ្ឋិត្វា គតោ ។ កឹការណា អដ្ឋីនិ តិន្នានិ** (**២/១២៣,២៤៧**) ។

- **នានា សមុទ្ទមជ្ឈេ តិដ្ឋិ ។ ឯរកបត្តំ និដ្ឋិត្វា គតំ** (**៦/៥,១៤៦**) ។

- **អសុកទិថីយំ អសុកស្មឹ នាម គេហេ ឧម្មត្តោ តិន្នោ** (**២/១៤៦**) ។

មុញ្ចតិ (**មុច+អ**) "ដោះ, លែង (សកម្មធាតុ)"

- **គីវតោ មុត្តាហារំ ឱមុញ្ចិត្វា** (**១/១២១**) ។

- **មុញ្ចាមហំ តន្តេ តគវន្តំ ឯតស្មា បដិស្សវា** (**១/១៧៦**) ។

មុច្ចតិ (**មុច+យ**) "រួច , រដោះ (អកម្មធាតុ)"

មុត្តោ (**មុច+ត**)

- **ន មេ មុច្ចិស្សតិ** (**១/៧០**) ។

- **អថាហំ មុត្តោ ឯតស្មា បដិស្សវា** (**១/១៧៧**) ។

- **សត្តសុ ឋានេសុ ត្វំ មរណតោ មុត្តោ** (**២/៥០**) ។

មុញ្ចតិ (**មុច + អ**) "ដោះ , លែង (សកម្មធាតុ)"

- វិជ្ជាចេះស្មើរគួរខំបំពេញ
  អកុសលមាននៅគួរលះចេញ
  ជួញបានចំណេញគួរខំជួញ ។
- ចង្រៃអ្វីមិនស្មើក្តីល្ងង់
  លង់អ្វីមិនស្មើសង្សារ ។
  អាវុធអ្វីមិនស្មើបញ្ញា
  កំព្រាអ្វីមិនស្មើអត់បុណ្យ ។

និយមន័យ

ភាសាខ្មែរ	:	ភាសាបាលី
អង្គុយឈ្ងោកមុខ	:	**អធោមុខោ និសីទតិ ។**
អង្គុយធ្មេចភ្នែក	:	**អក្ខីនិ និម្មិលេត្វា និសី-ទតិ ។**
អង្គុយបើកភ្នែក	:	**អក្ខីនិ ឧម្មិលេត្វា និសីទិ ។**
អង្គុយព័ទ្ធវង់	:	**បរិវារេត្វា និសីទិ ។**
អង្គុយគិតរកឧបាយ	:	**ធាយំ ចិន្តេន្តោ និសីតិ ។**
អង្គុយបំបៅដោះកូន	:	**បុត្តំ ធាយមានា និសីទិ ។**
ធ្វើដំណើរ	:	**មគ្គំ បដិបជ្ជតិ , មគ្គំ គណ្ហិ ។**
ដើរឈ្ងោក ឬឱនមុខ	:	**អធោមុខោ គច្ឆតិ ។**
ដើរត្អូញត្អែរ, ដើរថ្ងូរ	:	**និត្ថុនន្តោ គច្ឆតិ ។**
ឈរបោះមាត់	:	**មុខំ វិវរិត្វា តិដ្ឋតិ ។**
ឈររង់ចាំពេល	:	**វេលំ អាគមយមានោ**

តិដ្ឋាមិ ។

ឈរលើកជើងម្ខាង : **ឯកំ បាទំ ឧក្ខិបិត្វា**

អដ្ឋាសិ ។

ឈរអានសំបុត្រ : **បណ្ណំ វាចេត្វា អដ្ឋាសិ ។**

អង្គុយសរសេរសំបុត្រ : **បណ្ណំ លិខិត្វា និសីទិ ។**

ដេកគិតធម៌ : **ធម្មំ ចិន្តេន្តោ និបជ្ជិ ។**

ដេកស្ទកស្ទឹង (ឱបគ្រែ) : **បញ្ចំ ឧបគុយ្ហិត្វា និបជ្ជិ ។**

ដេកទទូរក្បាល : **សសីសំ បារុបិត្វា និបជ្ជិ ។**

ដេកគិតរកឧបាយ : **ឧបាយំ ចិន្តេន្តោ និបជ្ជិ ។**

បើកទ្វារ : **ទ្វារំ វិវរតិ ។**

បិទបង្អួច : **វាតបានំ បិទហតិ ។**

ពាក់ស្បែកជើង : **ឧបាហនំ អារុយ្ហ ,**

បាទុកំ អារុយ្ហ ។

ដោះស្បែកជើង : **ឧបាហនំ អបនេតិ,**

ឧបាហនំ បច្ចោរោហិ ។

អើតកក្រលេកមើល : **គីវំ ឧក្ខិបិត្វា ឱលោកេតិ ។**

ឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា	: **កលហំ ករោតិ , កថំ វឌ្ឍេតិ , វិវទតិ**
ដុតភ្លើង	: **អគ្គឹ ទេតិ , អគ្គឹ ករោតិ ។**
អុជភ្លើង	: **អគ្គឹ ជាលេតិ , ទីបំ ជាលេតិ ។**
ចាក់សោ ដាក់គន្លឹះ	: **យន្តកំ ទេតិ , កុញ្ចិកំ ទេតិ ។**
ធ្វើសម្លេងខ្លាំង	: **មហាសទ្ទំ ករោតិ ។**
ស្រែកខ្លាំង ឡូឡា	: **មហាវិរវំ រវិ ។**
សើចអស់សំណើច	: **មហាហសិតំ ហសិ ។**
ទទួលព្រមថា ល្អ	: **សាធូតិ សម្បដិច្ឆិ ។**
ទទួលនិមន្ត	: **អធិវាសេតិ , និមន្តនំ អធិវាសេតិ ។**
ចិញ្ចឹមជីវិត	: **ជីវតិ , ជីវិតំ កប្បេតិ ។**
មនុស្សជុះ	: **ឧច្ចារំ ករោតិ ។**
មាន់ជុះ	: **វច្ចំ ករោតិ , វច្ចំ**

បាតេតិ ។

ដំរីជុះ : **លណ្ឌំ បាតេតិ ។**

តម្លើងថ្លៃ : **មូលំ វឌ្ឍេតិ ។**

ដួសបាយ : **ភត្តំ វឌ្ឍេតិ , ឱទនំ វឌ្ឍេតិ ។**

ស្លាប់ខ្លួនឯង : **មរតិ , កាលំ ករោតិ , មរណំ គច្ឆតិ , ជីវិតក្ខយំ បាបុណាតិ ។**

សម្លាប់គេឱ្យស្លាប់ : **មារេតិ , ជីវិក្ខយំ បាបេតិ ។**

ត្រូវដាច់ក្បាល : **សីសច្ឆេទំ បាបុណាតិ ។**

ក្រោកព្រមគ្នា : **ឯកប្បហារេន ឧដ្ឋហឹសុ ។**

ញាក់ចិញ្ចើម : **ភមុកំ ឧក្ខិបតិ ។**

ផ្គងអញ្ជលី ប្រណម្យដៃ : **អញ្ជលឹ បគ្គណ្ហាតិ , អញ្ជលឹ ករោតិ ។**

សោយរាជ្យ : **រជ្ជំ ការេសិ ។**

លូកដៃចុះ : **ហត្ថំ ឱតារេតិ ។**

ដឹកដៃទៅ : **ហត្ថំ គហេត្វា គច្ឆតិ ។**

ពយកទៅ : **អទ្ទេនាទាយ គច្ឆតិ ។**

ខ្ញុំមានទ្រព្យ : **ធនំ មេ អត្ថិ, អហំ ធនវា, សធនោម្ហិ ។**

ស្ងាត់, ដេកស្ងៀម : **កថំ បច្ឆិន្ទតិ , តុណ្ហី ហោតិ , និស្សទ្ទោ និបជ្ជិ។**

ព្រុះ,ខាំជាយសំពត់ស្លៀក : **ភុស្សតិ , ភុក្ករោតិ , និវាសកណ្ណោ ឌំសតិ ។**

ព្យាយាម, ប្រឹងប្រែង : **ឃដេន្តោ, វាយមន្តោ, ឧស្សាហប្បន្តោ ។**

ឡើង ពាក់ ជិះ : **យានំ អារុយ្ហ , បាទុកា អារុយ្ហ ។**

ចុះចាកភ្នំ : **បព្វតា ឱរុយ្ហ , បច្ចោរោហតិ ។**

ខ្ញុំសើច : **សិតំ បាត្វាកាសិ , ហសិ, ហសាមិ ។**

ខ្ញុំយំ : **រោទាមិ , បរិទេវាមិ ,**

ភន្តាមិ ។

សោយសោកតក់ស្លុត : **ឧបន្នសោកោ ,**

ឧប្បន្នពលវសោកោ ,

ឧប្បន្នសំវេគោ,

សមុប្បន្នសំវេគោ ,

សញ្ជាតសំវេគោ,

ជាតសំវេគោ , ទុម្មនោ,

ទោមនស្សុប្បត្តោ,

សំវិគ្គមានសោ,

សំវេគ្គុប្បត្តោ,

សំវេគជាតោ,

សំវេគំ អាបជ្ជតិ ។

ចប់និយមន័យដោយសង្ខេប

វិធីរៀនភាសាបាលី

គោលសំខាន់ នៃវិធីរៀបរៀងភាសាបាលីមាន ៧ យ៉ាងគឺ :

១. លិង្គ

២. វចនៈ

៣. វិភត្តិ

៤. កាល

៥. វាចកៈ

៦. បច្ច័យ

៧. សម្ពន្ធ

១. លិង្គ

គោលសំខាន់ទាំង ៧ យ៉ាងនេះ យើងបានរៀនរួចសព្វគ្រប់តាមបែបរៀនភាសាបាលីភាគទី ១ ភាគទី ២ ភាគទី ៣ មកហើយតែសូមពិនិត្យជាថ្មីឡើងវិញ បើយើងចាំសព្វ

ហើយមិនស្គាល់ថាជាលិង្គអ្វីទេ មុខជារៀងបទវិសេសនៈ និងអព្ភន្តរកិរិយារបស់បទទាំងនោះ ពុំបានត្រឹមត្រូវឡើយ ដូចជា :

ភាសាខ្មែរថា : ទេវតាទាំងនោះកាលត្រាច់ទៅក្នុងសួននន្ទវ័ននោះ បានជួបព្រះថេរៈមួយអង្គហើយ ។ ភាសាបាលីថា : **តេ ទេវតា តស្មឹ នន្ទវនេ វិចរន្តា ឯកំ ថេរំ អបស្សឹសុ** ។

កែវមណីដែលគេទុកលើគ្រែនោះ រមៀលធ្លាក់ចុះលើផ្ទៃ (ក្តារក្រាល) ហើយ ។

តស្មឹ មញ្ចេ ឋបិតំ មណិ បរិវត្តេត្វា តលេ បតិ ។ យើងដឹងហើយថា ទេវតា ជាបុំ. ពហុ. ព្រោះប្រើបទវិសេស-នៈ ជា **តេ**, អព្ភន្តរកិរិយាជា **វិចរន្តា** ។ **មណិ** ជានបុំ. ឯក. ព្រោះប្រើបទវិសេសនៈ ដូចជា **ឋបិតំ** ។

ត្រូវកែ : **តេ** ជា **តា**, **វិចរន្តា** ជា **វិចរន្តិយោ**, **ឋបិតំ** ជា **ឋបិតោ** ។

សូមសង្កេតមើលប្រយោគខាងក្រោមនេះ :

១. ព្រះថេរៈឃើញស្រីម្នាក់ កំពុងធ្វើការងាររបស់ខ្លួន ហើយមិនចូលទៅរកឡើយ ។

ថេរោ ឯកំ ឥត្ថឹ អត្តនោ កម្មំ ករោន្តឹ ទិស្វា ន ឧបសង្កមិ ។

២. គោញីទាំងឡាយ បានឈរប៉ះទង្គិចគ្នាក្នុងទីប្រមាណ មួយឧសភៈ ។

ឧសភមត្តេ ឋានេ គាវិយោ អញ្ញមញ្ញំ ឧបនិឃំសន្តា អដ្ឋំសុ ។

៣. បពិត្រព្រះនាងម្ចាស់ សូមព្រះនាង មានសេចក្ដីសុខ មានអាយុវែង ។

អម្ម សុខី ហោហិ ទីឃាយុកា ។

៤. ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្ដាឧបាសិកាទាំងឡាយ ជាសោតាបន្នក៏មាន ជាសកទាគាមីក៏មាន ជាអនាគាមី ក៏ មាន ។

សន្តេត្ថ ភិក្ខវេ ឧបាសិកាយោ សោតាបន្នា , សន្តិ សកទាគាមី , សន្តិ អនាគាមី ។

ទាំង ៤ ប្រយោគនេះ ប្រើអព្ភន្តរកិរិយា និងវិកតិកត្តា ខុសលិង្គទាំងអស់ ត្រូវកែដូច្នេះវិញ ។

ប្រយោគទី ១ ត្រូវកែ **ភរោន្តំ** ជា **ភរោន្តី** ប្រយោគទី ២ ត្រូវកែ **ឧបនិយំសន្តា** ជា **ឧបនិយំសន្តិយោ** ។

ប្រយោគទី ៣ ត្រូវកែ **សុខី** ជា **សុខិនី**

ប្រយោគទី ៤ ត្រូវកែ **សកទាគាមី** ជា **សកទាគា-មិនិយោ** ។

អនាគាមី ជា **អនាគាមិនិយោ**

ក្រៅពីនេះ សូមសង្កេតមើលការប្រើលិង្គតទៅទៀតគឺ:

១. សព្ទណាប្រព្រឹត្តទៅបាន ២ លិង្គត្រូវយកលិង្គដែល លោកប្រើច្រើនជាង ដូចជា **សំវច្ឆរោ សំវច្ឆរំ** លោកប្រើ **សំវច្ឆរំ** ច្រើនជាង, **អគារោ អគារំ** លោកប្រើ **អគារំ** ច្រើនជាង, **ទិវសោ ទិវសំ** លោកប្រើ **ទិវសោ** ច្រើនជាងជាដើម ។

២. វិសេសនៈ វិសាមញ្ញ គឺបទវិសេសនៈជាអសាធារ-ណនាម បើសព្ទដើមជាលិង្គណា ត្រូវទុកឱ្យគង់រូបជាលិង្គនោះដដែលដូចជា :

សត្ថរិ អនុបិយំ នាម មល្លានំ និគមោ , តំ និស្សាយ... បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កជង្គលំ នាម និគមោ... (មង្គល ភាគទី ១) ។

៣. ប្រយោគសួរ ដែលអ្នកសួរមើលមិនឃើញ ឬមិនប្រាកដក្នុងចិត្ត បើសួរចំពោះមនុស្ស ប្រើបុំលិង្គដូចជា :

កោ ឯសោ (នរណានេះ) **អហំ មទ្ទី** (ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះមទ្រី) ។ បើសួរចំពោះវត្ថុ ប្រើ នបុំសកលិង្គ គឺ **កឹ** ដូចជា :

បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កឹ និមិត្តំ ? បាសាណោ ភន្តេ ។

កឹ បន ឥមស្មឹ គព្ភេ ហោតិ ? មញ្ជា ភន្តេ, ឯត្ថេតេ សាមណោរេហិ ហិយ្យោ ថបិតា ។

២. វចនៈ

រឿងវចនៈក៏មានបញ្ហា កាលបើប្រើវចនៈខុសហើយ ក៏ធ្វើឱ្យខូចសេចក្តីនៃរឿងបានដែរ ដូចជា ភាសាខ្មែរថា : អនាថបណ្ឌិកសេដ្ឋីក្តី វិសាខាមហាឧបាសិកាក្តី កាលនឹង

ទៅ (វត្ត) មិនធ្លាប់មានដៃទទេទៅ ដោយគិតថា "ភិក្ខុកំឡោះ និងសាមណេរទាំងឡាយ នឹងក្រឡេកមើលដៃយើង" ។

អនាថបណ្ឌិកសេដ្ឋីបិ វិសាខាបិ មហាឧបាសិកា (**វិហារំ**) **គច្ឆន្តា "ទហរសាមណេរា មយ្ហំ ហត្ថំ ឱលោកេស្សន្តីតិ"** (**ចិន្តនេន**) **តុច្ឆហត្ថា ន គតបុព្វា** (**ហោន្តិ**) ។ ខុសវចនៈពីរ គឺដៃរបស់អ្នកណាខ្លះ ? ដៃប៉ុន្មាន ? ត្រូវកែថា **នោ ហត្ថេ** ។

ពួកមនុស្ស ឃើញភិក្ខុដែលបរិបូរណ៍ដោយវត្តមានចិត្តជ្រះថ្លា ក្រាលអាសនៈ ហើយនិមន្តឱ្យគង់ (ពាក្យខ្មែរគ្មានវចនៈទេ) ។

មនុស្សា វត្តសម្បន្នេ ភិក្ខូ ទិស្វា បសន្នចិត្តា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា និសីទាបេសិ ។

សូមពិនិត្យមើលខុសត្រង់ណា

បទវិសេសនៈក្តី បទអព្ពន្តរកិរិយាក្តី បទកិរិយាធំគ្រប់គ្រងប្រយោគក្តី ត្រូវមានវចនៈស្មើគ្នានឹងបទប្រធាន តែបើបទប្រធានជាឯកវចនៈច្រើនបទ រួមដោយនិបាតសព្ទមាន **ច** ជាដើម ទើបអាចប្រើកិរិយាជា ពហុវចនៈបានដូចជា :

ភិក្ខុ ច សាមណេរោ ច សត្ថារំ ឧបសង្កមឹសុ ។

បើសម្ដែងសេចក្ដីគោរព ចំពោះបុគ្គលជាធំតែម្នាក់ អាចប្រើបទប្រធាន និងប្រើកិរិយាជាពហុវចនៈ បានដូចជា :

អនុថេរ សួរមហាថេរថា : **បស្សថ ភន្តេ តា អាបត្តិ-យោ** ?

ពេទ្យនិយាយនឹងព្រះចក្ខុបាលថា : **មា ភន្តេ ឯវមកត្ថ** ។

តាមការនិយមរបស់ភាសាបាលី បទខ្លះប្រើជាឯកវនៈម្យ៉ាងដូចជា :

ធម្មវិនយោ បុត្តទារោ ចតុប្បាទោ ភិក្ខុសង្ឃោ នាមរូបំ កុសលាកុសលំ សមថវិបស្សនំ ហិរោត្តប្បំ ជាដើម ។

សូមលើកទុកវចនៈវិបល្លាស អ្នកសិក្សាគួរសង្កេត ឱ្យបានច្រើន ដើម្បីការចេះក្រៃលែងតទៅទៀត ។

៣. វិភត្តិ

វិភត្តិមាននាទីបំបែក នាមសព្ទនិងកិរិយាសព្ទឱ្យមានទីបំផុតខាងចុងផ្សេងគ្នា នឹងមានពាក្យប្រែផ្សេងគ្នាដែរ ពាក្យ

ប្រែវិភត្តិនាម ហៅថា : អាយតនិបាត ពាក្យប្រែវិភត្តិ អាខ្យាត ហៅថា : កិរិយានុគ្រោះ ។

កាលបើប្រកបវិភត្តិខុស នឹងធ្វើឱ្យខូចអត្ថន័យ បើប្រើខុសចាកការនិយមនឹងធ្វើឱ្យខូចអត្ថរសភាសាដូចជា :

ភិក្ខុ អោយបាត្ររបស់ខ្លួនទៅ សាមណេរ

ភិក្ខុ អត្តនោ បត្តំ សាមណេរំ អទាសិ ។

ព្រះថេរៈហាមលោកថា : "ចូរលោកកុំធ្វើយ៉ាងនេះ"

ថេរោ នំ "មា ឯវំ ករោសីតិ" និវារេសិ ។

ការសន្សំបុណ្យ នាំសុខមកឱ្យ ។

បុញ្ញំ ឧច្ចយោ សុខោ ។ សូមកែតម្រូវ ។

គប្បីសង្កេតមើលក្បួនច្បាប់ផ្សេងៗ តើលោកប្រើវិភត្តិអ្វី ? ក្នុងទីណា ? ដើម្បីឱ្យត្រូវតាមគោលវេយ្យាករណ៍ និងវិធីសម្ពន្ធ ទាំងវិភត្តិនាម ទាំងវិភត្តិអាខ្យាត ។

វិភត្តិនាម

វិភត្តិនាម បំបែកនាមសព្ទនិងកិរិយាកិតកៈ វេលា ប្រើត្រូវប្រើប្រកបឱ្យមានលិង្គ , វចនៈ , វិភត្តិ ស្មើគ្នានឹងនាម-

នាម ជាម្ចាស់របស់ (គឺនាមនាមដែលប្រែចេញពាក្យអាយត-និបាត) ឧ. **ទាសកោ រុទន្តោ** ឬ **រុទំ** , **ទាសិកា រុទន្តី** ជាដើម ។

ឯភាសាខ្មែរ មិនមានអាយតនិបាត លិង្គ វចនៈ វិភត្តិទេ ដូចជា គេធ្វើការ, ខ្ញុំហូបបាយ , ស្វាមីឱ្យគ្រឿងប្រដាប់ទៅភរិយា , សាមណេរអង្គុយលើគ្រែជាដើម ។

អ្នកសិក្សាត្រូវប្រើសព្ទប្រកបនឹងវិភត្តិ ដោយខ្លួនឯងបែបណាត្រឹមត្រូវ :

- **សោ កម្មស្ស ករោតិ** ឬ **សោ កម្មំ ករោតិ** ។

- **អហំ ភត្តស្ស ភុញ្ជាសិ** ឬ **អហំ ភត្តំ ភុញ្ជាមិ** ។

- **សាមិកោ អាភរណំ ភរិយំ ទេតិ** ឬ **សាមិកោ អាភរណំ ភរិយាយ ទេតិ** ។

- **សាមណេរោ មញ្ចំ និសីទតិ** ឬ **សាមណេរោ មញ្ចេ និសីទតិ** ។

លោកខ្លាចចោរ : **ចោរំ ភាយសិ** ឬ **ចោរស្មា ភាយាសិ** ។

ខ្ញុំអត់ទោសឱ្យលោក : **តំ ខមាមិ** ឬ **ខមាមិ តេ** ។

ម្យ៉ាងទៀត ភាសាខ្មែរមិនមានពិធីកាច់វិភត្តិទេ ឯភាសា-បាលី មានវិធីកាច់វិភត្តិ ដូចជា **ឞុរ**-ធាតុនិយមប្រើឆដ្ឋីវិភត្តិចុះក្នុងអត្ថនៃតតិយាវិភត្តិ, ធាតុប្រកបដោយ **ណ្វា**, **ត្វ**, **យ្ម**-បច្ច័យជាដើម និយមកាច់ឆដ្ឋីវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថនៃទុតិយាវិភត្តិ ដូចជា :

ភាជន៍នេះពេញដោយទឹក : **ឥទំ ភាជនំ ឧទកេន បូរេតិ** (ខុស), **ឥទំ ភាជនំ ឧទកស្ស បូរេតិ** (ត្រូវ) ។

អ្នកធ្វើបាណាតិបាតកម្ម : **បាណាតិបាតកម្មំ ការកោ** (ខុស), **បាណាតិបាតកម្មស្ស ការកោ** (ត្រូវ) ។

អ្នកឱ្យនូវសេចក្តីសុខ : **សុខំ ទាតា** (ខុស), **សុខស្ស ទាតា** (ត្រូវ) ។

សព្វបាបស្ស អករណំ , **សុខោ បុញ្ញស្ស ឧច្ចយោ** ប៉ុណ្ណោះជាដើម ។

វិភត្តិអាខ្យាត

សព្ទដែលប្រកបដោយវិភត្តអាខ្យាត ធ្វើនាទីជាកិរិយាធំគ្រប់គ្រងប្រយោគ បើប្រកបវិភត្តិខុសហើយនឹងធ្វើឲ្យខូចសេចក្តី និងខុសពេលវេលា ព្រមទាំងវិធីសម្ពន្ធទៀតដូចជា :

មនុស្សជាបណ្ឌិតទាំងឡាយដឹងថា : "លោកដ៏ចម្រើនទាំងឡាយ កំពុងស្វែងរក សេនាសនៈចាំវស្សា" : **បណ្ឌិត-មនុស្សា "វស្សាវាសំ សេនាសនំ បរិយេសីសុ ភទន្តាតិ ញត្វា" ។បេ។**

សូមកុំធ្វើយ៉ាងនេះ : **មា ឯវំ ករោសិ** ។

១. កាលក្នុងកិរិយាអាខ្យាត គេអាចដឹងបានដោយសារវិភត្តិដែលប្រកបនឹងធាតុជាកិរិយាធំគ្រប់គ្រងប្រយោគ ។

២. កាលក្នុងកិរិយាកិតក : គេអាចដឹងបានដោយសារបច្ច័យដែលប្រកបនឹងធាតុ ជាកិរិយាតូចឬជាកិរិយាធំ ។

កាលក្នុងអាខ្យាត

កាលក្នុងអាខ្យាតមានពិស្តារក្នុងអាខ្យាតនិទ្ទេសរួចមកហើយក្នុងទីនេះ សូមរំលឹកឡើងវិញដោយសង្ខេបដូចតទៅ :

វត្តមានាវិភត្តិ ប្រើក្នុងរឿងដែលកំពុងប្រព្រឹត្តទៅដូចជា :

តទា សាវត្ថីយំ សត្ត មនុស្សកោដិយោ វសន្តិ ។ (ក្នុងខណៈដែលរឿងហេតុនោះកើតឡើងមនុស្ស ៧ កោដិ កំពុងនៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី) ។

អយំ មហាជនោ កុហឹ គច្ឆតិ (ខណៈសួរនោះមហាជនកំពុងដើរទៅ) ។

តស្មឹ សមយេ សត្ថា ។បេ។ ជេតវនមហាវិហារេ វិហរតិ (ក្នុងសម័យនោះ ព្រះបរមគ្រូកំពុងគង់នៅក្នុងជេតវនមហាវិហារ) ។

យោ យំ ឥច្ឆតិ , តស្ស តំ យថិច្ឆិតមេវ សម្បជ្ជតិ (ពេលនោះ ភិក្ខុអង្គណាប្រាថ្នាអ្វី ក៏សម្រេចតាមប្រាថ្នាភ្លាមៗ) ។

ពុទ្ធា ច នាម ធម្មំ ទេសេន្តា សរណសីលបព្វជ្ជាទីនំ ឧបនិស្សយំ ឱលោកេត្វា អជ្ឈាសយវសេន ធម្មំ ទេសេន្តិ (ព្រះពុទ្ធគ្រប់ៗ អង្គទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនេះ គ្រប់ពេលគ្រប់សម័យ) ។

ការសម្ដែងឧទាហរណ៍មកនេះ ដើម្បីឲ្យសិក្ខាកាមសង្កេតមើលវិធីប្រើវត្តមានាវិភត្តិប្រាប់បច្ចុប្បន្នកាល ក្នុងរឿងកំពុងប្រព្រឹត្តទៅកំពុងរស់នៅ និងសភាវៈធម្មតាប្រចាំលោក ។

បញ្ចមី. សត្តមីវិភត្តិសង្គ្រោះចូល បច្ចុប្បន្នកាលដែរ ។ **អជ្ជត្តនីវិភត្តិ** ក្នុងរឿងដែលកន្លងហួសទៅហើយប្រែថា : "ហើយ, បាន...ហើយ" ។

សាវត្ថិយំ កិរ មហាសុវណ្ណោ នាម កុដុម្ពិកោ អហោសិ (លោកមហាសុវណ្ណជាអ្នកមានទ្រព្យរួចស្រេចហើយ) ។

- **អថស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ ។**
- **សោ តស្សា គព្ភបរិហារំ អទាសិ ។**
- **សា ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ ។**
- **សេដ្ឋី អត្តនា ។បេ។ តស្ស បាលោតិ នាមំ អកាសិ ។**

ដោយច្រើន អជ្ជត្តនីវិភត្តិ សំរាប់ប្រើក្នុងផ្ទៃរឿង និទាន ឬសេចក្ដីផ្សេងៗ ដែលជាអតីតៈ ។ បរោក្ខា, ហីយត្តនីវិភត្តិ ប្រាប់អតីតកាលដែរ ប៉ុន្តែមានតិចតួច ។

ភវិស្សន្តិវិភត្តិ ប្រើក្នុងរឿងដែលមិនទាន់កើតឡើងក្នុងខណៈនោះដូចជាគំនិត ឬ សន្និដ្ឋានថានឹងកើតមានក្នុងអនាគត ។

គច្ឆន្តា ច "ទហរសាមណេរា នោ ហត្ថេ ឱលោកេស្សន្តីតិ" តុច្ឆហត្ថា ន គតបុព្វា ។

អហំ សត្ថុ សន្តិកេ បព្វជិស្សាមីតិ អាហ ។

កាលាតិបត្តិវិភត្តិ ប្រើក្នុងការលើកយករឿងចាស់មកពណ៌នាសាជាថ្មី ត្រូវមានប្រយោគ ២ , ប្រយោគទី ១ មាននិបាតបរិកប្ប គឺ **យទិ ចេ** ឬ **សចេ** ដូចភាសាខ្មែរថា :

បើគេខំប្រឹងរៀនពីក្មេង គេនឹងសប្បាយពុំខាន ។

សោ ចេ យានំ លភិស្សា , សោ អគច្ឆិស្សា (សេចក្តីស្មានជារឿងមិនពិតប្រាកដទេ) ។ **ស្សា** ច្រើនរស្សៈជា **ស្ស** ។

សចេ ហិ តុម្ហេ មាទិសស្ស ពុទ្ធស្ស សម្មុខីភាវំ នាគមិស្សថ អហិនកុលានំ វិយ ចេវំ , អច្ឆផន្ទនានំ វិយ , កាកោលូកានំ វិយ ច , កប្បដ្ឋិតិកំ វេរំ ចេវំ អភវិស្ស ។

កាលក្នុងកិតកៈ

កាលក្នុងកិតកៈ មាន ២ យ៉ាងគឺបច្ចុប្បន្នកាល និងអតីតកាលបែងចែកតាមបច្ច័យដែលប្រកបនឹងធាតុដូច្នេះ :

អន្ត , **មាន** បច្ច័យប្រាប់បច្ចុប្បន្នកាល ។

ត , **តវន្តុ** បច្ច័យ ប្រាប់អតីតកាល ។

សព្ទដែលប្រកបដោយបច្ច័យទាំងនោះ មានសេចក្ដីសម្គាល់ដូច្នេះ :

១. **អន្ត, មាន**-បច្ច័យប្រាប់អាការៈ ដែលកំពុងធ្វើ , កំពុងប្រព្រឹត្តទៅ ឬនឹងធ្វើក្នុងពេលខាងមុខដ៏ខ្លីប្រែថា "កាល... កាលនឹង..." ។

- **អហំ ធម្មំ សុណន្តោ បីតិ លភាមិ ។**

- **អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ ។**

២. **ត**-បច្ច័យប្រាប់អាការៈដែលធ្វើយូរហើយ ដេកយូរហើយ នៅយូរហើយ ជាដើម ដូចជា :

មាណវោ "កឹ ឱភាសោ នាមេសោតិ បរិវត្តេត្វា និបន្នោវ" ។

៣. **ត្វានិ**-បច្ច័យ ប្រាប់អាការៈដែលធ្វើហើយភ្លាមៗ បន្តបន្ទាប់គ្នាតាមលំដាប់ ដូចជា :

អថេកទិវសំ មហាបាលោ អរិយសាវកេ គន្ធមាលា-ទិហត្ថេ វិហារំ គច្ឆន្តេ ទិស្វា "អយំ មហាជនោ កុហឹ គច្ឆតីតិ" បុច្ឆិត្វា "ធម្មស្សវនាយាតិ" សុត្វា "អហំបិ គមិស្សាមីតិ" គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា បរិសបរិយន្តេ និសីទិ ។

កាលពិសេស

កាលពិសេស បានដល់កាលដោយឡែកចាកកាលដែលពោលរួចហើយ ដែលប្រើជាគូៗ គ្នាដូចជាសមានកាលកិរិយា ដូច្នេះ **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យជាគូនឹង **ត្វាទិ**-បច្ច័យ, **ត**-បច្ច័យជាគូនឹងកិរិយាអាខ្យាតជាដើម ។ កាលពិសេសនេះមានអត្ថន័យយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ចាត់ជាអត្ថរសរបស់ភាសាជាន់ខ្ពស់ គួរព្យាយាមធ្វើការចូលចិត្តឱ្យដល់ជម្រៅ បើមិនដូច្នេះទេ អាចធ្វើឱ្យខូចសេចក្តី ខូចអត្ថរសរបស់ភាសាបាន ។

១. **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យជាគូនឹង **ត្វាទិ**-បច្ច័យ (**អន្ត**, **មាន** + **ត្វាទិ**...)កាលបើគូប្រធានកំពុងធ្វើកិរិយាណាមួយស្រាប់តែកិរិយាដ៏ទៃទៀត កើតឡើងក្នុងខណៈ នោះដែរ, កិរិយាកំពុងធ្វើលោកឲ្យប្រើ **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យ , ឯកិរិយាមួយទៀតដែលកើតឡើងបន្ទាប់នោះ លោកឱ្យប្រើ **ត្វាទិ**-បច្ច័យ ដូចជា :

សោ ឯកទិវសំ នហានតិត្ថំ គន្ត្វា នហាត្វា អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ សម្បន្នសាខំ ឯកំ វនប្បតឹ ទិស្វា...

។បេ។ អាគច្ឆន្តោ ជាកិរិយាកំពុងធ្វើគឺកំពុងដើរមក ស្រាប់តែខណៈនោះ មានទិស្វាកើតឡើង, **ទិស្វា** ជា **ត្វាទិ**-បច្ច័យឃើញហើយក៏ធ្វើកិរិយាដទៃតទៅ បានសេចក្តីថា : ក្នុងខណៈកំពុងដើរមកបានឃើញ ។ ប្រើកាលខុសដូចជា ។បេ។ **នហាត្វា អាគន្ត្វា... ខនប្បតី ទិស្វា...** ក៏នឹងក្លាយ ទៅជា... ងូតទឹកហើយ ដើរមករួចស្រេចហើយទើបបាន ឃើញ... ដូច្នេះវិញ គឺមកដល់ផ្ទះហើយបានឃើញដើមឈើ ដុះកណ្តាលផ្លូវជាក្រោយ ។

រាជា បសេនទិកោសលោ ធម្មំ សុណន្តោ តំ សទ្ទំ សុត្វា "បុច្ឆថ នំ, កឹ ករិ តេន ឋិតន្តិ" អាហ (ខណៈព្រះរាជាកំពុងស្តាប់ធម៌ក៏បានឮសំឡេងនោះរួច ហើយទើបត្រាស់សួរ) បើរៀងថា... **ធម្មំ សុណិត្វា តំ សទ្ទំ សុត្វា...** បានសេចក្តីថា : ទ្រង់ស្តាប់ធម៌រួចស្រេចហើយទើប បានឮសម្លេងនោះ ។

២. **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យមកជាគូនឹងកិរិយាធំ (**អន្ត** , **មាន** + កិរិយាធំ) បើតួប្រធានរបស់ប្រយោគដែលមាន កិរិយា ២ ធ្វើ

រួមគ្នាកើតឡើងព្រមគ្នាឱ្យប្រកបកិរិយាតូចដោយ **អន្ត**, **មាន**-បច្ច័យ កិរិយាធំគ្រប់គ្រងប្រយោគជាបទអាខ្យាត ឬ **ត**-បច្ច័យ ដូចជា :

- **តស្មឹ សមយេ សត្ថា បវត្តិតប្បវរធម្មចក្កោ ជេតវនមហាវិហារេ វិហរតិ មហាជនំ សគ្គមគ្គេ ច មោក្ខមគ្គេ ច បតិដ្ឋាបិយមានោ** ។

- **វិសាខា សសុរំ វីជមានា ឋិតា តំ ថេរំ ទិស្វា អបគន្ត្វា អដ្ឋាសិ** ។

៣. **ត្វាទិ**-បច្ច័យ មកជាគូនឹង **អន្ត**, **មាន** ឬកិរិយាអាខ្យាតក្នុងករណីតួប្រធានមានកិរិយា ២ ធ្វើព្រមគ្នាកិរិយាមួយធ្វើស្រេចហើយប្រកប **ត្វា**-បច្ច័យ រៀងទុកខាងដើមកិរិយាមួយទៀត ធ្វើមិនទាន់ស្រេច ឬស្រេចហើយដូចគ្នា ប្រកប **អន្ត**, **មាន**, ឬកិរិយាអាខ្យាតហៅតាមសម្ពន្ធថា សមានកាលកិរិយា ដូចជា :

ឯកោ បច្ចេកពុទ្ធោ ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា និសីទិ (អង្គុយចូលឈាន) មិនមែនចូលឈានហើយ ទើបអង្គុយទេ ។

អម្ហ តវ សស្សុសសុរសាមិកានំ អគុណំ ទិស្វា ពហិ តស្មឹ តស្មឹ គេហេ ឋត្វា មា ភថេសិ (កុំឈរ និយាយ) ។

អថ មំ វញ្ញា ទិន្នបរិហារេន តថេវ ឧគ្ឃោសាបេត្វា ទិចរន្តំ មុនចិ រាជា បក្កោសាបេត្វា ។បេ។ (ការឃោសនាជាមួយកាលត្រេចទៅ ធ្វើព្រមគ្នាជា សមានកាល) ។

៩. **ត**-បច្ច័យ មកជាគូនឹងវត្តមានាវិភត្តិ (**តិ**-វត្តមានា **ត**-បច្ច័យ ប្រាប់រឿងអតីត: វត្តមានាប្រាប់រឿងបច្ចុប្បន្នទាំងពីរមកជាគូគ្នា) ។ បានសេក្តីថា : ជារឿងពិតយ៉ាងនេះបានកើតស្រេចហើយនឹងកំពុងធ្វើកិច្ចរឿងអតីត: វត្តមានាប្រាប់រឿងបច្ចុប្បន្នទាំងពីរមកជាគូគ្នា ។ បានសេចក្តីថា : ជារឿងពិតយ៉ាងនេះបានកើតស្រេចហើយ នឹងកំពុងប្រព្រឹត្តទៅក្នុង ខណៈនោះផង ដូចជា ភាសាខ្មែរថា ខណៈនេះអន្តរាយកើតឡើងហើយ ក្នុងស្រុកនោះ = **ឥទានិ អន្តរាយោ តស្មឹ គាមេ ឧប្បន្នោ ហោតិ** (អ្នកនិយាយបំណងថា វេលា និយាយនោះអន្តរាយកើតយូរហើយ នឹងកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ មិនទាន់អស់) ។

តន្តេ អហំ បុព្វេ សាមណេរោ , ឥទានិ បនម្ហិ គិហី

ជាតោ, **បព្វជន្តោបិចាហំ ន សក្ខាយ បព្វជិតោ មគ្គបរិបន្ថកយេន បព្វជិតោ ។បេ។** (ការសឹកជាគ្រហស្ថកើតមានរួចហើយ **អម្ហិ** ប្រាប់ថាការត្រឡប់ជាគ្រហស្ថ កំពុងតាំងនៅ, **បព្វជិតោ** លោកមិនដាក់ **អម្ហិ** ចូលមកទេ ព្រោះការបួសកន្លងផុតទៅហើយ មិនបានគង់នៅក្នុងពេលនោះទេ) ។

កុតោ អាគតោសិ ។ ពុទ្ធំ សរណំ គតោស្មិ ។

៥. **ត**-បច្ច័យ រួមជាគូនឹងភវិស្សន្តិវិភត្តិ (**ត** + **ភវិស្សន្តិ**) **ត**-បច្ច័យ ប្រាប់ដល់រឿងដែលមានមកយូរហើយ, **ភវិស្សន្តិ** ប្រាប់ដល់អនាគត ដែលមិនពិត ដូចជា :

អយំ មហោសទ្ធាយ ទេវកាយ បរិគ្គហិតោ ភវិស្សន្តិ (**បរិគ្គហិតោ** ប្រាប់ថាចូលនៅយូរហើយ, **ភវិស្សន្តិ** ប្រាប់ដល់ការគ្មេរគ្មាន់ថា មិនប្រាកដក្នុងចិត្ត) បើរៀងថា **តយាបិ ភោចិ និទ្ទោសោ បុរិមភវេ អកុដ្ឋោ ភវិស្សន្តិ បហដោ ភវិស្សន្តិ** ។

អជ្ជ អម្ហាកំ រាជភាវោ តុម្ហេហិ ញាតោ ភវិស្សន្តិ ។

៥. វាចកៈ

វាចកៈជាគោលសំខាន់ ក្នុងការរៀបរៀងប្រយោគ ឲ្យមានអត្ថន័យត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់ បើប្រកបសព្ទខុស វាចកៈ ឬ ប្រើវាចកៈខុសហើយ នឹងធ្វើអត្ថន័យខុសវត្ថុបំណង ដូចជាភាសាខ្មែរថា គេធ្វើការ រៀងជាបាលីថា **សោ កម្មន្តំ ករោតិ** តែបើប្រកបសព្ទខុសទៅជា **សោ កម្មន្តំ ករោ** ឬ **តំ កម្មន្តោ ករោ** ឬក៏ **តំ កម្មន្តោ ករោតិ** ប្រើខុសវាចកៈ ស្តាប់មិនបាន ។ **សោ** ជាប្រធានក្នុងកត្តុវាចកៈ **ករោ** ជាកិរិយាកម្មវាចកៈ ព្រោះជាសកម្មធាតុ បទប្រធានគួរតែ **កម្មន្តោ** អ្នកធ្វើត្រូវតែតតិយាវិភត្តិត្រូវរៀងជា **តេន កម្មន្តោ ករោ** ទើបជាប្រយោគកម្មវាចកៈ ឬជា **សោ កម្មំ ករេយ្យ** ប្រយោគកត្តុវាចកៈក៏បាន ។

បើយើងបានជួបភាសាខ្មែរហើយ សូមពិចារណាថា :

"**ឯទំ សុណឹ** ឬ **ឯទម្មេ សុតំ**" "បុណ្យដែលខ្ញុំធ្វើហើយគួរតែលោកម្ចាស់អនុមោទនា = **មយា កតំ បុញ្ញំ សាមិនា អនុមោទិតព្វំ**" ជាវាចកៈអ្វី ? គួរនិយាយ ចំពោះព្រះពុទ្ធឬទេ ? ហេតុអ្វីក៏ឲ្យព្រះពុទ្ធអនុមោទនាយក បុណ្យរបស់យើង ។

មានគោលកំណត់ឲ្យប្រើវាចកៈ ដូចតទៅ ៖

១. **កត្តុវាចកៈ** "កិរិយាសព្ទប្រាប់ដល់កត្តា" ក្នុងប្រយោគ ដែលមានកិរិយាសម្ដែងអាការៈ របស់អ្នកធ្វើជាគោលសំខាន់ ដូចជា **សូទោ ឱទនំ បចតិ** (កិរិយាបញ្ជាក់ដល់អ្នកធ្វើ គឺ **សូទោ**) ។ **ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ** (កិរិយាប្រាប់ដល់អ្នកធ្វើ គឺ **អហំ**) ជាដើមឲ្យធ្វើជាប្រធានរបស់កិរិយា ។

២. **កម្មវាចកៈ** "កិរិយាសព្ទប្រាប់ដល់អំពើដែលគេត្រូវធ្វើក្នុងប្រយោគនេះ កិរិយាជាសកម្មធាតុបញ្ជាក់ប្រាប់ដល់តួកម្ម (វត្ថុដែលគេត្រូវធ្វើ) ឲ្យឡើងជាប្រធានដូចជា ៖

- **អយំ ធម្មទេសនា ភន្តេ ភាសិតា** ។
- **តាត មយា សត្ថុ ធម្មទេសនា សុតា** ។
- **ឥធានេវេកោ គីតសទ្ទោ សូយិត្ថ** ។

ប្រយោគទាំងបីនេះបញ្ជាក់ដល់ **ទេសនា** និង **សទ្ទោ** ឲ្យឡើងជាប្រធានរបស់កិរិយា តែបើត្រឡប់ជាកត្តុវាចកៈ ថា ៖

- **ឥមំ ធម្មទេសនំ ភន្តេ ភាសតិ ៕**
- **តាត អហំ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុណឹ ៕**
- **ឥធានេវេកំ គីតសទ្ទំ អស្សុណិម្ហា ៕**

ប្រយោគទាំងបីនេះប្រាប់ដល់កត្តាគឺ អ្នកសម្ដែងអ្នកស្ដាប់ឲ្យឡើងជាប្រធានវិញ ។

ម៉្យាងទៀតមានប្រយោគ ដែលបញ្ជាក់ដល់វត្ថុដែលគេត្រូវធ្វើជាកម្មវាចកៈ តែត្រឡប់តែងជាកត្តុវាចកៈទៅវិញ ហៅថា ប្រយោគកត្តុក្រៅកម្មក្នុង, ព្រោះត្រូវការបញ្ជាក់ ដល់វត្ថុដែលបានកើតឡើងហើយ មិនទាន់សាបសូន្យទៅទេកំពុងតាំងនៅឡើយដូចជា :

- **រាជា នាគរេហិ មានិតោ ហោតិ ។**

- **ឥទំ សិក្ខាបទំ ភគវតា ភិក្ខូនំ បញ្ញត្តំ ហោតិ ។**

៣.**ភាវវាចកៈ** (កិរិយាសព្ទប្រាប់ភាវៈមាន , ជា) មិនបានប្រាប់ដល់កត្តា ឬកម្មឡើយ ជាកិរិយាអកម្មធាតុសម្ដែងអាការៈរបស់អនភិហិតកត្តា បើជាអាខ្យាតប្រកបវត្តមានាវិភត្តិ **តេ-អត្តនោបទ** ប៉ុណ្ណោះ ។

បើជាកិតកៈ ប្រើនបុំសកលិង្គ បឋមាវិភត្តិ ឯកវចនៈតែម៉្យាងដូចជា :

- **តេន ភូយតេ ។**

- (**អយ្យេន**) **ទិវា ន និទ្ទាយិតព្វំ ។**

- (**អយ្យេន**) **អក្កុសីតេន តវចិតព្វំ អារទ្ធវិរិយេន ។**

- **យេ ន ទេន្តិ, តេសំ ន ទាតព្វំ ។**

- **សុខំ តុញ្ជិតព្វំ ។**

៩. **ហេតុកត្តុវាចកៈ** (កិរិយាសព្ទប្រាប់អ្នកធ្វើឲ្យជាហេតុ) ប្រយោគនេះកិរិយាសព្ទប្រាប់អ្នកប្រើគេអោយឡើងជាប្រធាន, មិនបានដាក់បញ្ចូលតួកម្ម ឬការិតកម្មក្នុង ប្រយោគក៏មានខ្លះដូចជា :

- **សោ សត្ថុ ទានំ ទត្វា តុម្ហាកំ បាបេស្សតិ ។**

៥. **ហេតុកម្មវាចកៈ** កិរិយាសព្ទប្រាប់តួកម្មដែលត្រូវគេប្រើឲ្យអ្នកដទៃធ្វើ ជាបទប្រធានដូចជា :

- **អយំ ថូបោ បតិដ្ឋាបិតោ ។**

- **សុនន្ទាយ បោក្ខរណី ការិតា ។**

- **មយា តស្ស បណ្ណសាលា ឈាបិតា ។**

មុននឹងតែងប្រយោគជាវាចកៈណា ត្រូវគិតសេចក្តីជាភាសាខ្មែរ ឲ្យចូលចិត្តជាក់ច្បាស់ថា ប្រយោគនោះគេបញ្ជាក់អ្នកធ្វើ ឬតួកម្មជាដើម ហើយតែងប្រយោគជាវាចកៈ នោះៗទៅ ឲ្យត្រឹមត្រូវតាមវេយ្យាករណ៍ ដូចបានពោលមករួចហើយ ។

៦. **បច្ច័យ**

បច្ច័យអាខ្យាត ជាគ្រឿងសំគាល់វាចកៈទាំង ៥ ដូច្នេះ

បច្ច័យ ១៥ ប្រចាំពួកធាតុ និង **ខ**, **ឆ**, **ស**, **អាយ**, **ឦយ**, **អាល**, **អារ**, **អល** សម្រាប់សំគាល់កត្តុវាចកៈ ។

យ-បច្ច័យ សម្រាប់សម្គាល់កម្មវាចកៈ និងភាវវាចកៈ ។

ណេ, **ណយ**, **ណាបេ**, **ណាបយ**-បច្ច័យ សំគាល់ ហេតុកត្តុវាចកៈ ។

ណាបេ + **ឥ** + **យ**-បច្ច័យសំគាល់ហេតុកម្មវាចកៈ ។

បច្ច័យកិរិយាកិតកៈ សម្រាប់សំគាល់វាចកៈផង ប្រាប់កាលផង មានវិធីបំបែកតាមវិភត្តិនាម ត្រូវមានលិង្គ វចនៈ ដូចនាមនាមផងទៀត ។

អន្ត , **តវន្តុ** , **តាវី** សំគាល់កត្តុវាចកៈ និងហេតុកត្តុ-វាចកៈ ។

តព្វ , **អនីយ** សំគាល់កម្មវាចកៈ ភាវវាចកៈ ហេតុកម្ម-វាចកៈ ។

មាន , **ត** , **ត្វាទិ**-បច្ច័យសំគាល់បាន ៥ វាចកៈ ។

ហេតុកត្តុវាចកៈ និងហេតុកម្មវាចកៈ អាចចុះបច្ច័យប្រចាំ ពួកធាតុផង ការិតបច្ច័យផង ដូចជា : **ឧគ្គណ្ហាបេន្តោ** , **ឧគ្គណ្ហាបិយមានោ** , **ការិតោ** , **ការាបិតោ** ។

សូមចាំទុកថាបើប្រើបច្ច័យខុសធ្វើឱ្យខូចវាចកៈ បើវាចកៈខុសហើយក៏ធ្វើឱ្យប្រយោគខុសដែរ ។

ដូចជា **ករោតិ** , **ការេតិ** , **ករិយតេ** , **ការាបិយតេ** ជាដើម យើងចាំបាន ថា **ឱ-ណោ-យ-ណាបេ** + **ឥ** + **យ**-បច្ច័យចុះក្នុងវាចកៈអ្វី ? សព្ទអ្វីជាប្រធាន ? វត្តមានាវិភត្តិ ប្រាប់កាលអ្វី ? បើស្គាល់វាចកៈហើយនឹងបំពេញឱ្យជា ប្រយោគកត្តុ.កម្ម. គ្រប់បរិបូណ៌បានត្រូវមានបទអ្វីទៀត, ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវសម្ពន្ធឬទេ ។

៧. សម្ពន្ធ

ក្នុងការរៀងសព្ទចូលក្នុងប្រយោគ គេមិនសូវនឹកដល់គោលសម្ពន្ធទេ ដោយគិតថាមិនជាការសំខាន់ ។ ដើម្បីរៀបរៀងប្រយោគភាសាបាលីឱ្យបានល្អ គួរចៀសវាងកំហុស ៣ យ៉ាងគឺ កំហុសសព្ទ ១ កំហុសសម្ពន្ធ ១ កំហុសប្រយោគ ១ ។

កំហុសសព្ទ : សរសេរខុសដូចជា **ឥទ្វា** ជា **ឥទំ**, **សុចរិត** ជា **សុច្ចរិត**, **ទុក្ខត** ជា **ទុគត**, **វីរិយ** ជា **វិរិយ**, **សេដ្ឋិបុត្ត** ជា **សេដ្ឋីបុត្ត**, ជាដើមក្តី ប្រើលិង្គខុសដូចជា **សា កម្មន្តំ ករោន្តា**, **សោ ឥត្ថំ ភុញ្ជន្តី** ជាដើមក្តី, ប្រើវចនៈខុសដូចជា **បុរិសោ គាមំ គច្ឆន្តិ** ជាដើមក្តី, ប្រើសព្ទខុសអត្ថន័យដូចជាភាសាខ្មែរថា "ផឹកទឹក, គោ ស៊ីស្មៅ, គ្រែនៅក្នុងបន្ទប់" តែងថា "**ឧទកំ ភុញ្ជតិ**, **គោណោ តិណំ ភុញ្ជតិ**, **មញ្ចោ គព្ភេ វសតិ**" ជាដើមក្តី ហៅថា ខុសសព្ទ ។ **ឧទកំ បិវតិ**, **តិណំ ខាទតិ**, **គព្ភេ អត្ថិ** ។

កំហុសសម្ពន្ធដូចជាភាសាខ្មែរថា "សត្វស្លាបនៅលើដើមឈើ, ខ្ញុំទៅវត្ត" "**សកុណោ រុក្ខស្ស ហោតិ**, **អហំ វិហារេ គមិស្សាមិ**" ក្តី រៀងសព្ទខុសទីកន្លែង "ព្រះថេរនាំភិក្ខុទាំងឡាយទៅក្នុងទីនោះហើយគិតថា..." តែងថា "**ថេរោ ភិក្ខូ អាទាយ គន្ត្វា តត្ថ ចិន្តេសិ ។បេ។** ក្តី, កូនសេដ្ឋីបួននាក់ = **ចតុន្នំ សេដ្ឋិនោ បុត្តោ** (ខុសត្រង់ណា សូមកែតម្រូវ) កូនបួននាក់ ឬសេដ្ឋីបួននាក់, "បួន" ជាវិសេសនៈរបស់បទណា ត្រូវមាន

លិង្គ វចនៈ វិភត្តិ ស្មើគ្នានឹងបទនោះ ហេតុនេះទើបឈ្មោះថា ខុសវិធីសម្ពន្ធ ។

កំហុសប្រយោគៈ គឺប្រយោគដែលមានកំហុសសព្ទ និងកំហុសសម្ពន្ធក្តី ប្រើវាចកៈខុស ដូចជា **អាគតោ**, **គច្ឆតិ**, **បព្វជិតព្វោ** មិនមានប្រធានដូច្នេះក្តីរៀងសេចក្តីលេខក្រៅ, លេខក្នុងច្របូកច្របល់គ្នាក្តី ហៅថា ខុសប្រយោគ ។

អាគតោ និង **គច្ឆតិ** ជាកត្តុវាចកៈ តែមិនមានប្រធានត្រូវសម្ពន្ធដូចម្តេច ? **បព្វជិតព្វោ** ជាអកម្មធាតុមិនអាច ប្រើកម្មវាចកៈបានទេ , **តព្វ**-បច្ច័យប្រើជាកត្តុវាចកៈមិនបាន ដូច្នេះ **បព្វជិតព្វោ** ឈ្មោះវាចកៈអ្វីទៅ ។

សូមសង្កេតប្រយោគដូចតទៅនេះ :

-**តន្តេ អហំ បុព្វេ សាមណេរោ** ។ ខ្វះកិរិយា ។

-**តន្តេ បុព្វេ សាមណេរោ អហោសិ** ។ ខ្វះប្រធាន ។

-**ឥទានិ បនម្ហិ គិហី ជាតោ** ។ ខ្វះប្រធាន ។

-**ឥទានិ បន គិហី ជាតោម្ហិ** ។ ខ្វះប្រធាន ។

-**ឥមិនា ភារណេនាហំ ឥមិនា អតិសបិតោ** ។

- **ឥមិនា ភារណោន ឥមិនា អភិសបិតោម្ហិ** ។ ខ្ញុំ
ប្រធាន ។

ប្រយោគទាំងនេះ ត្រឹមត្រូវតាមវិធីសម្ពន្ធ និងអត្ថន័យ ព្រោះកិរិយាអាខ្យាតបង្គាប់ប្រធានបានគ្រប់គ្រាន់ហើយ ។

ជាដំបូង យើងត្រូវពិចារណា អត្ថន័យរបស់ប្រយោគ ដូចជា "កូនសេដ្ឋីបួននាក់" តើសេដ្ឋីបួននាក់មានកូនមួយ ឬ កូនបួននាក់របស់សេដ្ឋីម្នាក់ ? **ចតុន្នំ** ជា ច. ឆ. ពហុ. **សេដ្ឋីនោ** ជា ច. ឆ. ឯក. ឬ ប. ទុ. អា. ពហុ. **បុត្តោ** ប. ឯក. ។ បើកូនរបស់សេដ្ឋីទាំងឡាយបួននាក់ = **ចតុន្នំ សេដ្ឋីនំ បុត្តោ** ។ កូនទាំងឡាយបួននាក់របស់សេដ្ឋី = **ចត្តារោ សេដ្ឋីនោ បុត្តា** ។ ប្រយោគទាំងពីរនេះជាលិង្គត្ថៈ ដូចគ្នា តើប្រយោគណាមួយត្រឹមត្រូវ ? ។

១. សម្ពន្ធ **ចតុន្នំ** វិសេសនៈរបស់ **សេដ្ឋីនំ**ៗ សាមិ-សម្ពន្ធក្នុង **បុត្តោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។ ត្រូវតាមផ្លូវសម្ពន្ធ តែខុសអត្ថន័យ ។

២. សម្ពន្ធ **ចត្តារោ** វិសេសនៈរបស់ **បុត្តា** , **សេដ្ឋិនោ**

សាមិសម្ពន្ធក្នុង **បុត្តា**ៗ លិង្គត្ថៈ ត្រូវទាំងសម្ពន្ធទាំងអត្ថន័យ ។

មុននឹងតែងប្រយោគបាលី ត្រូវគិតសេចក្ដីខ្មែរឲ្យបានច្បាស់លាស់សិនទើបរិះរកសព្ទបាលី វិភត្តិ កាល ជាដើម រៀបរៀងជាប្រយោគ រួចហើយសម្ពន្ធមើល តើត្រឹមត្រូវតាមវេយ្យករណ៍ និងវិធីសម្ពន្ធ ឬទេ ។

លំហាត់

សូមរៀបរៀងប្រយោគកត្តុវាចកៈ ១ កម្មវាចកៈ ១ ហេតុកត្តុវាចកៈ ១, ហេតុកម្មវាចកៈ ១ ដោយសព្ទ : **បិតុ**, **បុត្ត**, **អក្ខរ**, **លិខ**, ហើយសម្ពន្ធ ។

ភាសាខ្មែរ

១. កត្តុ. កូនរបស់បិតាសរសេរនូវអក្សរទ. ។

២. កម្ម. អក្សរទ. គឺកូនរបស់បិតាតែងតែសរសេរ ។

៣. ហេតុកត្តុ. បិតាញុំាងកូនឲ្យសរសេរនូវ អក្សរទ. ។

៤. ហេតុកម្ម. អក្សរទ. គឺបិតាញុំាងកូនឲ្យសរសេរ ។

ភាសាបាលី

១. កត្តុ. ....។

២. កម្ម. ....។

៣. ហេតុកត្តុ. ....។

៤. ហេតុកម្ម. ....។

សម្ពន្ធ

១. កត្តុ. ....។

២. កម្ម. ....។

៣. ហេតុកត្តុ. ....។

៤. ហេតុកម្ម. ....។

លំហាត់

១. ខេមរបរិវត្តន៍

សត្តស្ស នាថោ ពុទ្ធោ ។

សត្តស្ស សាមិសម្ពន្ធក្នុង **នាថោ**ៗ វិសេសនៈរបស់ **ពុទ្ធោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

- **សត្តានំ នាថស្ស ពុទ្ធស្ស អានុភាវោ** ។

សត្តានំ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **នាថស្ស**ៗ វិសេសនៈរបស់ **ពុទ្ធស្ស**ៗ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **អានុភាវោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

- **លោកេ អគ្គោ ធម្មោ បសាទោ** ។

- **លោកេ** អាធារក្នុង **អគ្គោ**ៗ វិសេសនៈរបស់ **ធម្មោ**ៗ ភិន្នាធារក្នុង **បសាទោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

- **តបា អាទិច្ចស្ស អាភា** ។

តបា វិសេសនៈរបស់ **អាភា**, **អាទិច្ចស្ស** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **អាភា**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

- **កណ្ហានំ គោណានំ តចោ** ។

កណ្ហានំ វិសេសនៈរបស់ **គោណានំ**ៗ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **តចោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

- **ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បន្នោ** ។

ពុទ្ធោ សយកត្តាក្នុង **ឧប្បន្នោ**, **លោកេ** វេសយិកា-ធារក្នុង **ឧប្បន្នោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ធម្មោ សប្បុរិសានំ សន្តានេ ឋិតោ** ។

ធម្មោ សយកត្តាក្នុង **ឋិតោ** , **សប្បុរិសានំ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **សន្តានេ**ៗ ព្យាបិកាធារក្នុង **ឋិតោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ភគវា អនុបុព្វេន រាជគហំ បត្តោ** ។

ភគវា សយកត្តាក្នុង **បត្តោ** , **អនុបុព្វេន** គតិយា-វិសេសនៈក្នុង **បត្តោ**, **រាជគហំ** សម្បាបុណិយកម្មក្នុង **បត្តោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **រាជា មហន្តេន បរិវារេន នគរា និក្ខន្តោ** ។

រាជា សយកត្តាក្នុង **និក្ខន្តោ**, **មហន្តេន** វិសេសនៈរបស់ **បរិវារេន**ៗករណៈក្នុង **និក្ខន្តោ** , **នគរា** អបាទានក្នុង **និក្ខន្តោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ព្រាហ្មណា នគរំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋា** ។

ព្រាហ្មណា សយកត្តាក្នុង **បវិដ្ឋា** , **នគរំ** សម្បាបុ-ណិយកម្មក្នុង **បវិដ្ឋា**, **បិណ្ឌាយ** សម្បទានៈក្នុង **បវិដ្ឋា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

២. បាលិបរិវត្តន៍

សង្ឃោ រីពួក **សាវកានំ** នៃសាវ័កទ. **មហន្តោ** ធំ ។

មហន្តោ វិសេសនៈរបស់ **សង្ឃោ** , **សាវកានំ** សម្ពហសម្ពន្ធក្នុង **សង្ឃោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

វិបាកោ រីផល **ធម្មស្ស** នៃធម៌ **សុន្ទរស្ស** ល្អ ។

សុន្ទរស្ស វិសេសនៈរបស់ **ធម្មស្ស**ៗ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **វិបាកោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

មតិ រីសេចក្ដីដឹង **អាចរិយស្ស**ៗ របស់អាចារ្យ **កុសល-ស្ស** ប៉ិនប្រសប់ ។

កុសលស្ស វិសេសនៈរបស់ **អាចរិយស្ស**ៗ សាមិ-សម្ពន្ធក្នុង **មតិ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

បុត្តោ រីកូន **កុលស្ស** នៃត្រកូល **អឌ្ឍស្ស** ស្ដុកស្ដម្ភ ។

អឌ្ឍស្ស វិសេសនៈរបស់ **កុលស្ស**ៗ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **បុត្តោ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

ជនា រីជនទ. **សាលាយំ** ក្នុងសាលា **មហតិយំ** ធំ ។

មហតិយំ វិសេសនៈរបស់ **សាលាយំ**ៗ ភិន្នាធារក្នុង **ជនា**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

ភិក្ខូ រីភិក្ខុទ. **បវិដ្ឋា** ចូលទៅហើយ **គាមំ** កាន់ស្រុក **បិណ្ឌាយ** ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។

ភិក្ខូ សយកត្តាក្នុង **បវិដ្ឋា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **គាមំ** សម្បាបុណិយកម្មក្នុង **បវិដ្ឋា** , **បិណ្ឌាយ** សម្បទានៈក្នុង

បវិដ្ឋា ។

ហត្ថី រីដំរី **ឋិតោ** ឈរនៅហើយ **សាលាយំ** ក្នុងរោង **ជិណ្ណាយ** គ្រាំគ្រា ។

ហត្ថី សយកត្តាក្នុង **ឋិតោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **ជិណ្ណាយ** វិសេសនៈរបស់ **សាលាយំ**ៗ វេសយិកាធារក្នុង **ឋិតោ** ។

បុរិសោ រីបុរស **ចណ្ឌោ** កាច **ភិន្នោ** បែកហើយ **ញាតីហិ** ចាកញាតិទ. **អត្តនោ** របស់ខ្លួន ។

បុរិសោ សយកត្តាក្នុង **ភិន្នោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **ចណ្ឌោ** វិសេសនៈរបស់ **បុរិសោ**, **អត្តនោ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **ញាតីហិ**ៗ អបាទានៈក្នុង **ភិន្នោ** ។

តាបសោ រីតាបស **គតោ** ទៅហើយ **វនំ** កាន់ព្រៃ **អត្ថាយ** ដើម្បីប្រយោជន៍ **ផលានំ** ដល់ផ្លែឈើទ. ។

តាបសោ សយកត្តាក្នុង **គតោ**ៗ កតិបទ-កត្តុវាចកៈ **ផលានំ** សម្បទានៈក្នុង **អត្ថាយ**ៗ សម្បទានៈក្នុង **គតោ**, **វនំ** សម្បាបុណិយកម្មក្នុង **គតោ** ។

រាជិនី រីព្រះរាជិនី **ឋិតា** ប្រថាប់នៅហើយ **មជ្ឈេ** ក្នុងកណ្តាល **នារីនំ** នៃនារីទ. ។

រាជិនី សយកត្តាក្នុង **ឋិតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចក:, **នារីនំ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **មជ្ឈេ**ៗ អាធារក្នុង **ឋិតា** ។

៣. ខេមរបរិវត្តន៍

- **សុក្ខា សាខា រុក្ខា បតិតា** ។

សុក្ខា វិសេសនៈរបស់ **សាខា**ៗ សយកត្តាក្នុង **បតិតា** , **រុក្ខា** អាបាទានក្នុង **បតិតា**ៗ កិតបទកត្តុវាចក: ។

- **នីលំ ឧប្បលំ ឧទកេ ជាតំ** ។

នីលំ វិសេសនៈរបស់ **ឧប្បលំ**ៗ សយកត្តាក្នុង **ជាតំ** , **ឧទកេ** វេសយិកាធារៈក្នុង **ជាតំ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចក: ។

- **កញ្ញា បតិនោ កុលំ គតា** ។

កញ្ញា សយកត្តាក្នុង **គតា** , **បតិនោ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **កុលំ**ៗ សម្បាបុណិយកម្មក្នុង **គតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចក: ។

- **ភិក្ខូ មហន្តេ វិហារេ និសិន្នា**។

ភិក្ខូ សយកត្តាក្នុង **និសិន្នា** , **មហន្តេ** វិសេសនៈរបស់

វិហារេ វេសយិធារៈក្នុង **និសិន្នា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ។

- **ជនោ គាមេ ឧច្ចាយ សាលាយំ និបន្នោ**។

ជនោ សយកត្តាក្នុង **និបន្នោ** , **គាមេ** សមីបាធារៈ ក្នុង **សាលាយំ** , **ឧច្ចាយ** វិសេសនៈរបស់ **សាលាយំ**ៗ វេសយិកាធារៈក្នុង **និបន្នោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ឯកូនសដ្ឋី អរហន្តោ លោកេ ឧប្បន្នា** ។

ឯកូនសដ្ឋី វិសេសនៈរបស់ **អរហន្តោ**ៗ សយកត្តាក្នុង **ឧប្បន្នា** , **លោកេ** វេសយិកាធារក្នុង **ឧប្បន្នា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ចតស្សោ សាខា រុក្ខា គតា** ។

ចតស្សោ វិសេសនៈរបស់ **សាខា**ៗ សយកត្តាក្នុង **គតា** , **រុក្ខា** អបាទានៈ ក្នុង **គតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

- **ចុទ្ទស បុរិសា ឯកវីសតិយា ឥត្ថីហិ នទិយំ គតា** ។

ចុទ្ទស វិសេសនៈរបស់ **បុរិសា**ៗ សយកកត្តាក្នុង **គតា**, **នទិយំ** អាធារក្នុង **គតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **ឯកវីសតិយា** វិសេសនៈរបស់ **ឥត្ថីហិ**ៗករណៈក្នុង **គតា** ។

- **ចតុត្ថាឡីសាយ ព្រាហ្មណានំ ភត្តំ ទារកស្ស បិតរា ទិន្នំ ។**

ចតុត្ថាឡីសាយ វិសេសនៈរបស់ **ព្រាហ្មណានំ**ៗ សម្បទានក្នុង **ទិន្នំ** , **ភត្តំ** វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នំ** , **ទារកស្ស** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **បិតរា**ៗ អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នំ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

- **ឋានំ រញ្ញា អដ្ឋត្តឹសាយ ជនានំ ទិន្នំ ។**

ឋានំ វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នំ** , **រញ្ញា** អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នំ** , **អដ្ឋត្តឹសាយ** វិសេសនៈរបស់ **ជនានំ**ៗ សម្បទានក្នុង **ទិន្នំ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

៤. បាលិបរិវត្តន៍

ភិក្ខូ វីភិក្ខុទ. **ចត្តារោ** បួនអង្គ **បវិដ្ឋា** ចូលទៅហើយ **គាមំ** កាន់ស្រុក **បិណ្ឌាយ** ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។

ចត្តារោ វិសេសនៈរបស់ **ភិក្ខូ**ៗ សយកត្តាក្នុង **បវិដ្ឋា**, **គាមំ** សម្បាបុណិកម្មក្នុង **បវិដ្ឋា** , **បិណ្ឌាយ** សម្បទានក្នុង **បវិដ្ឋា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

មាសា រីខែទ. **តយោ** បី **អតិក្កន្តា** កន្លងទៅហើយ។

តយោ វិសេសនៈរបស់ **មាសា**ៗ សយកត្តាក្នុង **អតិក្កន្តា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

នារិយោ រីនាងទ. **ឯកូនវីសតិ** ១៩ នាក់ **គតា** ទៅហើយ **នទឹ** កាន់ស្ទឹង **នហានាយ** ដើម្បីងូត ។

ឯកូនវីសតិ វិសេសនៈរបស់ **នារិយោ**ៗ សយកត្តាក្នុង **គតា**, **នហានាយ** សម្បទានក្នុង **គតា**, **នទឹ** សម្បាបុ-ណិយកម្មក្នុង **គតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

ចីវរានិ រីចីវរទ. **ទាយកេហិ** គឺទាយកទ. **ទិន្នានិ** ប្រគេនហើយ **ភិក្ខូនំ** ដល់ភិក្ខុទ. **ចតុប្បញ្ញាសាយ** ៥៤ អង្គ ។

ចតុប្បញ្ញាសាយ វិសេសនៈរបស់ **ភិក្ខូនំ**ៗ សម្បទានក្នុង **ទិន្នានិ** , **ចីវរានិ** វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នានិ**, **ទាយកេហិ** អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នានិ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

អាចរិយោ រីអាចារ្យ **កុមារានំ** នៃកុមារទ. **តេវីសតិយា** ២៣ នាក់ **បវិដ្ឋោ** ចូលទៅហើយ **គាមំ** កាន់ស្រុក ។

តេវីសតិយា វិសេសនៈរបស់ **កុមារានំ**ៗ សាមិ-សម្ពន្ធក្នុង **អាចរិយោ**ៗ សយកត្តាក្នុង **បវិជ្ជោ** , **គាមំ** សម្បា-បុណិយកម្មក្នុង **បវិជ្ជោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

ធនំ រីទ្រព្យ **រញ្ញោ** របស់ព្រះរាជ **ពហុំ** ច្រើន **សុទ្ធា** រីស្ទួយទ. **នាគរេហិ** គឺអ្នកនគរទ. **ទិន្នា** ថ្វាយហើយ **តស្ស** (**រញ្ញោ**) ដល់ព្រះរាជាអង្គនោះ ។

ពហុំ វិសេសនៈរបស់ **ធនំ** , **រញ្ញោ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **ធនំ**ៗ លិង្គត្ថៈ **តស្ស** វិសេសនៈរបស់ (**រញ្ញោ**)ៗ សម្បទានក្នុង **ទិន្នា**, **នាគរេហិ** អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នា** , **សុទ្ធា** វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នា**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

មាតា រីមាតា **សេដ្ឋិនោ** របស់សេដ្ឋី **បសន្នា** ជ្រះថ្លាហើយ **សាសនេ** ក្នុងព្រះសាសនា **ទានំ** រីទាន **តាយ** (**មាតុយា**) គឺមាតានោះ **ទិន្នំ** ថ្វាយហើយ **សង្ឃស្ស** ដល់សង្ឃ ។

សេដ្ឋិនោ សាមិសម្ពន្ធក្នុង **មាតា**ៗ សយកត្តាក្នុង **បសន្នា**, **សាសនេ** ព្យាបិកាធារក្នុង **បសន្នា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **តាយ** វិសេសនៈរបស់ (**មាតុយា**)ៗ អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នំ**,

សង្ឃស្ស សម្បទានក្នុង **ទិន្នំ** , **ទានំ** វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នំ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចក: ។

ចីវរានិ រីចីវរទ. **ពហូនិ** ច្រើន **ឧប្បន្នានិ** កើតឡើងហើយ **សង្ឃស្ស** ដល់សង្ឃ , **តានិ** (**ចីវរានិ**) រីចីវរទ. នោះ (**សង្ឃេន** គឺសង្ឃ) **វិភត្តានិ** ចែកហើយ **ភិក្ខូនំ** ដល់ភិក្ខុទ. ។

ពហូនិ វិសេសនៈរបស់ **ចីវរានិ**ៗ សយកត្តាក្នុង **ឧប្បន្នានិ** **សង្ឃស្ស** សម្បទានក្នុង **ឧប្បន្នានិ**ៗ កតិបទ-កត្តុវាចក: **តានិ** វិសេសនៈរបស់ (**ចីវរានិ**)ៗ វុត្តកម្មក្នុង **វិភត្តានិ**, (**សង្ឃេន**) អនភិហិតកត្តាក្នុង **វិភត្តានិ** , **ភិក្ខូនំ** សម្បទានក្នុង **វិភត្តានិ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចក: ។

កុលំ រីត្រកូល **ខត្តិយស្ស** របស់ក្សត្រិយ៍ **ឧត្តមំ** ខ្ពស់, **តំ** (**កុលំ**) រីត្រកូលនោះ **ជនេហិ** គឺជនទ. **មានិតំ** បូជាហើយ ។

ឧត្តមំ វិសេសនៈរបស់ (**កុលំ**), **ខត្តិយស្ស** សាមិ-សម្ពន្ធក្នុង **កុលំ**ៗ លិង្គត្ថៈ , **តំ** វិសេសនៈរបស់ (**កុលំ**)ៗ វុត្តកម្មក្នុង **មានិតំ**, **ជនេហិ** អនភិហិតកត្តាក្នុង **មានិតំ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចក: ។

និគ្រោធោ រីដើមជ្រៃ **មហន្តោ** ធំ **ជាតោ** កើតហើយ **អរញ្ញេ** ក្នុងព្រៃ។ **សកុណា** រីសត្វស្លាបទ. **និលីនា** ពួនហើយ **តស្មឹ** (**និគ្រោធេ**) លើដើមជ្រៃនោះ ។

មហន្តោ វិសេសនៈរបស់ **និគ្រោធោ**ៗ សយកត្តាក្នុង **ជាតោ**, **អរញ្ញេ** វេសយិការធារក្នុង **ជាតោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ, **សកុណា** សយកត្តាក្នុង**និលីនា** , **តស្មឹ** វិសេសនៈរបស់ (**និគ្រោធេ**)ៗ ឧបសិលេសិកាធារក្នុង **និលីនា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

៥. ខេមរបរិវត្តន៍

- **ចន្ទោ នភេ ឧគ្គតោ** , **សោ មេឃេន បដិច្ឆន្នោ** ។

ចន្ទោ សយកត្តាក្នុង **ឧគ្គតោ** , **នភេ** ឧបសិលេសិកា-ធារក្នុង **ឧគ្គតោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ, **សោ** វិសេសនៈរបស់ (**ចន្ទោ**)ៗ វុត្តកម្មក្នុង **បដិច្ឆន្នោ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ **មេឃេន** អនភិហិតកត្តាក្នុង **បដិច្ឆន្នោ** ។

- **ឧបាសិកាយោ អាវាសំ គតា** , **ធម្មោ តាហិ សុណិតោ** ។

ឧបាសិកាយោ សយកត្តាក្នុង **គតា**, **អាវាសំ** សម្បា-បុណិយកម្មក្នុង **គតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **ធម្មោ** វុត្តកម្មក្នុង **សុណិតោ**, **តាហិ** អនភិហិតកត្តាក្នុង **សុណិតោ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

- **ទេវោ វុដ្ឋោ**, **តស្ស ពិន្ទូនិ ចាដិយំ បរិបុណ្ណានិ** ។

ទេវោ សយកត្តាក្នុង **វុដ្ឋោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **តស្ស** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **ពិន្ទូនិ**ៗ សយកត្តាក្នុង **បរិបុណ្ណានិ** **ចាដិយំ** បដិច្ឆន្នាធារក្នុង **បរិបុណ្ណានិ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ ។

សិស្សា អាចរិយំ ឧបគតា, **ឱវាទោ តេន តេសំ ទិន្នោ** ។

សិស្សា សយកត្តាក្នុង **ឧបគតា**, **អាចរិយំ** អវុត្តកម្មក្នុង **ឧបគតា**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **ឱវាទោ** វុត្តកម្មក្នុង **ទិន្នោ**, **តេន** អនភិហិតកត្តាក្នុង **ទិន្នោ**, **តេសំ** វិសេសនៈរបស់ (**សិស្សានំ**)ៗ សម្បទានក្នុង **ទិន្នោ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចកៈ ។

- **អម្ពស្ស ផលំ សាខាយ បតិតំ**, **តំ ទារកេន គហិតំ** ។

អម្ពស្ស សាមិសម្ពន្ធក្នុង **ផលំ**ៗ សយកត្តាក្នុង **បតិតំ**, **សាខាយ** អបាទានក្នុង **បតិតំ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចកៈ **តំ** វុត្តកម្ម

ក្នុង **គហិតំ** , **ទារកេន** អនភិហិតកត្តាក្នុង **គហិតំ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចក: ។

- **តវ បុត្តោ មម បុត្តេន ធនំ គតោ** ។

បុត្តោ សយកត្តាក្នុង **គតោ**ៗ កិតបទ-កត្តុវាចក: **តវ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **បុត្តោ** , **មម** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **បុត្តេន**ៗ សហាត្ថតតិយាក្នុង **គតោ** , **ធនំ** សម្បាបុណិកម្មក្នុង **គតោ** ។

- **ឥមានិ បុច្ឆានិ តវ អាចរិយស្ស មេ មាតរា ឋិន្នានិ** ។

បុច្ឆានិ វុត្តកម្មក្នុង **ឋិន្នានិ**ៗ កិតបទ-កម្មវាចក: **ឥមានិ** វិសេសន:របស់ **បុច្ឆានិ**, **តវ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **អាចរិយស្ស**ៗ សម្បទានក្នុង **ឋិន្នានិ** , **មេ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **មាតរា** អនភិ-ហិតកត្តាក្នុង **ឋិន្នានិ** ។

៦. បាលិបរិវត្តន៍

អាចារ្យតែងឲ្យនូវឱវាទដល់សិស្សទ. របស់ខ្លួន ។ សិស្សទ. នោះរមែងស្តាប់ ។

អាចរិយោ សយកត្តាក្នុង **ទេតិ**ៗ អាខ្យាតបទ-កត្តុវាចក: **អត្តនោ** សាមិសម្ពន្ធក្នុង **សិស្សានំ** , **ឱវាទំ** អវុត្តកម្មក្នុង **ទេតិ**,

តេ វិសេសនៈរបស់ (**សិស្សា**)ៗ សយ-កត្តាក្នុង **សុណន្តិ**ៗ អាខ្យាតបទ-កត្តុវាចកៈ។

ទារកទ. តែងសិក្សានូវសិល្បៈរាល់ថ្ងៃ ។ ទារកទ. នោះរមែងដល់នូវ សេចក្តីចំរើនតាមលំដាប់ ។

ទារកា សយកត្តាក្នុង **សិក្ខន្តិ**ៗ អាខ្យាតបទ-កត្តុវាចកៈ **ទិវសេ ទិវសេ** កាលត្ថសត្តមីក្នុង **សិក្ខន្តិ** , **សិប្បំ** អវុត្តកម្មក្នុង **សិក្ខន្តិ**, **តេ** វិសេសនៈរបស់ (**ទារកា**)ៗ សយកត្តាក្នុង **បាបុណន្តិ**ៗ អាខ្យាតបទ-កត្តុវាចកៈ **អនុក្កមេន** តតិយាវិសេសនៈក្នុង **បាបុណន្តិ**, **វុឌ្ឍឹ** អវុត្តកម្មក្នុង **បាបុណន្តិ** ។

ពន្លឺនៃបញ្ញា រុងរឿងជាងពន្លឺទាំងឡាយទាំងពួង ។

បញ្ញាយ សាមី... **បភា**ៗ សយ... **វិរោចតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សព្វាហិ** វិសេ... **បភាហិ**ៗ អាបា... **វិរោចតិ** ។

បុគ្គលណាសេពគប់នូវជនពាលទ. បុគ្គលនោះ តែងដល់នូវ សេចក្តីវិនាស ។

យោ វិសេ... (**បុគ្គលោ**)ៗ សយ... **សេវតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ពាលេ** អវុត្ត... **សេវតិ** , **សោ** វិសេ... (**បុគ្គលោ**)ៗ

សយ... **ធាបុណាតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ទិនាសំ** អវុត្ត... **ធាបុណាតិ** ។

សប្បុរសទ. តែងធ្វើនូវមេត្តា ក្នុងសត្វទ. ទាំងពួង ។

សប្បុរិសា សយ... **ភវេន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សព្វេសុ** វិសេ... **សត្តេសុ**ៗ ព្យាបិកា... **មេត្តំ**ៗ អវុត្ត... **ភវេន្តិ** ។

យើងទាំងឡាយ តែងប្រព្រឹត្តនូវព្រហ្មចរិយៈក្នុងព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ។

មយំ សយ... **ចរាម**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តស្មឹ** វិសេ..... **ភគវតិ**ៗ ឧបសិលេ... **ចរាម** , **ព្រហ្មចរិយំ**ៗ អវុត្ត... **ចរាម** ។

មាតាតែងប្រៀនប្រដៅកូនរបស់ខ្លួន ។ កូននោះរមែងតាំងនៅក្នុងឱវាទរបស់មាតានោះ ។

មាតា សយ... **អនុសាសតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អត្តនោ** សាមិ... **បុត្តំ**ៗ អវុត្ត... **អនុសាសតិ** ។

សោ វិសេ... (**បុត្តោ**)ៗ សយ... **តិដ្ឋតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តស្សា** វិសេ... (**មាតុយា**)ៗ សាមិ... **ឱវាទេ**ៗ ឧបសិលេ... **តិដ្ឋតិ** ។

លោកទៅកាន់និវេសន៍នៃព្រះរាជាតាមផ្លូវណា ។

ត្វំ សយ... **គច្ឆសិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **កតរេន** វិសេ... **មគ្គេន**ៗ គតិយាវិ... **គច្ឆសិ** , **រញ្ញោ** សាមិ... **និវេសនំ**ៗ សម្បាបុ... **គច្ឆសិ** ។

លោកទ. តែងនៅក្នុងស្រុកណា ? (យើងទ.) តែងនៅក្នុងទីជិតនៃនគរ ។

តុម្ហេ សយ... **វសថ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **កតរស្មឹ** វិសេ... **គាមេ** វេសយិ... **វសថ**, (**មយំ**) សយ... **វសាម**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **នគរស្ស** សាមិ... **សមីបេ**ៗ សមីបា... **វសាម** ។

ផ្លែទ. នៃស្វាយជ្រុះចុះចាកមែក ។ ទារកទ. ដណ្តើមនូវផ្លែស្វាយទ.នោះ ។

អម្ពស្ស សាមិ... **ផលានិ**ៗ សយ... **បតន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សាខាយ** អបា... **បតន្តិ** , **ទារកា** សយ... **វិលុម្បន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តានិ** វិសេ... (**អម្ពផលានិ**)ៗ អវុត្ត... **វិលុម្បន្តិ** ។

៧. ខេមរបរិវត្តន៍

- ពុទ្ធោ ជនានំ ហិតាយ សុខាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

ពុទ្ធោ សយ... **ទេសេតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ជនានំ** សម្បទា... **ហិតាយ** និង **សុខាយ**ៗ សម្បទា... **ទេសេតិ** , **ធម្មំ** អវុត្ត... **ទេសេតិ** ។

- **យេ ជនា សក្កច្ចំ បដិបជ្ជន្តិ , តេ ទុក្ខា បមុញ្ចន្តិ** ។

យេ វិសេ... **ជនា**ៗ សយ... **បដិបជ្ជន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សក្កច្ចំ** កិរិយាវិសេ... **បដិបជ្ជន្តិ** , **តេ** វិសេ... (**ជនា**)ៗ សយ... **បមុញ្ចន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ទុក្ខា** អបា... **បមុញ្ចន្តិ** ។

- **យោ អត្តានំ សញ្ញមតិ , សោ បាបា វិរមតិ** ។

យោ វិសេ... (**បុគ្គលោ**) សយ... **សញ្ញមតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អត្តានំ** អវុត្ត... **សញ្ញមតិ** , **សោ** វិសេ... (**បុគ្គលោ**)ៗ សយ... **វិរមតិ** , **បាបា** អបា... **វិរមតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

- **យស្ស ធម្មេ បសាទោ អត្ថិ , សោ តំ ធម្មំ ចរតិ** ។

យស្ស វិសេ... (**បុគ្គលស្ស**)ៗ សាមិ... **បសាទោ** , **ធម្មេ** ព្យាបិកា... **បសាទោ**ៗ សយ... **អត្ថិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ..., **សោ** វិសេ... (**បុគ្គលោ**)ៗ សយ... **ចរតិ** , **តំ** វិសេ... **ធម្មំ**ៗ អវុត្ត... **ចរតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ...។

- **ចត្តារោ សេដ្ឋិនោ បុត្តា ហោន្តិ តេសុ ឯកោ មរតិ** ។

ចត្តារោ វិសេ... **បុត្តា** , **សេដ្ឋិនោ** សាមិ... **បុត្តា**ៗ សយ... **ហោន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ..., **តេសុ** វិសេ... **បុត្តេសុ**ៗ និទ្ធារណៈ... **ឯកោ** វិសេ... **បុត្តោ**ៗ និទ្ធារណីយ និងជា សយ... **មរតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

- **យោ បាបំ ករោតិ, តំ បាបំ តស្ស វិបាកំ ទេតិ** ។

យោ វិសេ... (**បុគ្គលោ**)ៗ សយ... **ករោតិ** , **បាបំ** អវុត្ត... **ករោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... , **តំ** វិសេ... **បាបំ**ៗ សយ... **ទេតិ** , **តស្ស** វិសេ... (**បុគ្គលស្ស**)ៗ សម្ប... **ទេតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **វិបាកំ** អវុត្ត... **ទេតិ** ។

- **ភិក្ខូ វិហារេ ធម្មំ សជ្ឈាយន្តិ** ។

ភិក្ខូ សយ... **សជ្ឈាយន្តិ** , **វិហារេ** វេសយិ... **សជ្ឈាយន្តិ** , **ធម្មំ** អវុត្ត... **សជ្ឈាយន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

-**គិលានោ សយនេ និបជ្ជតិ វេជ្ជោ តស្ស ភេសជ្ជំ ទេតិ** ។

គិលានោ សយ... **និបជ្ជតិ** , **សយនេ** ឱបសិលេ... **និបជ្ជតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... , **វេជ្ជោ** សយ... **ទេតិ** , **តស្ស**

សម្ប... **ទេតិ** , **តេសដ្ឋំ** អវុត្ត... **ទេតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ...។

- **ព្រាហ្មណា លាភាយ អគ្គិនោ រាសឹ បូជេន្តិ** ។

ព្រាហ្មណា សយ... **បូជេន្តិ** , **លាភាយ** សម្ប... **បូជេន្តិ** , **អគ្គិនោ** សាមិ... **រាសឹ**ៗ អវុត្ត... **បូជេន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

- **សប្បុរិសា បសាទេន តីណិ រតនានិ បូជេន្តិ** ។

សប្បុរិសា សយ... **បូជេន្តិ** , **បសាទេន** ករណ... **បូជេន្តិ** , **តីណិ** វិសេ... **រតនានិ**ៗ អវុត្ត... **បូជេន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

៨. បាលិបរិវត្តន៍

ព្រះរាជារមែងជាឥស្សរៈ នៃជនទាំងឡាយក្នុងរដ្ឋរបស់ខ្លួន។

រាជា បកតិកត្តាក្នុង **ហោតិ**ៗ អាខ្យា...កត្តុ... **អត្តនោ** សាមិ... **រដ្ឋេ**ៗ វេសយិ... **ជនានំ**ៗ សាមិ... **ឥស្សរោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

ទារកនេះជាចៅរបស់សេដ្ឋី ។

អយំ វិសេ... **ទារកោ**ៗ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា...

កត្តុ... **សេដ្ឋិនោ** សាមិ... **នត្ថា**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

ព្រះពុទ្ធតែងជាទីពឹងរបស់សត្វទាំងឡាយ ។

ពុទ្ធោ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សត្តានំ** សាមិ... **នាថោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

ព្រះធម៌រមែងជាទីពឹង ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់យើងទាំងឡាយ ។

ធម្មោ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **នោ** ភាវាទិ... **សរណំ** , **ឧត្តមំ** វិសេ... **សរណំ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

សង្ខារទ. ទាំងពួងជាធម៌មិនទៀង។ សង្ខារទ. ណាតែងកើតឡើង សង្ខារទ. នោះរមែងរលត់ទៅ ។

សព្វេ វិសេ... **សង្ខារា**ៗ បកតិ... **ហោន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ.. **អនិច្ចា** វិកតិ... **ហោន្តិ** , **យេ** វិសេ... (**សង្ខារា**)ៗ សយ... **ឧប្បជ្ជន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... , **តេ** វិសេ... (**សង្ខារា**)ៗ សយ... **និរុជ្ឈន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

សេចក្តីស្លាប់របស់សត្វទាំងឡាយទាំងពួងជាធម្មជាតិទៀង ។

សព្វេសំ វិសេ... **សត្តានំ**ៗ ភាវទិ... **មរណំ**ៗ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **និយតំ** (**ធុវំ**) វិកតិ... **ហោតិ** ។

សេចក្តីប្រមាទជាផ្លូវនៃសេចក្តីស្លាប់ ។

បមាទោ បកតិ... (**ហោតិ**)ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **មច្ចុនោ** ភាវាទិ... **បទំ**ៗ វិកតិ... (**ហោតិ**) ។

ផ្លែទាំងឡាយរបស់សេដ្ឋីជាសត្វកាច ។

សេដ្ឋិនោ សាមិ... **សុនខា**ៗ បកតិ... **ហោន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ចណ្ឌា** វិកតិ... **ហោន្តិ** ។

នាងខ្ញុំជាស្ត្រីដល់ហើយ នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ។

អហំ បកតិ... **អស្មិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ពុទ្ធំ** បកតិអវុត្ត... **គតា** , **សរណំ** វិកតិអវុត្ត... **គតា**ៗ វិកតិ... **អស្មិ** ។

៩. ខេមរបរិវត្តន៍

- **បិតា អម្ហាកំ បិយោ ហោតិ** ។

បិតា បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អម្ហាកំ** សាមិ... **បិយោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **អហំ មម មាតុយា បិយោ ហោមិ** ។

អហំ បកតិ... **ហោមិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **មម** សាមិ... **មាតុយា**ៗ សាមិ... **បិយា**ៗ វិកតិ... **ហោមិ** ។

- **បថវី សព្វេសំ សត្តានំ បតិដ្ឋា ហោតិ** ។

បថវី បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សព្វេសំ** វិសេ... **សត្តានំ**ៗ ភាវាទិ... **បតិដ្ឋា**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **អយំ មហន្តោ និគ្រោធោ ទេវតាយ អធិវុត្ថោ ហោតិ** ។

និគ្រោធោ បតកិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អយំ** ក្តី **មហន្តោ** ក្តី វិសេ... **និគ្រោធោ** , **ទេវតាយ** អនភិហិ... **អធិវុត្ថោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **ឥទំ វចនំ តវ ឧបជ្ឈាយេន ភាសិតំ ហោតិ** ។

វចនំ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ឥទំ** វិសេ... **វចនំ** , **តវ** សាមិ... **ឧបជ្ឈាយេន** អនភិហិ... **ភាសិតំ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **ឥមានិ វត្ថានិ សទ្ធស្ស ទាយកេន ទិន្នានិ ហោន្តិ** ។

វត្ថានិ បកតិ... **ហោន្តិ** អាខ្យា... កត្តុ... **ឥមានិ** វិសេ...

ចក្ខានិ , **សច្ចស្ស** សម្បទា... **ទិន្នានិ** , **ទាយកេន** អនភិហិ... **ទិន្នានិ**ៗ វិកតិ... **ហោន្តិ** ។

- **ទលិទ្ទស្ស ធនំ ចោរេន គហិតំ ហោតិ** ។

ធនំ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ទលិទ្ទស្ស** សាមិ... **ធនំ** , **ចោរេន** អនភិហិ... **គហិតំ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **តុយ្ហំ បុត្តោ ពាលេន បហដោ ហោតិ** ។

បុត្តោ បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តុយ្ហំ** សាមិ... **បុត្តោ** , **ពាលេន** អនភិហិ... **បហដោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

- **សព្វេ កិលេសា អរហន្តេហិ បហីនា ហោតិ** ។

កិលេសា បកតិ... **ហោន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សព្វេ** វិសេ... **កិលេសា** , **អរហន្តេហិ** អនភិហិ... **បហីនា**ៗ វិកតិ... **ហោន្តិ** ។

- **អយំ ធម្មោ មុនីហិ អធិគតោ ហោតិ** ។

ធម្មោ បកតិ... **ហោតិ** អាខ្យា... កត្តុ... **អយំ** វិសេ... **ធម្មោ** , **មុនីហិ** អនភិហិ... **អធិគតោ**ៗ វិកតិ... **ហោតិ** ។

១០. បាលិបរិវត្តន៍

ស្រីនេះកាលបើស្វាមីរបស់ខ្លួន ស្លាប់ហើយ បានហើយនូវស្វាមីដទៃទៀត ។

ឥត្ថី សយ... **លភិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អយំ** វិសេ... **ឥត្ថី**, **អត្តនោ** សាមិ... **សាមិកេ**ៗ លក្ខណៈក្នុង **មតេ**ៗ លក្ខណ-កិរិយា **អញ្ញំ** វិសេ... **សាមិកំ**ៗ អវុត្ត... **លភិ** ។

អ្នកគ្រូលាងអង្ករហើយ ដាក់ក្នុងឆ្នាំងហើយ អោយទឹករួចហើយលើកឡើងកាន់ចង្ក្រាន កាលបើភត្តឆ្អិនហើយដាក់ចុះហើយ ។

សូទោ សយ... **ឱតារេសិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តណ្ឌុលំ** អវុត្ត... **ធោវិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **បក្ខិបិត្វា**, **ឧក្ខលិយំ** បដិច្ឆន្នា... **បក្ខិបិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **ទត្វា**, **ឧទកំ**, អវុត្ត... **ទត្វា**ៗ បុព្វកាល **ឱតារេសិ**, **ភត្តេ** លក្ខណៈ... **បក្កេ**ៗ លក្ខណកិរិយា ។

លោកអាចារ្យកាលវេលាដល់ព្រមហើយអោយឱវាទដល់សិស្សទ. របស់ខ្លួនហើយ ទើបចូលទៅកាន់បន្ទប់ ។

អាចរិយោ សយ... **បវិសតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **វេលាយ** លក្ខណ... **សម្បត្តាយ**ៗ លក្ខណកិរិយា, **អត្តនោ** សាមិ... **សិស្សានំ** សម្ប... **ទត្វា** , **ឱវាទំ** អវុត្ត... **ទត្វា**ៗ បុព្វកាល... **បវិសតិ** , **គព្ភំ** សម្បាបុ... **បវិសតិ** ។

ចោរទ. ត្រាច់ទៅហើយក្នុងរាត្រី កាលបើអរុណរះឡើងហើយ រមែងចូលទៅកាន់ទីណាមួយហើយដេក ។

ចោរោ សយ... **សយន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **រត្តិយំ** កាលត្ថស... **វិចរិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **បវិសិត្វា** , **អរុណោ** លក្ខណ... **ឧគ្គតេ**ៗ លក្ខណកិរិយា , **អញ្ញតរំ** វិសេ... **ឋានំ**ៗ សម្បាបុ... **បវិសិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **សយន្តិ** ។

ឧបាសកទ. ទៅកាន់អាវាសហើយថ្វាយនូវទានរួចហើយសមាទានសីលរួចស្តាប់ធម៌ ។

ឧបាសកា សយ... **សុណន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អាវាសំ** សម្បាបុ... **គន្ត្វា**ៗ បុព្វកាល... **ទត្វា** , **ទានំ** អវុត្ត... **ទត្វា**ៗ បុព្វកាល... **សមាទយិត្វា** , **សីលំ** អវុត្ត... **សមាទយិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **សុណន្តិ** , **ធម្មំ** អវុត្ត... **សុណន្តិ** ។

ព្រះរាជា ស្តេចចេញចាកខាងក្នុងបុរីហើយ គង់នៅក្នុងសមាគមនៃអាមាត្យទ. ហើយទ្រង់ពិចាណាកិច្ចការដែលកើតឡើងហើយក្នុងដែនរបស់ខ្លួនរាល់ៗ ថ្ងៃ ។

រាជា សយ... **វិចារេតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ទិវសេ ទិវសេ** កាលត្ថ... **វិចារេតិ**, **អន្តេបុរា** អបាទា... **និក្ខមិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **និសីទិត្វា** , **អមច្ចានំ** សាមិ... **សមាគមេ**ៗ អាធារ... **និសីទិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **វិចារេតិ** , **អត្តនោ** សាមិ... **រដ្ឋេ**ៗ អាធារៈ... **ឧប្បន្នំ**ៗ វិសេ.... **កិច្ចំ**ៗ អវុត្ត... **វិចារេតិ** ។

ភិក្ខុមួយរូប ចូលទៅរកព្រះឧបជ្ឈាយ៍របស់ខ្លួនហើយ ថ្វាយបង្គំរួច អង្គុយលើអាសនៈដ៏សមគួរហើយសាកសួរនូវប្រស្នា ។

ភិក្ខុ សយ... **បុច្ឆិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អញ្ញតរោ** វិសេ... **ភិក្ខុ** , **អត្តនោ**សាមិ... **ឧបជ្ឈាយំ**ៗ អវុត្ត... **ឧបសង្កមិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **វន្ទិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **និសីទិត្វា** , **បតិរូបេ** វិសេ... **អាសនេ**ៗ ឧបសិលេ... **និសីទិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **បុច្ឆិ**, **បញ្ហំ** អវុត្ត... **បុច្ឆិ** ។

១១. ខេមរបរិវត្តន៍

- **មយ្ហំ តាត អាពាធោ គរុកោ ហោតិ, អវស្សំ មរិស្សាមិ មម មតស្ស តវ មាតរំ បោសេហិ** ។

តាត អាល... **អាពាធោ** បកតិ... **ហោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **មយ្ហំ** សាមិ... **អាពាធោ** , **គរុកោ** វិកតិ... **ហោតិ** (**អហំ** សយ...) **មរិស្សាមិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អវស្សំ** កិ.វិ... **មរិស្សាមិ** , **មម** អនាទរៈ **មតស្ស**ៗ អនាទរកិ... (ត្វំ សយ...) **បោសេហិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តវ** សាមិ... **មាតរំ**ៗ អវុត្ត... **បោសេហិ** ។

- **ឥធ សាសនេ អាវុសោ ទ្វេ ធុរានិ យោជេហិ** , **សចេ មម វចនេន ករោសិ ឥធ វុឌ្ឍឹ បាបុណិស្សសិ** ។

អាវុសោ អាល...(ត្វំ សយ...) **យោជេហិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ឥធ** វិសេ... **សាសនេ**ៗ ភិន្នា... **ធុរានិ** , **ទ្វេ** វិសេ... **ធុរានិ**ៗ អវុត្ត... **យោជេហិ** , **សចេ**-សព្វ បរិកប្បត្ថ... (ត្វំ សយ...) **ករោសិ** អាខ្យា... កត្តុ... **មម** សាមិ... **វចនេន**ៗ តតិយាវិសេ... **ករោសិ** , (ត្វំ សយ...) **បាបុណិស្សសិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ឥធ** វិសេ.... (**សាសនេ**)ៗ ភិន្នា... **វុឌ្ឍឹ**ៗ អវុត្ត.... **បាបុណិស្សសិ** ។

- **កថំ ភន្តេ ឥមស្ស វចនស្ស អត្ថោ** ។

ភន្តេ អាល... **កថំ**-សព្វ បុច្ឆនត្ថ **ឥមស្ស** វិសេ... **វចនស្ស**ៗ សាមិ... **អត្ថោ**ៗ លិង្គត្ថ: ។

- **កស្មា ត្វំ ភន្តេ ឯវំ ករោសិ** ។

ភន្តេ អាល... **ត្វំ** សយ... **ករោសិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **កស្មា** ហេតុ... **ករោសិ** , **ឯវំ** កិរិយាវិ... **ករោសិ** ។

- **អដ្ឋិមេ ភិក្ខវេ ធម្មា លោកំ អនុវត្តន្តិ**, **លោកោ ច អដ្ឋិមេ ធម្មេ អនុវត្តតិ** ។

ភិក្ខវេ អាល... **ធម្មា** សយ... **អនុវត្តន្តិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អដ្ឋ** ក្តី **ឥមេ** ក្តី វិសេ... **ធម្មា** , **លោកំ** អវុត្ត... **អនុវត្តន្តិ**, **ច**-សព្វ សម្បិណ្ឌនត្ថ, **លោកោ** សយ... **អនុវត្តតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **អដ្ឋ** ក្តី **ឥមេ** ក្តី វិសេ... **ធម្មេ**ៗ អវុត្ត... **អនុវត្តតិ** ។

- **កោ នាម ភន្តេ អយំ ធម្មោ** ? **អទិត្តបរិយាយោ នាម អាវុសោ** ។

កោ ក្តី **អយំ** ក្តី វិសេ... **ធម្មោ**, **នាម**-សព្វ សញ្ញាជោតិក: **កោ** , **ភន្តេ** សគារវា... **ធម្មោ** លិង្គត្ថ: **អាទិត្តបរិយាយោ** លិង្គត្ថ: **នាម**-សព្វ សញ្ញាជោតិក: **អាទិត្តបរិយាយោ** ,

អាវុសោ អគារវាលបន: ។

- **មា ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ បុន ឥធាគច្ឆាហិ** ។

ត្វំ សយ... **អាគច្ឆាហិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **មា**-សព្ទ បដិសេធ... **អាគច្ឆាហិ**... **ឥតោ** អបាទាន... **បដ្ឋាយ**ៗ កិរិយាវិ... **អាគច្ឆាហិ** , **បុន**-សព្ទ កិរិយាវិ... **អាគច្ឆាហិ**... **ឥធ** វិសេ... **ឋានេ**ៗ ឧបសិលេ... **អាគច្ឆាហិ** ។

- **មា អាយស្មា សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស ភេទាយ បរក្កមិ** ។

អាយស្មា សយ... **បរក្កមិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **មា**-សព្ទ បដិសេធ... **បរក្កមិ**, **សមគ្គស្ស**វិសេ... **សង្ឃស្ស**ៗ ឆដ្ឋីកម្ម... **ភេទាយ**ៗ សម្ប... **បរក្កមិ** ។

- **កឹ មយា សទ្ធឹ នទិយា បារំ គច្ឆិស្សសិ** ។

(**ត្វំ** សយ...) **គច្ឆិស្សសិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **កឹ**-សព្ទ បុច្ឆនត្ថ, **មយា** សហាត្ថត... **សទ្ធឹ**ៗ កិរិយាសមវាយ:... **គច្ឆិស្សតិ** , **នទិយា** សាមិ... **បារំ**ៗ សម្បាបុ... **គច្ឆិស្សសិ** ។

- **មា កិលេសា អត្តនោ វសេ វោ វត្តាបេន្តុ** ។

កិលេសា ហេតុកត្តា... **វត្តាបេន្តុ** អាខ្យា... ហេតុកត្តុ...

មា-សព្ទ បដិសេធ... **ឧត្តាបេន្តុ** , **អត្តនោ** សាមិ... **ឧសេ** ឧបសិលេ... **ឧត្តាបេន្តុ** , **ខោ** ការិត... **ឧត្តាបេន្តុ** ។

១២. បាលិបរិវត្តន៍

ម្នាលភិក្ខុទ. តថាគតនិងសំដែងធម៌ដល់លោកទ. ចូរលោកទ. ស្តាប់នូវធម៌ទ.នោះ ចូរធ្វើទុកក្នុងចិត្តឲ្យប្រពៃ តថាគតនឹងសំដែង ។

ភិក្ខវេ អាល... **អហំ** សយ... **ទេសេស្សាមិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ធម្មំ** អវុត្ត... **ទេសេស្សាមិ** , **ខោ** សម្ប... **ទេសេស្សាមិ**, **តុម្ហេ** សយ... **សុណាថ** និង **ករោថ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **តេ** វិសេ... **ធម្មេ**ៗ អវុត្ត... **សុណាថ** , **សាធុកំ** កិរិយាវិសេ... **ករោថ** , **មនសិ** អាធារ... **ករោថ** , **អហំ** សយ... **ភាសិស្សាមិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... ។

បុគ្គលណាធ្វើបុណ្យយឺតយូរ បុគ្គលនោះ រមែងបាននូវផលយឺតយូរ ។

បុគ្គលោ សយ... **ករោតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **យោ** វិសេ... **បុគ្គលោ** , **ទន្ធំ** កិរិយាវិសេ... **ករោតិ** , **បុញ្ញំ** អវុត្ត...

ករោតិ បុគ្គលោ សយ... **លភតិ**ៗ អាខ្យា.. កត្តុ... **សោ** វិសេ...
បុគ្គលោ, **ឥទ្ធំ** កិរិយាវិសេ... **លភតិ** , **ទិបាកំ** អវុត្ត... **លភតិ** ។

ដុំបាយក្នុងរោងទានមួយដង គឺភិក្ខុមិនឈឺគប្បីឆាន់, ប្រសិនបើភិក្ខុអង្គណា គប្បីឆាន់លើសជាងនោះ, អាបត្តិ-បាចិត្តិយ (គប្បីមានដល់ ភិក្ខុអង្គនោះ) ។

អាវសថបិណ្ឌោ វុត្តកម្ម... **ភុញ្ជិតព្វោ**ៗ កិត... កម្ម... **អគិលានេន** វិសេ... **ភិក្ខុនា**ៗ អនភិហិ... **ភុញ្ជិតព្វោ**, **យោ** វិសេ... **ភិក្ខុ** , **តតោ** អបាទា... **ភុញ្ជេយ្យ** , **ចេ**-សព្វ បរិកប្បត្ថ **ឧត្តរឹ** កិរិយាវិសេ... **ភុញ្ជេយ្យ**ៗ ។

សា វិសេ... **ឥត្ថី**ៗ សយ... **ទទតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **សច្ចំ** កិរិយាវិសេ... **ទទតិ** , **តស្សា** សាមិ... **វចនំ**ៗ វុត្តកម្មំ... **ភាតព្វំ**ៗ កិត... កម្ម... **មយា** អនភិហិ... **ភាតព្វំ** ។

សមណកាលដើរទៅសន្សឹមៗ តាមប្រក្រតី ទើបសម ។

សមណោ សយ... **សោភតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **ចកតិយា** គតិយាវិសេ... **គច្ឆន្តោ**ៗ អព្ភន្តរកិរិយា... **សមណោ**, **សណិកំ** កិរិយាវិសេ... **គច្ឆន្តោ** ។

បុរសមានបុណ្យរមែងចេះដឹងនូវធម៌ ដែលព្រះមាន-ព្រះភាគទ្រង់សម្ដែងហើយយ៉ាងឆាប់ ។

បុរិសោ សយ... **ជានាតិ**ៗ អាខ្យា... កត្តុ... **បុញ្ញវា** វិសេ... **បុរិសោ**, **ភគវតា** អនភិហិ... **ទេសិតំ**ៗ វិសេ... **ធម្មំ**ៗ អវុត្ត... **ជានាតិ** ។

កិរិយាប្រព្រឹត្តដេកហើយលក់ អស់ថ្ងៃទាំងមូលប្រសើរជាង, ការត្រិះរិះនូវអកុសល ពុំប្រសើរសោះឡើយ ។

វរតរំ កិរិយាវិសេ... **និទ្ទាយនំ** , **សកលំ** វិសេ... **ទិវសំ**ៗ អច្ចន្តសំយោគក្នុង **និបជ្ជិត្វា**ៗ បុព្វកាល... **និទ្ទាយនំ**ៗ លិង្គត្ថៈ, **ន**-សព្ទ បដិសេធក្នុង **វរំ** , **អកុសលស្ស** ឆដ្ឋីកម្មក្នុង **វិតក្កនំ**ៗ លិង្គត្ថៈ ។

ចប់បែបរៀនភាសាបាលី

ភាគទី ៤